

Barnevernets betydning for enslige mindreårige flyktningers livskvalitet

En kvalitativ studie av 17 enslige mindreårige flyktningers erfaringer

Amalie Skjelvik

MASTEROPPGAVE

Master i barnevern

Vår 2023

Det Psykologiske Fakultet

Institutt for helse, miljø og likeverd (Hemil)

Veileder: Marte Knag Fylkesnes

Biveileder: Ragnhild Hollekim

Forord

Prosessen rundt utarbeidelsen av denne masteroppgaven har vært utfordrende og svært lærerik. Jeg har fått en økt forståelse for arbeidet med enslige mindreårige flyktninger, og ikke minst et innblikk i hvordan de unge selv opplever kontakten med barnevernet og betydningen av dette for deres livskvalitet. Den nyervervede kunnskapen jeg har tilegnet meg tar jeg med meg videre inn i min yrkeskarriere.

Det rettes en stor takk til NORCE forskningsinstitutt som lot meg ta del og få benytte datamaterialet deres i tilknytning til forskningsprosjektet Kreativ Sammen. Videre vil jeg takke deltakerne i prosjektet for deres delte erfaringer.

Jeg vil særlig takke min veileder Marte Knag Fylkesnes for gode og konstruktive innspill gjennom hele prosessen. Hennes faglige dyktighet, engasjement og oppmuntrende ord har vært svært betydningsfullt, og det har vært en sann glede å samarbeide med henne. Jeg vil også sende en stor takk til min biveileder Ragnhild Hollekim, som har gitt verdifulle tilbakemeldinger og råd gjennom året, og har hatt troen på prosjektet og oppgaven min. Tusen takk!

Videre vil jeg takke alle mine gode kollegaer som har støttet meg, gitt meg gode råd på veien og aldri har tvilt på at jeg skulle klare dette. Jeg må også rette en ekstra takk til nærmeste leder som har vært en viktig støttespiller, som har hatt tillit til meg og latt meg ha en fleksibel arbeidshverdag. Jeg gleder meg til å komme tilbake til dere for fullt.

Takk til familie og venner som har oppmuntret meg og hatt troen på meg hele veien, i tillegg til å gi meg pusterom i en travel hverdag. En særlig takk til pappa som har korrekturlest oppgaven.

Bergen, mai 2023

Amalie Skjelvik

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	VI
ABSTRACT	VII
1.0 INTRODUKSJON	1
1.1 PROBLEMSTILLING OG FORSKNINGSSPØRSMÅL	2
1.2 OPPGAVENS OPPBYGNING OG AVGRENSNINGER	3
2.0 MÅLGRUPPE OG BARNEVERN SOM KONTEKST.....	5
2.1 MÅLGRUPPEN ENSLIGE MINDREÅRIGE FLYKTNINGER	5
2.2 BARNEVERNET, RAMMER OG LOVGRUNNLAG	6
3.0 BEGREPER OG TEORETISKE PERSPEKTIVER.....	9
3.1 WELLBEING.....	9
3.2 RELATIONAL WELLBEING.....	10
3.3 TRYGGHET, TILHØRIGHET OG SUKSESS.....	14
4.0 FORSKNINGSGJENNOMGANG	16
4.1 NORSKE STUDIER	17
4.2 INTERNASJONALE STUDIER	21
5.0 METODE.....	26
5.1 VITENSKAPSTEORETISK PLASSERING.....	26
5.2 FORSKNINGSDSIGN, METODE OG UTFORDRINGER.....	27
5.3 UTVALG OG REKRUTTERING	31
5.4 DATAANALYSE.....	33
5.5 KVALITET I FORSKNINGEN	36
5.6 FORSKERENS ROLLE.....	39
5.7 FORSKNINGSETIKK.....	40
6.0 PRESENTASJON AV FUNN OG ANALYSE.....	42
6.1 ULIKE FORSTÅELSER AV HVEM BARNEVERNET ER	43
6.1.1 Barneverntjenesten og tiltak under barnevernet	43
6.1.2 «De er liksom som hjem».....	44
6.2 TILLITSFULLE RELASJONER.....	46
6.2.1 Sterke relasjoner.....	46
6.2.2 Svakere relasjoner	49
6.2.3 Familielignende relasjoner.....	52
6.3 DE VIKTIGE VOKSNE HJELPERNE.....	54
6.3.1 Praktisk og emosjonell støtte	55
6.3.2 Å tilhøre et fellesskap	60
7.0 DISKUSJON.....	63
7.1 BETYDNINGEN AV GODE RELASJONER TIL BARNEVERNET	64
7.1.1 Viktigheten av tilgjengelighet, tillit og trygghet	64
7.1.2 Barnevernet som sikkerhetsnett og brobygger.....	66
7.2 BETYDNINGEN AV STØTTE OG TILHØRIGHET	68
7.2.1 Praktisk og emosjonell støtte	69
7.2.2 Tilhørighetens betydning	72
7.3 SÆRLIGE FORHOLD SOM PREGER KONTAKTEN MED BARNEVERNTJENESTEN.....	75
7.3.1 Barneverntjenestens todelte rolle	75

7.3.2	<i>Utfordringer tilknyttet ettervern</i>	78
8.0	AVSLUTNING	81
8.1	OPPSUMMERENDE REFLEKSJONER	81
8.2	STUDIENS STYRKER OG BEGRENSNINGER	82
8.3	IMPLIKASJONER FOR VIDERE FORSKNING OG PRAKSIS.....	83
	REFERANSELISTE	85
	VEDLEGG	
	VEDLEGG 1 – INFORMASJONSSKRIV OM FORSKNINGSPROSJEKTET OG SAMTYKKEERKLÆRING	
	VEDLEGG 2 – INTERVJUGUIDE	
	VEDLEGG 3 – VURDERING NSD	

Sammendrag

Enslige mindreårige flyktninger blir beskrevet som en sårbar gruppe. Det er gjort mye forskning på denne gruppen under asylfasen, men mindre forskning på tiden etter bosetting. Formålet i mitt masterprosjekt har vært å studere hvordan enslige mindreårige beskriver kontakten med barnevernet, og hva i kontakten som var viktig for å skape et nytt liv i Norge. Studiens problemstilling er: Hvordan snakker unge enslige flyktninger om barnevernets betydning for opplevelsen av relasjonell livskvalitet?

I denne studien har jeg brukt data innsamlet gjennom et større forskningsprosjekt kalt Kreativ Sammen. Datamaterialet er hovedsakelig innhentet ved kvalitative intervju. I prosjektet var det 17 deltakere, i alderen 18 til 29 år. Blant deltakerne var åtte kvinner og ni menn. Deltakernes opprinnelsesland var Afghanistan, Sri Lanka, Myanmar, Somalia, Uganda og Eritrea.

Jeg har hatt en analytisk tilnærming til datamaterialet i form av en tematisk analyse. Gjennom analysen ble det funnet tre hovedtemaer, med tilhørende undertemaer. Hovedtemaene er: «Ulike forståelser av hvem barnevernet er», «Tillitsfulle relasjoner», og «De viktige voksne hjelperne». Teoretiske perspektiv knyttet til relasjonell livskvalitet (White, 2010) og de tre elementene trygghet, tilhørighet og suksess (Kohli, 2011), er benyttet som ramme for oppgavens diskusjon i tillegg til aktuell forskning.

Mine funn viser at enslige mindreårige har fått betydningsfull praktisk og emosjonell støtte fra barnevernet, og har gjennom barnevernet etablert gode, varige relasjoner. Tilgjengelig og tillit i relasjoner, samt opplevd tilhørighet, er faktorer som påvirker de unges opplevde livskvalitet. Funnene peker på at noen unge opplever behov for mer støtte og/eller avklaringer i overgangen til voksenlivet.

Nøkkelord: *Enslige mindreårige flyktninger, relasjonell livskvalitet, barnevern, viktige relasjoner, støtte fra nettverk*

Abstract

Unaccompanied minor refugees (UMR) are recognized as a vulnerable group. Many researchers have studied this group during the asylum phase, but there's fewer studies done on the time post-asylum. My research focuses on how the unaccompanied minors describe their interaction with child welfare services (CWS), and what was important during their resettling in Norway. The aim of the study was to research how unaccompanied minor refugees talk about the importance of child welfare services towards their relational wellbeing.

I have used data collected through a research project called Drawing Together Project. The data was mainly collected through qualitative interviews. There were 17 participants, varying from the ages 18 till 29 years old. Amongst the participants were eight women and nine men. The participants countries of origin were Afghanistan, Sri Lanka, Myanmar, Somalia, Uganda and Eritrea.

A thematic analysis was conducted to analyze the data. I identified three main themes: "Different understanding of child welfare", "Trusting relationships", and "The important adult helpers". The findings are discussed in light of theoretical perspectives of relational wellbeing (White 2010), and the three concepts of safety, belonging and success (Kohli, 2011), as well as relevant research.

My findings point to the importance of practical and emotional support from CWS, and that UMR has through CWS been able to establish important, lasting relationships. Availability, trust in relationships, and feelings of belonging, are factors that influence UMRs perceived wellbeing. Furthermore my findings show that some UMR need more support and/or clarifications in the transition to adulthood.

Key words: Unaccompanied minor refugees, relational wellbeing, child welfare services, important relations, support from network.

1.0 Introduksjon

Tall fra 2021 viser at det var over 36,5 millioner barn på flukt per da (United Nations High Commissioner for Refugees, 2021). Tallet har økt ytterligere i 2022 grunnet situasjoner verden over som i Ukraina, Myanmar og Vest-Afrika. Enslige mindreårige flyktninger, barn på flukt uten foreldre, utgjør en stor del av denne statistikken. Det å etablere et nytt liv i et nytt land kan være utfordrende, og enslige mindreårige flyktninger omtales ofte som en særlig sårbar gruppe (Brook & Ottemöller, 2020; Svendsen et al., 2018). På samme tid benevnes de også som resiliente barn med mange ressurser (Keles & Oppedal, 2022).

En del unge flyktninger har familiære forbindelser og nettverk i landene de ankommer, men likevel har mange av dem til felles at de forlater det kjente, inkludert familie, nettverk og venner under flukten. Når de så skal etablere seg i et nytt land står de overfor utfordringer knyttet til ukjent språk, kultur og samfunn (Brook & Ottemöller, 2020). I tillegg kan en god del av de enslige mindreårige ha opplevd belastninger og traumatiske hendelser før eller under flukten som kan gjøre nyetableringen enda mer utfordrende. Alle barn har behov for omsorg og støtte på veien mot voksenlivet, noen mer enn andre. Hvor mye og hvilken støtte barn og unge trenger varierer i stor grad, dette gjelder også enslige mindreårige flyktninger. Studier peker på at sosial støtte er viktig for de unge flyktingenes livskvalitet (Keles & Oppedal, 2022).

I dette masterprosjektet har jeg fått anledning til å benytte data innsamlet i et forskningsprosjekt kalt «Drawing Together Project»¹, eller Kreativ Sammen på norsk. Prosjektet er finansiert av NORDFORSK, og ledet av Ravi Kohli ved Universitetet i Bedfordshire. NORCE forskningsinstitutt og Høyskolen på Vestlandet er de norske samarbeidspartnerne i prosjektet. Prosjektets formål er å forske på hvordan unge enslige flyktninger bosatt i Norge, Finland og Skottland opplever relasjonell livskvalitet på tross av utfordringene de kan møte ved å etablere et liv i et nytt land. Jeg har fått anledning til å benytte datamateriale, i form av 17 kvalitative intervjuer blant enslige mindreårige i Norge. Det overordnede prosjektet har et annet fokus enn andre nylig gjennomførte studier vedrørende enslige mindreårige flyktninger, ved at det gjennomføres over lengre tid, på tvers av flere land, og har en annen teoretisk inngang gjennom prosjektets salutogene fokus. Kreativ Sammen ønsket å få kunnskap om hvilke relasjoner og hvem i nettverket som er forbundet med livskvalitet for målgruppen. Dette skiller seg fra

---

¹ Mer informasjon om prosjektet finner man her: <https://www.drawingtogetherproject.org/>

tidligere studier som har rettet større grad av søkelys på gruppens sårbarheter og hvilke belastninger de utsettes for før og under flukten, samt i asyl- og bosettingsfasen.

Fra tidligere studier er det blant annet funnet at; barnevernet er en viktig støttespiller for enslige mindreårige, ikke alle unge har tillit til barnevernet, stabile voksenrelasjoner er betydningsfullt, sosial støtte og tilhørighet er viktige faktorer for livskvalitet, og at kontinuitet i relasjonene er viktig (Behrendt et al., 2022; Brook & Ottemöller, 2020; Chase & Allsopp, 2021; Eide et al., 2020; Jarlby et al., 2021; Johansen & Studsrød, 2019; Kvestad & Bøe, 2019; Larkin & Lefevre, 2020; Lidén et al., 2020; Mishra et al., 2020; Paulsen et al., 2020; Rehn-Mendoza, 2020; Svendsen et al., 2018; Van Holen et al., 2020). Mitt prosjekt skiller seg likevel fra de overnevnte studiene ved at det; benytter flere metoder, herunder kvalitative intervjuer og bruk av nettverkskart i intervjuene, samt at prosjektet inkluderer både kvinner og menn som intervjuobjekter. I tillegg har prosjektet et annet fokus enn de fleste andre studiene ved at det har sett på hvilken hjelp og støtte de unge har fått og ikke, og videre hvordan det relasjonelle aspektet har påvirket de unges livskvalitet. Prosjektet vil således kunne sies å bringe ny, interessant forskning og kunnskap til feltet.

Tematikken knyttet til enslige mindreårige flyktninger og flyktninger generelt er noe som engasjerer meg. De siste fire årene har jeg jobbet i den kommunale barneverntjenesten. I barneverntjenesten har jeg ikke jobbet med enslige mindreårige flyktninger, men jeg har jobbet med utallige familier med innvandrere- og flyktningbakgrunn – både helt nyankomne og andre som har vært bosatt mange år. Dette har gjort meg mange erfaringer rikere og jeg har fått innblikk i hvor kompleks det hele kan være. Da jeg fikk mulighet til å ta del i prosjektet Kreativ Sammen var det ingen tvil for meg at det var det riktige valget. Ungdommer, og særlige de unge enslige flyktningene, er en gruppe som engasjerer meg.

1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål

Jeg har altså fått mulighet til å se nærmere på data innsamlet gjennom prosjektet Kreativ Sammen. Mitt utgangspunkt har vært datamaterialet tilknyttet de unge flyktningene bosatt i Norge. Jeg har valgt å studere hva det formelle nettverket, i form av barnevernet, har betydd for enslige mindreårige flyktnings livskvalitet. Prosjektets problemstilling er som følger: *Hvordan snakker unge enslige flyktninger om barnevernets betydning for opplevelsen av relasjonell livskvalitet?*

Knyttet til problemstillingen er følgende forskningsspørsmål:

- Hvordan omtaler unge enslige flyktninger kontakten med barnevernet?
- Hvem i barnevernet trekker de unge flyktningene frem for opplevelsen av livskvalitet?
- Hvilken type hjelp vektlegger de unge som avgjørende for opplevelsen av livskvalitet?
- Hvordan snakker de unge flyktningene om betydningen av relasjonen til barnevernet?

1.2 Oppgavens oppbygning og avgrensninger

Oppgaven er delt inn i åtte kapitler. Etter oppgavens innledende første kapittel, kommer kapittel to som presenterer rammeverk og lovgrunnlag tilknyttet målgruppen og barnevernet. Deretter vil oppgavens teoretiske rammer introduseres i kapittel tre, før en forskningsgjennomgang i kapittel fire. I oppgavens femte kapittel vil det redegjøres for metodiske valg. Videre vil det i kapittel seks være en presentasjon av analyse og funn. Dernest kommer kapittel syv hvor oppgavens funn blir diskutert i lys av teoretiske perspektiver og relevant forskning. Til sist i kapittel åtte vil det gjøres noen avsluttende betraktninger opp mot oppgavens problemstilling.

Gjennom oppgaven vil enslige mindreårige flyktninger ofte omtales som de/den «unge», da det vil gjøre lesingen lettere. Dessuten er de heller ikke flyktninger lenger når de nå har fått innvilget opphold og skal fortsette å etablere et nytt i liv Norge. Noen ulike variasjoner ved omtaling av denne gruppen vil forekomme.

Med barnevernet menes all kontakt de unge har hatt med barneverntjenesten og tiltak iverksatt av barnevernet. Dette vil være en relativt bred forståelse av barnevern. Barneverntjenesten har ikke nødvendigvis en like sentral rolle for unge flyktninger i alle faser, da barneverntjenesten iverksetter tiltak og kan ha en mer tilbakelemt rolle – hvorpå tiltakene gjerne står for den hyppigste og tettteste kontakten med de unge. Videre har det vist seg at for de unge er det ikke alltid viktig å skille mellom de som drifter tiltakene, herunder barneverntjenesten, og de som *er* tiltaket, eksempelvis botiltak, besøkshjem, miljøterapeut eller fosterhjem. For dem er alt «barnevern». Derfor vil oppgaven ha en slik bred forståelse av hva barnevern er.

Begrepet «wellbeing» er vanskelig å oversette til norsk. For enkelhets skyld velger jeg å benytte begrepet livskvalitet i denne oppgaven. Jeg velger dette begrepet fordi det overlapper en del med det engelske «wellbeing», og viser ofte til noe subjektivt og den enkeltes indre opplevelse (Helsedirektoratet, 2015). «Relational wellbeing» vil som følge av dette bli oversatt til

«relasjonell livskvalitet». Begrepet fremstår å være dekkende for dette prosjektets formål og fokusområdet, hva gjelder å få frem den enkeltes opplevelse av betydning av kontakten med barnevernet.

2.0 Målgruppe og barnevern som kontekst

For å ramme inn oppgaven vil viktige elementer og kontekst for forskningsfeltet presenteres. I dette kapittelet vil det derfor være en kort introduksjon av målgruppen enslige mindreårige flyktninger, hvem de er og hvordan feltet tilknyttet målgruppen ser ut i dag. Videre presenteres Norges lovmessige forpliktelser og viktige rammer for arbeidet, før barnevernet og dets rammer for arbeidet med målgruppen vil bli presentert.

2.1 Målgruppen enslige mindreårige flyktninger

Gruppen enslige mindreårige flyktninger defineres i Norge slik: «en person som kom til Norge da de var under 18 år, uten foreldre eller andre med foreldreansvar, og som har søkt asyl som enslig mindreårig og fått opphold i Norge på dette grunnlaget» (Kirkeberg et al., 2022, s. 4). Fra 1996 og frem til 2020 har 10 118 enslige mindreårige asylsøkere fått innvilget opphold og blitt bosatt i Norge (Statistisk sentralbyrå, 2022). Per 2020 var 46 prosent av de unge flyktningene fra Afghanistan, og Eritrea, Somalia og Syria var de største gruppene deretter (Statistisk sentralbyrå, 2022). Blant de unge flyktningene har det vært en stor overvekt av gutter (Lidén et al., 2020).

Enslige mindreårige er en sammensatt gruppe ettersom de har ulike opprinnelsesland, alder og kulturer med hensyn til religioner, tradisjoner og språk (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2017). Videre har de ulike sosiale og økonomiske bakgrunner, ulikt kunnskap- og kompetansenivå, og ulike behov for oppfølging knyttet til traumatiserende hendelser før og under flukten (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2017). På tross av ulikheter er de i samme livssituasjon ettersom de mangler foreldrenes omsorg, beskyttelse og veiledning, samt de er i et nytt land med ukjent språk, kultur og tradisjoner (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2017). Gruppen omtales ofte som en sårbar gruppe, da de er barn som flykter fra krig og utfordrende levede forhold (Garvik et al., 2016). De har flyktet alene og måttet håndtere de utfordringer det innebærer, og mange har senvirkninger av traumatiske opplevelser. Fravær av nære sosiale relasjoner og familie i en viktig fase av utviklingen bidrar også til å gjøre situasjonen særlig utfordrende. Likevel omtales enslige mindreårige flyktninger også som resiliente barn, da de ofte har iboende styrker, selvstendighet og ressurser (Garvik et al., 2016).

Norge har sluttet seg til internasjonale retningslinjer som bidrar til å sikre barns rettigheter, herunder trekkes FNs flyktningkonvensjon og barnekonvensjon frem som viktige dokumenter

(Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2017). I FNs flyktningkonvensjon finner man bestemmelsene for hvem som skal anses som flyktninger, og hvilke rettigheter de har. Bestemmelsene i flyktningkonvensjonen gjelder alle flyktninger, også barn. En av de viktigste bestemmelsene er retten til ikke å bli returnert til et land hvor de vil bli forfulgt eller hvor deres liv på andre måter vil være i fare (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2017).

Videre definerer FNs barnekonvensjon barns rettigheter hva gjelder beskyttelse og omsorg (Svendsen et al., 2018). Norge har ratifisert og inkorporert FNs barnekonvensjon i norsk lov, i henholdsvis 1991 og 2003, som vil si at barnekonvensjonen gjelder som norsk lov og går foran andre lover om de står mot hverandre (Svendsen et al., 2018). Dette betyr at enslige mindreårige flyktninger formelt sett har de samme rettighetene som andre barn i Norge. I arbeidet med de unge er det noen artikler i barnekonvensjonen som anses som særlig viktige (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2017). Artikkel 3 fremhever at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i arbeidet med barna, og Artikkel 12 vektlegger barnas rett til å si sin mening og bli hørt før tiltak skal treffes. Videre fremhever Artikkel 20 at barn uten omsorg fra familien har særlig rett på beskyttelse og omsorg, og Artikkel 22 vektlegger retten til hjelp for flyktningbarn. I Artikkel 24 fremkommer det at flyktningbarn har rett til helsetilbud, og Artikkel 28 viser til barnas rett til utdanningstilbud. Til sist trekkes Artikkel 39 frem da den vektlegger at staten er forpliktet til sette i verk tiltak for å sikre rehabilitering og reintegrering av barn som har vært utsatt for forsømmelse, tortur, utnyttelse eller misbruk, væpnede konflikter eller annen umenneskelig og nedverdiggende behandling eller straff (Barne- og familiedepartementet, 2003). Barnekonvensjonen sikrer rettigheter til hvert enkelt barn, og retter søkelys på ulike områder som får stor betydning for et barns livskvalitet.

2.2 Barnevernet, rammer og lovgrunnlag

Barnevernet har ansvar for alle barn som oppholder seg i Norge, jamfør Lov om barneverntjenester (2021) § 1-2 annet ledd. Ifølge barnevernsloven (2021) § 1-1 første ledd annet punktum skal barnevernsloven «bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse». Videre er et av barnevernets førende prinsipper, barnets beste, hjemlet i lovens § 1-3. Etter denne paragraf skal barnevernet i alle vurderinger og beslutninger legge barnets beste til grunn, og barnets mening er sentralt i disse vurderingene. Barnets rett til medvirkning fremkommer i barnevernsloven § 1-4, hvorpå det fremgår av paragrafens første ledd at barn har rett til å medvirke, skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon, og har rett til å uttrykke seg.

Videre fremgår det at barnets meninger skal tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet (Barnevernsloven, 2021). Barnevernets saksbehandling, tjenester og tiltak skal være forsvarlig, jamfør barnevernsloven § 1-7. I arbeidet skal barnevernet ta hensyn til barnets etniske, kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn, jamfør barnevernsloven § 1-8. Etter barnevernsloven § 1-9 skal barnevernet så langt som mulig samarbeide med både barn og foreldre, og behandle de med respekt. Det skal i det videre legges til rette for at barnets familie og nettverk involveres (Barnevernsloven, 2021).

Barnevernets rolle og ansvar overfor enslige mindreårige er lite konkretisert, og det er derfor variasjoner i tilbudene de får ved bosetting (Garvik et al., 2016). Per 2018 hjemlet 85 prosent av kommunene tiltakene i barnevernsloven § 4-4 (Svendsen et al., 2018). Her vises det til § 4-4 i den gamle barnevernsloven av 1992, som er tilsvarende § 3-1 i den nye barnevernsloven. Paragrafen gjelder frivillige hjelpetiltak, og viser til at barn som har behov for det skal tilbys hjelpetiltak, og tiltakene skal være egnet for å møte barnets behov og bidra til positive endringer (Barnevernsloven § 3-1, 2021).

For de enslige mindreårige flyktingene under 15 år er bosetting det kommunale barnevernet sitt ansvar (Lidén et al., 2020). For denne gruppen er fosterhjem en vanlig løsning hva gjelder bosetting. Dette kan være både ordinære fosterhjem eller slektsfosterhjem (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2021). Botiltak i form av barnevernsinstitusjoner eller døgnbemannet bofelleskap er også aktuelt for de unge under 15 år (Lidén et al., 2020). For de som er mellom 15 og 18 år kan kommunene selv velge om ansvaret skal være under barneverntjenesten eller andre aktører som eksempelvis flyktingtjenesten eller NAV (Lidén et al., 2020, s. 23). For denne gruppen er bofelleskap vanlig, med eller uten døgnbemanning. Videre kan familiehjem, bosetting i egen hybel med eller uten vertsfamilie, eller ubemannet bokollektiv også være alternative boløsninger for gruppen over 15 år (Lidén et al., 2020). Videre får alle enslige flyktinger under 18 år oppnevnt en verge som juridisk støtte til å tale barnets sak overfor offentlige instanser. Ansvaret for annen form for støtte, både praktisk og emosjonelt, ligger til de ansatte i botiltak og oppfølgingstjenester for de enslige mindreårige (Lidén et al., 2020).

Selv om bosetting og oppfølging vedtas etter barnevernsloven, kan det være andre instanser i kommunen som har ansvaret for oppfølgingen (Garvik et al., 2016). Fra de unge sin side er det ikke nødvendigvis en bevissthet knyttet til hvilken instans som følger de opp, men de er opptatt av om voksne er tilgjengelig eller ikke. Det kan derfor være forskjell på de ulike rollene voksne

i barnevernet har, om det er kontaktperson i barneverntjenesten eller en miljøterapeut i et bofellesskap. Ofte har barneverntjenesten og kontaktperson mye og hyppig kontakt i startfasen, og en mer tilbakelent rolle når tiltak er iverksatt. Eksempelvis for en ungdom som bor på institusjon er det de ansatte ved institusjonen som har det daglige, oppfølgende ansvaret, mens barneverntjenesten har ansvar for evaluering og oppfølging av tiltaket (Barnevernsloven § 8-1, 2021; Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022). Det kan være derfor være ulike relasjoner og ulike måter å bidra til de unges livskvalitet.

Enslige mindreårige har beskrevet behov for oppfølging i overgangen til voksenlivet (Garvik et al., 2016). I barnevernsloven (2021) § 3-6 hjemles de unges rett til ettervern og hjelpetiltak etter fylte 18 år; «Tiltak som er iverksatt før en ungdom har fylt 18 år, skal videreføres eller erstattes av andre tiltak når ungdommen samtykker og har behov for hjelp eller støtte fra barneverntjenesten til en god overgang til voksenlivet». Ettervern kan være et viktig ledd mot en god fremtid for ungdommer, da det kan bidra til å skape forutsigbarhet og støtte i en stor overgang. Denne overgangen kan virke enda større for den sårbare gruppen enslige mindreårige flyktninger, og ettervern er desto viktigere. Barnevernet får således en viktig rolle med tanke på å hjelpe de unge med å opparbeide seg et nettverk, sette i verk tiltak og støtte dem i overgangen til en selvstendig tilværelse som voksen. Ettervernstiltak og oppfølging etter fylte 18 år varierer mellom kommuner og kan variere innad i kommunene. Også her er det ofte slik at barnevernet har den formelle rollen med å fatte vedtak og drive tiltaket, men selve oppfølgingen gis av andre som for eksempel miljøterapeuter (Garvik et al., 2016).

3.0 Begreper og teoretiske perspektiver

I dette kapittelet vil utvalgte begreper og teoretiske perspektiver presenteres som et rammeverk for masteroppgaven, og det vil senere benyttes for å diskutere og analysere datamaterialets funn opp mot oppgavens problemstilling. Jeg vil først presentere det teoretiske begrepet «wellbeing» og ulike forståelser av begrepet. Deretter vil Sarah White sin modell om «Relational Wellbeing» bli presentert, en modell som viser til ulike dimensjoner av livskvalitet og viktigheten av det relasjonelle aspektet (White, 2010; White, 2015, White, 2017; White & Jha, u.å.). Da Whites modell ikke innbefatter et migrasjonsperspektiv, vil jeg legge til noe om det. I den forbindelse har jeg valgt Ravi Kohli (2011) sitt perspektiv på hvordan trygghet, tilhørighet og suksess får betydning for unge enslige på flukt. De valgte teoretiske perspektivene vurderes å være perspektiver som informerer hverandre og henger sammen.

3.1 Wellbeing

Erik Carlquist hevder at begrepet wellbeing ikke viser til et helhetlig fenomen, men kan ha ulike betydninger avhengig av premisser og kontekst (Helsedirektoratet, 2015). Begrepet wellbeing er ikke enkelt å oversette til norsk. Noen ord som kan benyttes er eksempelvis velvære, velbefinnende, velferd eller livskvalitet. Likevel synes ikke disse norske begrepene å omfavne alt det engelske begrepet «wellbeing» gjør. Eksempelvis vil det engelske begrepet «quality of life» generelt sett vise til objektive livsbetingelser eller levekår, mens det norske livskvalitet-begrepet ofte viser til den subjektive opplevelsen av å ha det bra (Helsedirektoratet, 2015).

Begrepet wellbeing blir i ordbøker definert som en tilstand av å være lykkelig, sunn eller velstående (Ben-Arieh et al., 2014). Videre refererer begrepet både til subjektive følelser og erfaringer knyttet til levekår. Wellbeing blir også knyttet til å oppnå ønsker, å ha balanse mellom nytelse og smerte, samt muligheter for utvikling. Begrepet kan også referere til «quality of life» og de mange mulige dimensjonene av et godt eller dårlig liv (Ben-Arieh et al., 2014). Gjennom de siste 50 årene har synet på konseptet wellbeing endret seg i den vestlige verden fra et mer patologisk syn på hva som gjør oss syke, til et mer positivt fokus på hva som bidrar til wellbeing (Chase & Allsopp, 2021). Også White (2010) støtter dette, og mener at felles for ulike tilnærminger til wellbeing er at de ofte har et positivt fokus, som vektlegger styrker heller enn behov.

Begrepet wellbeing er enda mer komplekst når vi snakker om barn, da wellbeing omfatter både barns liv i nåtid, men også hvordan nåtiden påvirker deres fremtid og utvikling (Ben-Arieh et al., 2014). Barn er i stadig utvikling og deres wellbeing blir påvirket både av faktorer på mikronivå som at de er avhengig av omsorgspersoner, og faktorer på makronivå som politikk og økonomi (Ben-Arieh et al., 2014, s. 3). Wellbeing kan bli forstått ulikt ut fra hvilken kontekst man står i, og herunder står enslige mindreårige i en kontekst som skiller seg fra andre.

Chase og Allsopp (2021) viste i sin forskning til at enslige mindreårige kan ha en annen forståelse av wellbeing enn de dominerende forståelsene som har fokus på det individuelle. Ifølge dem viser unge flyktninger selv til en forståelse av wellbeing som noe kollektivt, uløselig knyttet til fellesskap, relasjoner og ansvar overfor andre. Videre handlet det også for dem om å gi tilbake til samfunnet, bekymringer for familien i hjemlandet og danne nettverk gjennom ulike fellesskap i det nye samfunnet deres. Alt dette fikk betydning for hvordan de hadde det, altså deres wellbeing (Chase & Allsopp, 2021). Videre mener Chase og Allsopp (2021, s. 33) at vi må se forbi det konseptuelle skillet mellom subjektiv og objektiv wellbeing, og heller se på hvordan wellbeing er relasjonelt, sosialt og kulturelt konstruert.

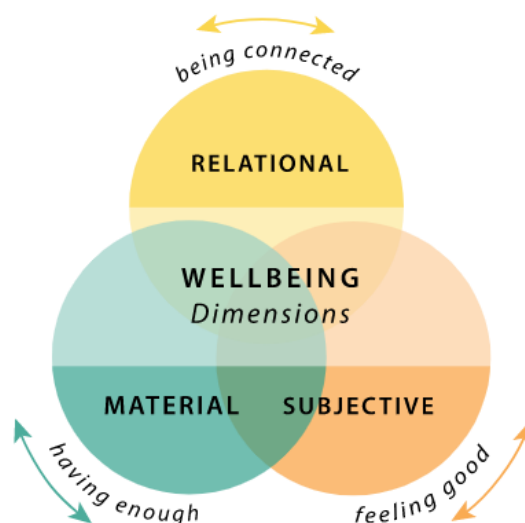
3.2 Relational wellbeing

På tross av at White (2010; 2015; 2017) opplever at det relasjonelle aspektet tilknyttet livskvalitet ofte er anerkjent, mente hun det var behov for å lansere «relational wellbeing» som en alternativ modell til de eksisterende modellene tilknyttet livskvalitet. Relasjonell livskvalitet tar utgangspunkt i en fortolkende tilnærming til vitenskapen, som har som formål å forstå hvordan ulike subjekter opplever verden (White, 2015). Dette står i kontrast til den mer tradisjonelle forståelsen av livskvalitet, som har en positivistisk tilnærming til vitenskap. Heller enn å forstå mennesker som objekter ønsket White å se dem som subjekter (White, 2015). Det er vanlig å forstå relasjoner som noe individer *har*, heller enn å se at interaksjoner og det relasjonelle gjør individer til den de *er* (White, 2017). Relasjonell livskvalitet forstås av Sarah White som noe som oppstår i delt fellesskap med andre, og positive forhold kan påvirke et individs livskvalitet (White, 2017, s. 128).

Relasjoner er ifølge White (2017) helt sentralt for vår opplevelse av livskvalitet. Hun uttaler følgende: "Relationships thus form a central focus, as both the means through which (psychological, symbolic, social and material) goods are distributed and needs are met, and as

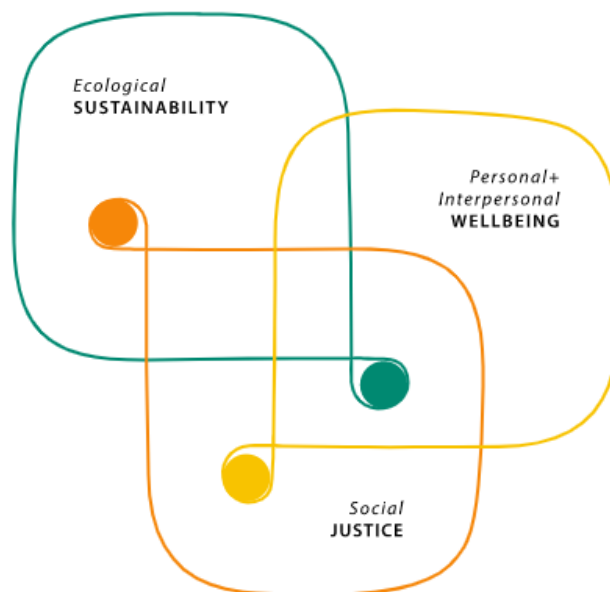
intrinsic to the constitution and experience of wellbeing” (White, 2017, s. 128). Relasjoner mellom et individ og det kollektive kan se ulikt ut fra samfunn til samfunn. For alle mennesker vil det være noe ambivalens knyttet til det å ha tilhørighet og samtidig autonomi. Det kollektive i et samfunn er ikke bare summen av individer, men det utvikler seg i henhold til relasjonene som utgjør det kollektivet (White, 2017).

Ifølge Sarah White kan livskvalitet bli forstått som å ha tre dimensjoner; den materielle dimensjonen «having enough», den relasjonelle dimensjonen «being connected» og den subjektive dimensjonen «feeling ok» (White, 2010; White, 2015). «Feeling ok» har siden blitt endret til «feeling good» (White & Jha, u.å.). Den materielle dimensjonen viser til eiendeler, velferd og levestandarder. Dette handler om at mennesker har nok av hva de behøver, rent materielt. For enslige mindreårige kan dette bety å ha muligheter for å skaffe seg utdanning og arbeid på lik linje med andre unge i Norge. Videre kan den relasjonelle dimensjonen deles i to deler, herunder det sosiale aspektet som sosiale relasjoner og tilgang på offentlige goder, og det menneskelige aspektet som evner, holdninger til livet og personlige relasjoner. For enslige mindreårige kan denne dimensjonen vise til betydningen av både å bygge nye relasjoner og nettverk i Norge og reetablere kontakt med familie i hjemlandet. Den subjektive dimensjonen har også to aspekter ved seg, hvor det på ene siden viser til menneskers oppfatning av deres posisjon sosialt, menneskelig og materielt, og på den andre siden viser til kulturelle verdier, ideologer og religiøse overbevisninger. Det handler kort sagt om hvordan mennesker tenker og føler om livene sine (White 2010; White 2015; White 2017; White & Jha, u.å.). Dette kan for de enslige mindreårige handle om individets opplevelse av egen situasjon, ut fra egen historie og erfaringer.

Figur 1: Tre dimensjoner av livskvalitet (White & Jha, u.å.)

Dimensjonene presenteres av White og Jha (u.å.) ved overnevnte figur som fremhever poenget med at dimensjonene henger sammen og ville ikke eksistert uten de andre. Videre har også White lagt til enda en dimensjon som påvirker livskvaliteten til mennesker, nemlig tid (White, 2010). White mener livskvalitet er en prosess, eller et sett av prosesser, hvorpå menneskers oppfatning av egen livskvalitet endres over tid og gjennom ulike livsfaser. Hvordan man har det i nåtid kan påvirke hvordan man oppfatter fortid og fremtid. I tillegg til tid vil menneskers livskvalitet påvirkes av hvilken geografisk plass de befinner seg i (White, 2010). Hensyn til både plass og tid vil være viktige momenter for de unge deltakerne med flyktningbakgrunn som har opplevd drastiske endringer i omgivelsene og forhold som kan påvirke opplevd livskvalitet. Når de først er kommet til Norge og innvilget opphold er det som nevnt barnevernet som har ansvar for bosetting og oppfølging av enslige mindreårige. Barnevernet kan spille en signifikant rolle når det gjelder å fremme og påvirke de unge flyktingenes livskvalitet. Dette kan være i form av å gi støtte emosjonelt eller praktisk, gi tak over hodet, mat og økonomiske midler, eller gi muligheter for å bygge sosiale relasjoner og sette de unge i kontakt med andre mennesker. Relasjonell livskvalitet kan altså sies å være noe prosessuelt, som påvirkes over tid, og av miljø, samt kulturelle og politiske kontekstuelle faktorer (White, 2010).

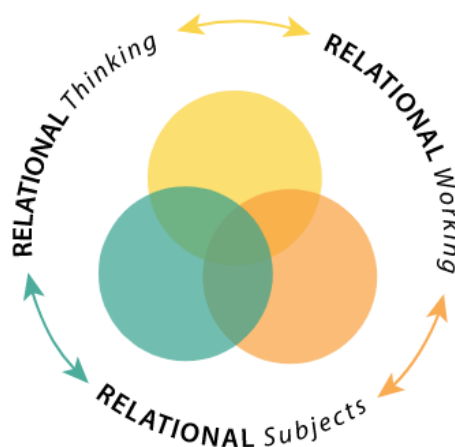

Figur 2: Drivere av relasjonell livskvalitet (White & Jha, u.å.)

White (White, 2017; White & Jha, u.å.) har videre presentert andre elementer som får betydning for relasjonell livskvalitet. Det første er de såkalte driverne av livskvalitet, og det andre er en relasjonell tilnærming til livskvalitet. Driverne av livskvalitet viser til hvilke faktorer som

fremmer eller undergraver livskvalitet. Det er tre aspekter eller drivere av livskvalitet; personlige drivere, samfunnsdrivere og miljømessige drivere (Figur 2) (White & Jha, u.å.).

Den første, personlige drivere, gjenspeiler variasjoner på personlig nivå, som for eksempel ferdigheter eller karakteristiske trekk ved individet. Videre har White (2017) hevdet at man må se individer som relasjonelle, og forstå individers atferd ved å indentifisere atferden i interaksjoner med andre. White (2017) viser til egne studier fra blant annet Zambia hvor hun så at å være i ulike relasjonelle forhold påvirket hvordan landsbyboere beskrev egne historier, hva som frustrerte og hva som gledet dem. Den andre driveren, samfunnsdrivere, omhandler en visshet om at livskvalitet kan være formet av samfunnsmessige strukturer. Samfunnsforhold knyttet til kulturelle normer og verdier, økonomiske forskjeller og ulikheter, politikk er med å påvirke individers livskvalitet (White & Jha, u.å.). White (2017) vektlegger hvordan det kan være forskjeller på om man eksempelvis er mann eller kvinne, rik eller fattig, eller hvilket land man er født i. Den tredje driveren, det miljømessige aspektet, omhandler hvordan våre naturlige omgivelser kan påvirke oss. Dette nivået viser til økosystemer, klima og andre ikke-menneskelige faktorer (White & Jha, u.å.). Individer og den sosiale verden er knyttet til den fysiske verden omkring oss, og interaksjonen mellom disse verdenene må anerkjennes. White (2017) så fra sine studier i Zambia at befolkningens levebrød var ikke bare avhengig av det de kunne høste, men også av ressurser i form av vann, skog og tilgjengelighet på mark blant annet. White hevdet at for å kunne skape endring må man se på hvordan alt henger sammen og påvirker hverandre, og disse tre drivene henger i praksis tett sammen og former hverandre (White, 2017). Akkurat som de tre dimensjonene av livskvalitet, mener White & Jha (u.å.) at driverne også henger tett sammen og er interaktive.

Figur 3: Modell for relasjonell tilnærming (White & Jha, u.å.)

White og Jha (u.å.) hevder at i kjernen av relasjonell livskvalitet finner man relasjonell tenkning. Det andre elementet de presenterte er derfor det de betegner som «Relational Approach», altså en relasjonell tilnærming (Figur 3). En relasjonell tilnærming involverer å tenke og jobbe på relasjonelt vis og tilnærme seg folk som relasjonelle subjekter. Relasjonell tenkning omhandler å se etter sammenhenger på tvers av mer tradisjonelle mønster av tanke og handling. Å jobbe relasjonelt viser til det å søke samarbeid med de menneskene som er gjenstand for endringen man studerer. Det å ha en tilnærming til mennesker som relasjonelle subjekter involverer å se mennesker fra deres eget perspektiv og se hvilke aspekter ved livene deres som kan påvirke dem (White & Jha, u.å.).

3.3 Trygghet, tilhørighet og suksess

Kohli (2011) har i sitt arbeid pekt på tre elementer som har betydning for unge enslige flyktninger når de ankommer et nytt land og må reetablere seg. De tre elementene er søken etter trygghet, fremveksten av tilhørighet og viljen til å oppnå suksess i nye omgivelser (Kohli, 2011, s. 313). Ved å oppnå en viss grad av trygghet, tilhørighet og suksess kan det gi en følelse av «hjem» for de unge flyktningene som har måttet forlate sitt hjemland.

Den retten mange av oss har til å bo i et stabilt og suksessfullt land, er det mange unge flyktninger som søker (Kohli, 2011). Selve fundamentet i det å føle seg trygg for unge flyktninger kommer av at de får innvilget lovlig opphold på ubestemt tid i landet de har søkt asyl. Andre faktorer som kan gi en følelse av trygghet for enslige mindreårige er det å finne forutsigbare mønstre og rytmer i hverdagen, ved å gå på en god skole og få rask medisinsk behandling, samt det å finne troverdige, pålitelige og vennlige mennesker – både jevnaldrende og voksne. Det tar tid for enslige mindreårige å reetablere et trygt liv igjen, men ved hjelp av nettverkene rundt kan tilhørighet bli gjenskapt (Kohli, 2011).

For å gjenvinne håp for enslige mindreårige har studier vist at man må endre fokus fra den individuelle egenskaper, og se på miljøet rundt dem heller og hvordan samspillet er (Rousseau et al., 1998, s. 633). De enslige mindreåriges vanskelige opplevelser kan dempes av å oppleve tilhørighet ved å; ha minst en pålitelig voksen i nettverket, ha relasjoner hvor de kan snakke om og skape mening av hva som har hendt dem, at de selv kan ta valg som motvirker opplevd hjelpeløshet, samt at de opplever kontinuitet i vaner og ritualer fra tidligere. I tillegg kan

religion og det å få muligheten til å praktisere religiøse aktiviteter gi unge flyktninger opplevelse av tilhørighet (Kohli, 2011).

Enslige mindreårige utvikler strategier for å oppnå suksess når de navigerer mot ressurser og mennesker som kan hjelpe dem på veien (Kohli, 2011). Når de blir bosatt ser gruppen enslige mindreårige ut til å klare seg godt, praktisk, skolemessig og sosialt. Kohli (2011) hevder at suksess, tilhørighet og trygghet er elementer som henger sammen, og som de unge kun til en viss grad kan kontrollere.

4.0 Forskningsgjennomgang

Under dette kapittelet vil aktuell litteratur på feltet omkring enslige mindreårige flyktninger presenteres. Først redegjøres det for hvordan det er søkt etter aktuell litteratur, og deretter presenteres den litteraturen som synes mest aktuell i henhold til problemstilling og tematikk.

I søkeprosessen etter aktuell litteratur har ulike databaser som Oria, Idunn, Google Scholar og Web of Science blitt benyttet. Norske søkeord som har blitt brukt er blant annet «enslige mindreårige flyktninger», «barnevern», «relasjoner» og «livskvalitet». Ulike variasjoner av nevnte begreper, som for eksempel «unge enslige flyktninger» eller «barneverntjenesten», er også benyttet i litteratursøk. Engelske søkeord som «unaccompanied refugee minors», «child welfare services», «relations» og «wellbeing» er benyttet under litteratursøk. Også på engelsk ble ulike variasjoner av nevnte begrep undersøkt for få flest og best mulig treff på aktuell litteratur. I søkene har nyere forskning, fra 2015 og til i dag, vært undersøkt i størst grad. Forskning etter 2015 har blitt vurdert som mest aktuell ettersom 2015 regnes som et «kriseår» hvor det ankom tre ganger så mange flyktninger som de foregående årene (Østby, 2016). Valget om å benytte nyere litteratur er gjort da situasjonen synes mest sammenlignbar for dagens unge flyktninger, samt at det har kommet en del ny forskning på feltet de siste årene. Det presiseres midlertid at eldre litteratur ikke er utelukket i de tilfeller hvor det har blitt vurdert som relevant og viktig. Videre i utvelgelsen har det vært viktig for meg å finne litteratur som kan sammenlignes med datamaterialet i mitt prosjekt med tanke på tema. Herunder er det valgt ut studier som har sett på enslige mindreåriges nettverk, overgangen til selvstendighet, bosettingsfasen, samhandling med sosialarbeidere, wellbeing, samt enslige mindreårige og fosterhjem. Når en aktuell artikkel er funnet har det også blitt undersøkt hvilken litteratur den artikkelen refererer til, samt undersøkt i Web of Science om det er annen aktuell litteratur som har referert til den aktuelle artikkelen. På denne måten har en del av litteraturen blitt oppdaget. I tillegg til selvstendige søk har veiledere gitt innspill om aktuell litteratur.

Forskning på enslige mindreårige flyktninger er et noe begrenset felt både nasjonalt og internasjonalt. Det har imidlertid endret seg litt i takt med økningen i antall enslige mindreårige flyktninger i Europa de siste ti årene (Lidén et al., 2020). Likevel er det en god del studier som har ganske avgrensede problemstillinger og fokusområder som ikke er så aktuelle i denne sammenheng. Internasjonale studier kan være sammenlignbare til en norsk kontekst, men en må også være bevisst ulikheter som prosedyrer og retningslinjer i arbeid med enslige

mindreårige flyktninger. Det finnes en del forskning om enslige mindreårige flyktningers helse (Lidén et al., 2020), men mindre om deres nettverk og relasjoner. Det er i det videre gjort et utvalg av forskningen av særlig relevans for feltet, som nå vil presenteres med en inndeling av norske og internasjonale studier.

4.1 Norske studier

Svendsen, Berg, Paulsen, Garvik og Valenta publiserte i 2018 en kunnskapsoppsummering om enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. Kunnskapsoppsummeringen hadde som formål å gi en oppdatert oversikt over eksisterende forskning på enslige mindreårige flyktninger det siste tiåret, 2007-2017, samt oversikt over områder som behøver videre forskning. De inkluderte forskning fra alle faser av arbeidet, fra mottaksfasen til bosettingsfasen. Svendsen et al., (2018) fant blant annet at det eksisterer en del forskning om enslige mindreåriges helse, og særlig psykisk helse. De fant at de fleste studier har rettet søkelys på målgruppens sårbarheter og risikofaktorer, men de siste årene har det kommet flere studier med større grad av ressursfokus. Overgangen fra mottak til bosetting fremstod per 2018 som et lite utforsket forskningsområdet ifølge kunnskapsoppsummeringen. I tillegg virket det å være begrenset med forskning knyttet til om de ulike tiltak og løsninger som tilbys de unge kan ha ulike konsekvenser for videre utvikling. Kunnskapsoppsummeringene peker også på at det foreligger lite forskning på overgangen til voksenlivet, og på variasjoner knyttet til ettervern for ungdommene (Svendsen et al., 2018).

En studie gjennomført av Johansen og Studsrød (2019) undersøkte hvordan enslige mindreårige i Norge aktivt engasjerer seg i mellommenneskelige relasjoner. Med utgangspunkt i de mindreåriges perspektiver utforsket de hvilken betydning relasjoner fikk for deres resiliens, herunder hvordan relasjonene påvirket de unges livskvalitet etter opplevd motgang. De hadde et kvalitativt forskningsdesign hvor de samlet data ved observasjon, intervjuer og workshops. Studien ble gjennomført med 12 enslige mindreårige flyktninger, mellom 15 og 20 år. Gjennom studien fant de at deltakerne aktivt søkte støtte for å gjøre det bra. I tillegg viste deltakerne bekymring for og ønsket å hjelpe andre. De fant også at de unge engasjerte seg særlig i relasjoner hvor de opplevde gjensidig støtte. Studien fant at relasjonene ikke bare ga trygghet og livskvalitet, men relasjonene var også kilde til smerte og bekymring (Johansen & Studsrød, 2019).

Kvestad og Bøe publiserte i 2019 en rapport basert på deres prosjekt «Veien til Selvstendighet» blant enslige mindreårige flyktninger i Bergen kommune. Det var et samarbeidsprosjekt mellom Barneverntjenesten for Enslige Mindreårige Flyktninger i Bergen kommune og Regionalt Kunnskapssenter for Barn og Unge, NORCE Norwegian Research Centre (Kvestad & Bøe, 2019). Målet for prosjektet var å bidra til økt kvalitet i tjenestene norske kommuner tilbyr enslige mindreårige flyktninger som bosettes. I prosjektet undersøkte de hvordan ungdommene opplevde oppfølgingen fra barnevernet etter bosetting, samt hvordan de unges opplever skolegang, kilder til sosial støtte og aktivitetstilbud. De brukte et kvantitativt forskningsdesign og spørreundersøkelser var metoden. Utvalget bestod av 81 enslige mindreårige flyktninger. Av de 81 var hoveddelen over 16 år, 83 % av dem var gutter, og nesten halvparten av deltakerne fra Afghanistan (Kvestad & Bøe, 2019). I prosjektet fant de at ungdommene i stor grad var fornøyde med oppfølgingen fra barneverntjenesten, og barnevernet var en viktig støttespiller for de. Mange av deltakerne rapporterte at de også hadde mange av sine sosiale relasjoner og aktiviteter knyttet til tjenesten. Videre fant de at ungdommene rapporterte om minst én traumatiserende hendelse, dårligere søvn og mer psykiske vansker enn ungdom forøvrig, men de rapporterte også om trivsel på skolen. På sosial støtte skåret ungdommene lavt, og de fortalte om færre beskyttende faktorer og lavere helserelatert livskvalitet enn sammenlignbare grupper. En begrensning ved studien var at kontaktpersoner fra barneverntjenesten var til stede under gjennomføringen av spørreundersøkelsene, så resultatene kan være påvirket av det – særlig spørsmålene knyttet direkte til barneverntjenestens arbeid. Totalt sett viser resultatene at de enslige mindreårige flyktingens behov er komplekse, og de kan ha behov for spesialiserte tjenester over tid (Kvestad & Bøe, 2019).

Eide, Lidén, Haugland, Fladstad og Hauge (2020) gjorde en studie på enslige mindreårige flyktninger og hvordan de opplever bosettingsfasen i Norge. I studien benyttet de et kvalitativt longitudinelt forskningsdesign, hvor de fulgte en gruppe enslige mindreårige flyktninger de to første bosettingsårene. De gjennomførte intervjuer med ni afghanske unge menn, i alderen 15 til 19 år. I intervjuene valgte ungdommene ofte å trekke frem relasjoner til sosialarbeidere, jevnaldrende og familien på spørsmål om hva som var viktig for dem. Mange var skeptiske og lite tillitsfulle til sosialarbeidere ved institusjoner i utgangspunktet. De var kritiske til sosialarbeidernes motivasjon for jobben, reglene ved institusjonen, turnus og lite kontinuitet i personellet, samt at de opplevde ansatte som mer opptatt av å skrive journal enn å lytte til ungdommene. Likevel beskrev ungdommene over tid at den praktiske støtten fra de ansatte var særlig viktig. Ungdommene viste hvordan disse relasjonene påvirker og bidrar til løsninger i

overgangsfaser. Ungdommene utviklet etter hvert evner til å vurdere både personer og institusjoners troverdighet og hvem de kunne gi tillit. En svakhet ved studien var at det kun var afghanske menn som deltok, og en kan derfor stille spørsmål ved grad av overførbarhet av funnene (Eide et al., 2020).

Brook og Ottemöller (2020) ønsket i sine studier å endre søkelys fra utfordringer til strategier og ressurser som ble benyttet ved bosetting og reetablering blant de unge flyktingene. I tillegg ønsket de å få frem jenters opplevelser, da det fra tidligere forskning har fremkommet mest om gutters erfaringer. De gjennomførte et kvalitativt studie, og brukte metoden narrative intervjuer med seks unge kvinner. Kvinnene var i alderen 15 til 20 år, og de var opprinnelig fra Øst- og Sentral-Afrika. Formålet med studien var å utforske enslige mindreårige kvinners tilpasning til livet i Norge, med fokus på deres ressurser og styrker, samt se på hvordan sosiale og strukturelle faktorer påvirker bosettingen. De benyttet et ressursfokuset rammeverk for analyse med hovedvekt på resiliens og akkulturasjon. Videre fant de at det var fem temaer som stod frem som sentrale og viktige i bosettingsprosessen for deltakerne; språk, nettverk, relasjon til omsorgsgivere, balanse med å ha flerkulturell identitet og å snu motgang til styrke (Brook & Ottemöller, 2020). Gjennom studien diskuterte de at jenter kan se ut til å ha et større behov for emosjonelle forbindelser og støtte fra kvinnelige omsorgspersoner i løpet av bosettingsperioden (Brook & Ottemöller, 2020).

Lidén, Aasen, Seeber og Staver (2020) publiserte en forskningsrapport kalt «Fra bosetting til voksenliv» som omhandler hvordan den kommunale tjenestekjeden fremstår for enslige mindreårige flyktinger. Studiens formål var å danne et grunnlag for å forbedre tjenestetilbudet til enslige mindreårige flyktinger. De gjennomførte dokumentanalyser, kartleggingsundersøkelser i kommuner, kartleggingsundersøkelser blant verger, intervjuer med statlige instanser som IMDi, UDI, Bufdir, intervjuer med ansatte i kommuner, samt intervjuer med verger og ungdommer. Gjennom denne studien fant de at selv om ungdommene håndterer overgang til selvstendighet ulikt, ga de fleste uttrykk for behov for støtte i etableringsfasen. De fant at de ungdommene som bodde med de som fulgte dem opp fikk mer samfunnskunnskap og mestringskompetanse enn de som flyttet rett på hybel. Videre viste de til at sosialt nettverk som nære vennskap og stabile voksenrelasjoner var viktige suksessfaktorer for ungdommene. Et annet funn i studien var at botiltak for enslige mindreårige flyktinger ofte ikke har de samme kravene til tilsyn og medvirkning som barnevernsinstitusjoner ellers. De peker på at det vil være behov for mer forskning i tilknytning til blant annet sosiale nettverk (Lidén et al., 2020).

Paulsen, Riise og Berg (2020) publiserte en artikkel omhandlende enslige mindreåriges overgang til voksenlivet, med barnevern som kontekst. Studien tok utgangspunkt i intervjuer gjort med 39 unge enslige mindreårige, og kan således sies å ha et kvalitativt forskningsdesign. I analysearbeidet tok de utgangspunkt i anerkjennelsesteori. De fant at mindreårige flyktninger har behov for anerkjennelse på tre ulike områder: emosjonelt, rettslig og sosialt. Ungdommene uttrykte behov for nære relasjoner og emosjonell støtte, og de kunne oppleve en ivaretagelse av ansatte i bofellesskapet og noen omtalte dem som «familie». De fleste ungdommene rapporterte å ikke være kjent med det rettslige grunnlaget og hvilke muligheter de hadde for oppfølging. Sosial anerkjennelse omhandler et behov for å ha en egenverdi, som kan skapes via relasjoner og i felleskap med andre. Ungdommene beskrev at dette kunne de oppleve på skolen eller andre sosiale arenaer. De konkluderer med at funnene peker på behov for å ha en anerkjennende praksis i arbeidet med enslige mindreårige flyktningers overgang til voksenlivet (Paulsen et al., 2020).

Basert på de overnevnte studier vet man en del om enslige mindreåriges opplevelser av bosettingsfasen i Norge, overgang til selvstendig voksenliv og oppfølgingen fra barnevernet. Tema som psykisk helse, skole, bosetting, nettverk og relasjoner blir trukket frem i studiene som viktig for de unge flyktingene. Lidén et al. (2020) fremhever likevel behovet for mer forskning tilknyttet unge flyktninger og sosiale nettverk, samt Svendsen et al. (2018) fremhever behov for mer forskning med om enslige mindreåriges ressurser. Her kan mitt prosjekt bidra ved fokuset på hvordan nettverk i form av barnevern har bidratt til unge flyktningers livskvalitet. Mitt prosjekt vil være relevant fordi det skiller seg fra de overnevnte studiene på ulike måter. Det skiller seg fra Kvestad og Bøe (2019) og Lidén et al. (2020) ved at det er en rent kvalitativ studie. Blant de kvalitative studiene intervjuer Eide et al. (2020) kun menn, og Brook og Ottemöller (2020) intervjuer kun kvinner – her vil denne studien skille seg ut ved å intervjuer både kvinner og menn, og således ha en bredere representasjon i utvalget. Mitt prosjekt skiller seg fra Johansen og Studsrød (2019) ved at ikke ser på relasjoner generelt, men fokuserer på relasjoner tilknyttet barnevernet. Til sist vil det trekkes frem at denne studien skiller seg fra Paulsen et al. (2020) ved å benytte en annen teoretisk inngang. I prosjektet Kreativ Sammen og ved datainnsamling var det ikke anerkjennende teori som var grunnlaget, men relasjonell livskvalitet og salutogenese.

4.2 Internasjonale studier

Jarlby, Derluyn, Vitus og Jervelund (2021) forsket på enslige mindreårige flyktningers erfaringer med psykososiale utfordringer, samt hva de trenger for å takle dette ved etablering av et nytt liv i Danmark. I studien ønsket de å rette særlig lys på betydningen av sosial støtte. De benyttet et kvalitativt forskningsdesign, med bruk av flere metoder, herunder observasjon, individuelle intervjuer og fokusgruppeintervju. Deltakerne i studien var seks gutter, i alderen 17-18 år, som opprinnelig var fra Midtøsten og regioner i Sør-Asia. Alle guttene bodde i omsorgsboliger. Gjennom studien fant de at de enslige mindreårige opplever flere og komplekse psykososiale utfordringer, som for eksempel opplevd stigma og ensomhet. Deltakerne beskrev blant annet at de opplevde at folk hadde negative stereotyper av muslimske flyktninger og at det påvirket måten flyktninger blir behandlet på i det danske samfunnet. Når det gjaldt sosial interaksjon beskrev ungdommene at de kunne ha mange å være med, men ikke tette sosiale bånd som de følte seg forstått av. For å takle de psykososiale utfordringene fant de at en felles mestringsstrategi var å forsøke å glemme traumatiske hendelser eller nåværende stressfaktorer. Dette ble gjort gjennom aktiviteter som ga følelse av øyeblikkelig lettelse eller lykke, eller en følelse av normalitet, aksept eller tilhørighet. Tilhørighet og sosial støtte ble også trukket frem som viktig for å «glemme» (Jarlby et al., 2021).

Behrendt, Lietaert og Derluyn (2022) gjennomførte et studie i Belgia vedrørende enslige mindreårige flyktningers sosiale nettverk og dets påvirkning på deres psykiske helse. De gjorde et kvalitativt, longitudinelt studie, hvor de intervjuet 35 unge enslige flyktninger over en periode på to år. Deltakerne bestod av 34 gutter og én jente, i aldersgruppen 14-20 år. De kom hovedsakelig fra Eritrea, Afghanistan og Guinea, samt noen fra Albania og de øvrige deltakerne fra andre land i Afrika og Midtøsten. I studien så de på hvordan ulike former for sosial støtte hadde ulik betydning over tid i studien. På tross av separasjon og avstand fant de at familien var viktig gjennom hele forskningsperioden. Noen av deltakerne hadde utvidet familie i Belgia også, som kunne være god støtte. Jevnaldrende med samme etnisk bakgrunn var særlig viktig støtte i begynnelsen da ungdommene ankom Belgia. Sammen med dem kunne de snakke samme språk, ha felles referansepunkter som mat, musikk eller religion, og føle tilhørighet. Utover de jevnaldrende kunne også det etniske miljøet forøvrig oppleves støttende. Deltakerne rapporterte også om at de kunne både gi og få støtte fra jevnaldrende migranter generelt. Mot slutten av studien ble også lokale jevnaldrende trukket frem som viktige støttespillere. Når det gjelder formell og uformell nettverksstøtte var frivillige og det uformelle særlig viktig i starten, da de unge flyktingene ankom Belgia. Mange hadde kontakt med de frivillige i mange år og

mottok støtte lenger enn fra formelt nettverk. De fant at i starten var det ikke nødvendigvis slik at det formelle nettverket ble ansett som viktig, men de ble vurdert som hjelpsomt, særlig knyttet til fysisk assistanse og materiell støtte. Noen deltakere opplevde også at de ikke bare fikk praktisk støtte, men også støtte på et emosjonelt nivå (Behrendt et al., 2022).

I Hellas ble det av Mishra, Digidiki og Winch (2020) gjort studier på hvordan enslige mindreårige samhandler med barnevernsansatte og hvordan det former fremtidige valg. De hadde et kvalitativt forskningsdesign og brukte intervjuer som metode, i tillegg til en kartlegging av livshistorier med viktige hendelser fremhevet. Alle de 22 deltakerne var unge menn i alderen 18-21 år, og de var hovedsakelig fra asiatiske land. Funnene fra studien viste at mange av de unge flyktingene opplevde lite mening i «systemet», da de opplevde store forskjeller i hvilken hjelp enslige mindreårige flyktinger fikk. Videre fant de at de unge flyktingene som beskrev å ha opplevd støtte fra hjelpeapparatet beskrev også planer for å bli i Hellas. I motsetning var de unge som beskrev negative erfaringer med hjelpeapparatet, som ofte hadde ønske om å forlate Hellas. De mest positive unge flyktingene beskrev det som at de fikk hjelp med både nettverk, skole og arbeid, samt oppmuntring og støtte, gjennom deres sosialarbeider. Ungdommene som var mest kritiske mente at det var mangel på aktiviteter som bedre kunne forberedt dem på et selvstendig voksenliv (Mishra et al., 2020).

I likhet med Brook og Ottemöller (2020) forsket Larkin og Lefevre (2020) på enslige mindreårige jenter. Denne studien ble gjennomført i England, og studiens formål var å se nærmere på relasjon mellom sosialarbeider og de unge enslige kvinnene. Det var et kvalitativt studie, hvor det ble gjennomført ustrukturerte, kreative intervjuer med fem sosialarbeidere og tre enslige mindreårige kvinner over en periode på tolv måneder. De unge enslige kvinnene var mellom 14 og 21 år. I studien fant de at kontinuitet i relasjonen var viktig for de unge kvinnene, og bytte av sosialarbeider var derfor utfordrende. Videre ble det funnet at flere av de unge flyktingene beskrev støtten fra sosialarbeidere som noe som ga dem håp og muligheter for å utvikle seg. Likevel var det ikke alle sosialarbeiderne som ble opplevd på denne måten. Noen ble beskrevet som å være uorganisert, lite inderlig og virket å ikke lytte til problemene som ble presentert. En svakhet ved denne studien var få enslige mindreårige deltakere (Larkin & Lefevre, 2020).

Van Holen, Trogh, Carlier, Gypen og Vanderfaeillie (2020) gjennomførte en litteraturstudie knyttet til slektsfosterhjem for enslige mindreårige. Studien var en narrativ

litteraturgjennomgang hvor 17 referanser ble utvalgt og de dannet utgangspunktet for en tematisk analyse. De 17 forskningsreferansene var fra Storbritannia, USA og Nederland, og det inneholdt både kvalitative og kvantitative studier. Resultatene fra litteraturstudien pekte på at slektsfosterhjem regnes som en viktig form for omsorgstiltak for målgruppen, og det er assosiert med bedre helse og psykososiale utfall enn andre omsorgstiltak. De fant også at det var fire områder med tilhørende faktorer som påvirket hvor suksessfull en slekts-fosterhjems plassering ble. Det første området var faktorer tilknyttet karakteristikk ved fosterhjemmene. Kulturell bakgrunn, kommunikasjonsferdigheter, interesse og fleksibilitet blir trukket frem som karakteristika som kan påvirke grad av suksess ved plasseringer. Det andre området av faktorer som påvirket plasseringene var partenes forventninger. De fant at de mest suksessfulle plasseringene var der fosterforeldrene hadde få forventninger til barna, var åpne og fleksible. Det tredje området var tilknyttet kulturelle faktorer. Von Holen et al. (2020) fant at dersom fosterfamiliene tok hensyn til den enslige mindreåriges kulturelle bakgrunn var det større sannsynlighet for at den unge opplevde tilhørighet. Siste området som påvirket plasseringenes vellykkethet var kontekstuelle faktorer. Dette gjaldt eksempelvis støtte og støttende relasjoner, både i fosterfamilien, men også fra samfunnet rundt, inkludert skole, barnevern, jevnaldrende etc. (Van Holen et al., 2020).

Rehn-Mendoza (2020) skrev en rapport på vegne av Nordic Welfare Centre om psykisk helse og «well-being» blant enslige mindreårige i Norden. Rapporten tok utgangspunkt i nyere forskning og studier, fra 2012, og hadde som formål å oppsummere kunnskapen som finnes på området. De fant at mange av de eldste studiene hadde sett på sårbarhet, traumer og psykiske utfordringer, mens de nyere studiene har endret fokus til resiliens og de unges styrker. Videre fant de at det i Norden er frivillig med helsesjekker for asylsøkere, mens det i noen land i Europa forøvrig er obligatorisk. Rapporten viste til at enslige mindreårige flyktninger hadde en høyere andel av søvnproblemer og posttraumatisk stress-symptomer enn det barn som flyktet med foreldre viste. Rehn-Mendoza fremhevet at selv om det finnes en del forskning på helse og «well-being», vet man lite om utviklingen av dette over tid og inn i voksenlivet. Det trengs også mer forskning på blant annet positive aspekter ved «well-being» og livskvalitet, samt studier om enslige mindreårige jenter, og studier som sammenligner ulike boløsninger for enslige mindreårige (Rehn-Mendoza, 2020).

Også Chase og Allsopp (2021) har vært opptatt av unge flyktningers helse og livskvalitet. De har publisert boken «Youth Migration and the Politics of Wellbeing: Stories of Life in

Transition”, hvor de så på hvilke faktorer som påvirker unge flyktningers helse og livskvalitet mens de er i overgangen til voksenlivet og under migrasjonskontroll. Med utgangspunkt i longitudinelle data, belyser Chase og Allsopp hvordan unge flyktninger forstår «wellbeing» selv, sett i lys av langvarig og politisk påvirket usikkerhet. Studien fant sted i England og Italia, med over ett hundre enslige mindreårige migranter som deltakere. Deltakernes opprinnelsesland var hovedsakelig Afghanistan, Albania og Eritrea. Gjennom studien fant de at deltakerne ønsket å bidra og gi tilbake til samfunnet på ulike måter, da det å bidra samt det å høre til var en viktig dimensjon for deres livskvalitet. De vektla videre betydningen av sosiale nettverk og dets påvirkning på de unge flyktningenes søken etter trygghet og livskvalitet (Chase & Allsopp, 2021).

De overnevnte internasjonale studiene gir et innblikk i hvordan enslige mindreårige i andre europeiske land opplever oppfølging fra formelle nettverk og barnevernet, hvordan sosiale nettverk påvirker helse, hva som trengs når en møter psykososiale utfordringer og hvilke faktorer som er viktige for å lykkes med fosterhjems plassering i slekt. For utenom det åpenbare, at studiene er gjennomført i ulike land, skiller min studie seg fra de overnevnte på ulike vis. Studien min har et annet fokus enn hva Jarlby et al. (2021) har, ved at de så på utfordringer enslige mindreårige møter, mens det i denne studien vil være en mer positiv vinkling med fokus på økt livskvalitet og hvordan barnevernet oppleves å bidra til det – i tillegg til at mitt studie har et bredere utvalg deltakere. Det er mange likheter mellom mitt forskningsprosjekt og studien Behrendt et al. (2022) gjorde i Belgia. De hadde flere deltakere, men kun én jente. Det vil dog i studien min rettes søkelys på barnevernets rolle konkret og ikke sosial støtte generelt. Mishra et al. (2020) så konkret på barnevernet, men i motsetning til mitt studie hadde de kun unge menn som deltakere. I Larkin og Lefevre (2020) sine studier gjort i England gjorde de ustrukturerte, kreative intervjuer med både sosialarbeidere og tre unge kvinner. Utvalget blant de enslige mindreårige var derfor ikke like bredt som i mitt studie, og selv om de fokuserte på relasjoner, var det ikke det konkrete teoretiske utgangspunktet som jeg har – med relasjonell livskvalitet. Studien til Van Holen et al. (2020) skiller seg fra min først og fremst ved at det var en litteraturstudie, og de hadde fokus på fosterhjems plasseringer, ikke oppfølgingen fra barnevernet i bredere forstand – slik som jeg har. Rehn-Mendoza (2020) fremhever behovet for mer forskning på positive aspekter ved livskvalitet, noe Chase og Allsopp (2021) ser på – men i bredere forstand enn i mitt prosjekt.

Det finnes altså en rekke studier gjort om, med eller for enslige mindreårige flyktninger de siste årene, men jeg tror likevel mitt studie vil kunne bringe ny, interessant kunnskap på feltet, og forhåpentligvis dekke et kunnskapshull. Jeg mener at mitt studie vil gjøre nettopp dette da det tar utgangspunkt i et annet teoretisk perspektiv enn tidligere studier, er gjennomført over lengre tid enn mange av studiene, er gjennomført med et bredere spekter deltakere enn de fleste studiene, samt har et annet fokus enn de overnevnte.

5.0 Metode

Metode kan generelt sies å være «en planmessig fremgangsmåte for å nå et bestemt mål» (Grønmo, 2016, s. 41). Ifølge Grønmo (2016) er det innenfor samfunnsvitenskapen vanlig å benytte enten kvalitative eller kvantitative metoder når en skal studere et fenomen. I kvantitativ forskning produseres data i form av tall og mål, mens det i kvalitativ forskning oftest produseres data i form av ord (Punch, 2014). I dette kapittelet vil det redegjøres for hvilke metodiske valg som er tatt gjennom denne forskningsprosessen. Først vil valg av vitenskapsteoretisk plassering presenteres, og deretter gjøres det rede for valg av forskningsdesign og metode. Deretter vil prosessen rundt utvalg og rekruttering presenteres, før valg av analysemetode og analyseprosessen beskrives. Til sist i dette kapittelet vil det redegjøres for aspekter rundt kvalitet i forskning, rollen som forsker og forskningsetiske hensyn.

5.1 Vitenskapsteoretisk plassering

Den vitenskapsteoretiske forankring en forsker har, får betydning for hva som studeres, og det former utgangspunktet for forståelsen for det som studeres (Thagaard, 2018, s. 33). Hver tilnærming til samfunnsvitenskap hviler på filosofiske antagelser og har oppfatninger av hva som utgjør best forskning (Neuman, 2014, s. 92). Disse tilnærmingene kalles paradigmer. Ulike paradigmer vil nemlig ha ulike fokusområder i forskning og derfor produsere ulike former for data. I dette forskningsprosjektet har jeg valgt en vitenskapsteoretisk forankring med utgangspunkt i det sosialkonstruktivistiske paradigmet. Videre vil prosjektet plasseres innen en fenomenologisk og hermeneutisk tilnærming til forskning. Disse valgene vil påvirke hvordan jeg som forsker tolker og analyserer datamaterialet.

Innenfor et sosialkonstruktivistisk syn på kunnskap ønsker forskere å forstå verden de lever i, og forskere gjør seg erfaringer og danner subjektive meninger om forskningsfeltet (Creswell & Poth, 2018, s. 24). Forskningsresultater blir konstruert som følge av sosial interaksjon mellom forsker og deltaker, og sammen påvirker de således produksjonen av kunnskap (Thagaard, 2018). Dette bryter på radikalt vis med den tradisjonelle forskningen med positivistisk forankring, hvor vitenskap har som mål å være objektive fakta. I sosialkonstruktivismen er deltakernes kontekst, med tanke på hvordan de lever og bor, av betydning for å forstå deres historiske og kulturelle setting. For meg som forsker med utgangspunkt i dette paradigmet er det nødvendig å anerkjenne egen bakgrunn og hvordan det former forståelsen min nå. Et sosialkonstruktivistisk kunnskapssyn passer godt til prosjektet ettersom målet er å skape

mening fra ungdommenes meninger om omverden. Forskere med sosialkonstruktivistisk kunnskapssyn foretrekker kvalitative datainnsamlingsmetoder, da det gir mulighet for å få en dybdeforståelse for menneskers fortolkninger av omverden (Neuman, 2014).

I fenomenologiske tilnærminger til analyse er det et grunnleggende utgangspunkt at virkeligheten er slik deltakerne selv oppfatter den (Grønmo, 2016). Ved et fenomenologisk studie vil forskere generelt beskrive felles oppfatninger deltakerne har erfart i tilknytning til et fenomen (Creswell & Poth, 2018, s. 75). Det er akkurat det som har vært fokus i mitt prosjekt, å se på hvordan de unge beskriver sine erfaringer, og forsøke å se etter mønster på tvers av deltakernes beskrivelser. For å kunne finne felles oppfatninger er jeg som forsker med en fenomenologiske tilnærming opptatt av å få frem erfaringer av *hva* deltakerne har opplevd og *hvordan* de har opplevd det.

I tillegg til å ha en fenomenologisk tilnærming har jeg vært opptatt av å ha et hermeneutisk perspektiv. I hermeneutikken er kontekst av stor betydning, og fortolkning skjer ved å ha et skiftende fokus mellom helhet og del (Grønmo, 2016). Hermeneutikken tar utgangspunkt i at fenomener kan tolkes på flere nivå, og at det ikke finnes én sannhet (Thagaard, 2018). Formålet i hermeneutiske analyser er å ikke bare se hva som foregår på overflaten, men analysere det i en kontekst og fortolke hvorfor noe blir sagt eller gjort – altså forstå meningsinnholdet i handlinger (Thagaard, 2018). I hermeneutiske studier vektlegger forskeren sin fortolkning av deltakerne og deres meninger i større grad enn i fenomenologiske studier (Grønmo, 2016). En annen forskjell mellom de ulike tilnærmingene er at forskerens forforståelse, samt helhetsforståelsen tillegges større vekt i hermeneutiske studier (Grønmo, 2016, s. 393-394). En hermeneutisk analytisk tilnærming til forskning vil derfor være en pendling mellom forståelse og forforståelse, og mellom del- og helhetsforståelse. Dette omtales ofte som den hermeneutiske sirkel (Grønmo, 2016).

5.2 Forskningsdesign, metode og utfordringer

Begrepet forskningsdesign henviser til hvor en forsker er plassert i den empiriske verden (Denzin & Lincoln, 2018, s. 58). I dette forskningsprosjektet er et kvalitativt forskningsdesign benyttet. Kvalitativ forskning refererer til forskning hvor data ikke produseres i form av tall, men forskningen kan eksempelvis være studier av fenomener, caser, sosiale situasjoner eller prosesser (Punch, 2014; Yilmaz, 2013). I prosjektet Kreativ Sammen er det benyttet et

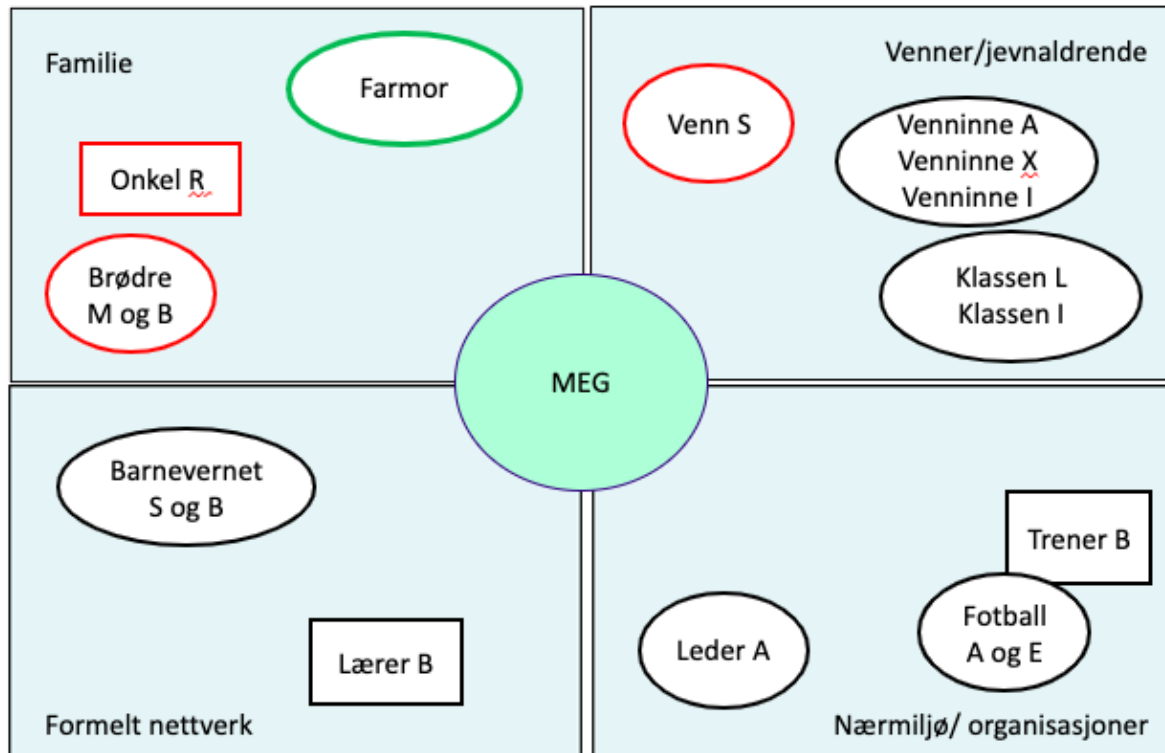
longitudinelt design. Det vil si at de har fulgt en gruppe på enslige mindreårige flyktninger over tid og innhentet informasjon om deres erfaringer på flere tidspunkt (Grønmo, 2016). Det har vært tre datainnsamlingstidspunkt i prosjektet; ett i 2020 tilknyttet relasjonell livskvalitet i nåtid, ett i 2021 vedrørende relasjonell livskvalitet i fremtiden, og ett i 2022 om relasjonell livskvalitet i fortiden. I tillegg til individuelle intervjuer ble det gjennomført parintervjuer med de unge og deres såkalte «verdiperson».

Kreativ Sammen har utforsket hvilken betydning ulike relasjoner og sosiale nettverk har for enslige mindreårige sin opplevelse av livskvalitet over tid. Det overordnede forskningsspørsmålet til Kreativ Sammen retter seg mot hvordan livskvalitet etterstrebes, oppstår og opprettholdes mellom enslige mindreårige flyktninger og deres verdipersoner. Prosjektet kan sies å ha et deltakende design, ved at det ble oppnevnt to unge i hvert av prosjektlandene som jobber tett med forskerne i prosjektet. Dette skal bidra til å sikre god brukervedvirkning og skape engasjement blant informantene. Når forskerne i Kreativ Sammen spurte de unge hvem som er viktige for deres livskvalitet i dag, trakk flertallet frem barnevernet – i bred forstand. Det fremkom gjennom flere av deres datainnsamlingsmetoder, herunder kunstverk utarbeidet, individuelle intervjuer, nettverkskartlegging og parintervjuer (Haswell et al., 2023). I mitt prosjekt har jeg fått tilgang til intervjuene fra 2020 knyttet til de unges beskrivelser av hvem i nettverket de opplever som viktige for deres livskvalitet i nåtid. Herunder har jeg sett på det formelle nettverket i form av de unges møter og kontakt med barnevernet. Intervjuene fra 2020 om nåtiden er mest relevant for mitt forskningsprosjekt, ettersom det har vært ønskelig å se på tiden etter de unge kom til Norge, og samhandlingen med barnevernet - som er mest omtalt i nåtidsintervjuene. I tillegg kommer hensynet til å ha en håndterlig mengde datamateriale.

Med begrepet metode menes fremgangsmåter for forskningens gjennomføring (Grønmo, 2016, s. 43). I Kreativ Sammen er flere metoder for datainnsamling benyttet, herunder kunstutforming i workshops, individuelle intervjuer med kartlegging av nettverk og parintervju. I mitt forskningsprosjekt har jeg som nevnt benyttet datamateriale fra 2020 om nåtiden, herunder data fra 17 semistrukturerte intervjuer med de enslige mindreårige. Intervjuene ble gjennomført på forskningsinstituttet NORCE, med to meters avstand mellom intervjuer og deltaker – i henhold til restriksjoner knyttet til Covid-19. Det var tre ulike forskere tilknyttet Kreativ Sammen som delte på gjennomføringen av intervjuene. Forskerne har ulik bakgrunn, og det kan få betydning for hva de blir opptatt av i intervjuet og hvilke oppfølgingsspørsmål som stilles. Intervjuene ble

gjennomført med utgangspunkt i utarbeidet intervjuguide (Vedlegg 2), som gir rom for struktur, og er inndelt etter tema. I starten av de individuelle intervjuene ble informert samtykke innhentet fra deltakerne (Vedlegg 1) og de ble introdusert for hva intervjuet ville inneholde. Deretter ble kunsten de tidligere hadde laget i «workshops» utforsket, med tanke på betydningen det hadde for de unge. Nettverket deres ble så kartlagt, med fokus på ulike sosiale relasjoner og de unge ble spurt om hvem som er viktige for dem - både uformelle og formelle relasjoner.

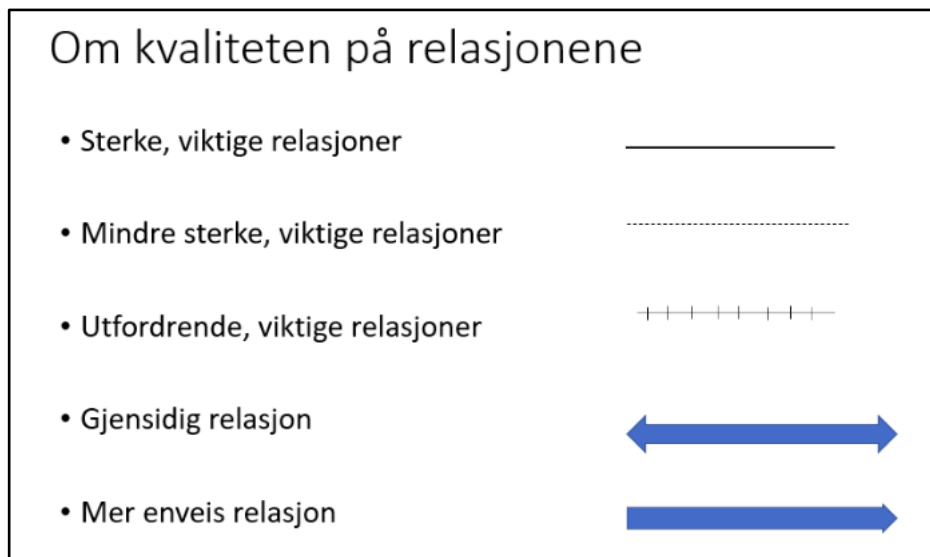
Å innhente data ved individuelle intervjuer er nyttig fordi en kan da få tilgang til individers synspunkter, erfaringer og opplevelser av omverden (Punch, 2014; Thagaard, 2018). Å benytte semi-strukturerte intervjuer gir rom for mer fleksibilitet og dybde i intervjuene (Punch, 2014; Robson, 2016). Ved å ha en slik fleksibilitet kan forskeren tilpasse spørsmålene underveis, og få belyst andre viktige tema som ikke var planlagt (Thagaard, 2018). En ulempe ved semi-strukturerte intervjuer er at man kan risikere at enkelte tema blir snakket mye om, og andre tema får som en konsekvens av dette mindre tid. Videre ble nettverkskartlegging benyttet som et sentralt verktøy i intervjuene. De unge ble bedt om å tegne nettverkskart og beskrive hvem som er viktig for dem, i fire ulike kategorier; Familie, venner, nærmiljø og formelt nettverk.

Figur 4: Eksempel på nettverkskart fra Kreativ Sammen ²

² Illustrasjon fra Marte Knag Fylkesnes

Gjennom intervjuene og nettverkskartleggingen ble de unge spurt om blant annet hvem de treffer i hverdager, hvem de feirer høytider med, og hvem de har det gøy med. Det ble også stilt spørsmål om hvem som får de unge til å føle seg trygge, hvem de snakker med vanskelige ting om, eller hvem de oppsøker med gode nyheter. Videre ble de også spurt om hvem de går til for hjelp, og hvem som kommer til de unge for hjelp. Dette viser til at forskerne var opptatt av gjensidighet i relasjonene også. I tillegg til å vurdere gjensidighet, ble de unge bedt om å vurdere de ulike relasjonene med hensyn til hvor sterke eller svake relasjonene er (Figur 5), og tegnet streker og piler til og fra de ulike personene i nettverkskartet. I nettverkskartene er de personene som oppholder seg i et annet land markert med rød kantlinje, og de som ikke lever lenger er markert med grønn kantlinje.

Figur 5: Illustrasjon av symboler benyttet i nettverkskartlegging i *Kreativ Sammen*³

Målet med å benytte slike nettverkskart er å identifisere både kvantitet og kvalitet av relasjonene de unge har rundt seg. Ved å benytte et slikt verktøy under intervjuer får man mye informasjon om de unge og deres nettverk, og det kan være praktisk for deltakerne å bruke noe visuelt for å forklare nettverkene sine (Manja et al., 2021). En fordel med nettverkskartlegging er at deltakerne får tid til å reflektere underveis som de tegner og skriver på kartet. Man kan videre få frem en annen dimensjon enn den rent verbale (Manja et al., 2021). Andre fordeler ved å bruke nettverkskart som metode er at det kan generere flere nyttige spørsmål ved datainnsamlingen, det kan være en god måte å bygge relasjon med deltakerne, samt at det kan

³ Illustrasjon fra Marte Knag Fylkesnes

være en effektiv måte å få oversikt over deltakernes sosiale situasjon (Manja et al., 2021). Utfordringer ved å benytte nettverkskartlegging som metode er blant annet at det krever ekstra tid og ressurser, og at man kan risikere å forenkle komplekse relasjoner og erfaringer (Manja et al., 2021).

Det kan være både fordeler og ulemper med å benytte data andre har samlet inn, slik jeg har gjort i mitt forskningsprosjekt. Ved at man får tilgang til datamaterialet, uten å ha gjort intervjuene selv, får man ikke tilgang til det som kommuniseres nonverbalt av deltakerne. Man har kun tilgang til ren tekst som er transkribert, og det er det man må forholde seg til i analysen. Dette kan være en fordel, ved at man kan unngå å tillegge tolkninger i lys av det som kommuniseres nonverbalt, men det kan også være en begrensning da man kan miste verdifull informasjon, som kunne fått betydning for tolkningene. Ofte kan toneleie, ansiktsuttrykk, kroppsspråk eller andre nonverbale uttrykk hjelpe for å forstå helheten og meningsinnholdet bak det som blir sagt. Ved enkelte tilfeller var dette presisert i teksten som var transkribert, for eksempel ble det presisert at noe ble sagt med en «medfølelse stemme». Det hjalp meg som utenforstående forsker å forstå situasjonen bedre.

En annen begrensning ved å benytte data innsamlet av andre, er at Kreativ Sammen har gjort sine intervjuer basert på sine forskningsspørsmål og hva de ønsker å forske på. Det er ikke gitt at datamaterialet var så relevant for det jeg ønsket å forske på. Mitt prosjekts forskningsspørsmål har selvsagt tatt utgangspunkt i deres overordnede prosjekt, men deres intervjuguide og gjennomførte intervjuer hadde et langt bredere nettverks-perspektiv enn det konkrete barnevernsfokuset jeg har i mitt prosjekt. Dersom jeg hadde gjennomført intervjuene selv, med utgangspunkt i min problemstilling og medfølgende forskningsspørsmål, hadde jeg muligens stilt andre spørsmål eller prøvd å få mer konkret informasjon om deltakernes opplevelse av kontakten med barnevernet, og hvordan det fikk betydning for deres livskvalitet. På tross av disse begrensningene mener jeg at de dataene jeg har fått benytte har vært et godt utgangspunkt for mitt prosjekt, da barnevernet har blitt snakket om i større og mindre grad, og det har vært tilstrekkelig mengde datamateriale for å kunne svare på problemstillingen.

5.3 Utvalg og rekruttering

I prosjektet Kreativ Sammen har de gjort et strategisk utvalg, og utvalget er derfor gjort basert på systematiske vurderinger, ikke tilfeldigheter (Grønmo, 2016). I utvelgelses- og

rekrutteringsprosessen til prosjektet Kreativ Sammen var ett av kriteriene at deltakerne har vært enslige mindreårige asylsøkere, som har fått innvilget oppholdstillatelse, og er bosatt i Norge. I tillegg var det et kriterium at de måtte kunne snakke det norske språket flytende nok til å la seg intervju. I rekrutteringen var det ønskelig å ha en kjønnsbalanse blant deltakerne. Utvalget ble rekruttert på ulike måter, herunder var en av måtene å ta kontakt med barneverntjenester i Vestland fylke for å komme i kontakt med de unge. I tillegg ble den såkalte «snøballmetoden» benyttet ved at unge flyktninger rekrutterte andre unge flyktninger. Informasjon om prosjektet på sosiale medier førte også til rekrutteringer, og deltakere ble rekruttert via forskernes egne nettverk, samt frivillig organisasjoner.

Utvalget av deltakere bestod av 17 personer, i alderen 18 til 29 år, med bakgrunn som enslige mindreårige flyktninger. Deltakernes opprinnelsesland var Afghanistan, Somalia, Sri Lanka, Eritrea, Uganda, Myanmar. De ble rekruttert i Bergen og nærliggende kommuner. På rekrutteringstidspunktet hadde de bodd i Norge fra fire til 13 år. Videre hadde fem av deltakerne aktive ettervernstiltak på intervjutidspunktet. Se utfyllende informasjon i tabellen nedenfor (Figur 6).

Informasjon om utvalget på 17 deltakere		
Informasjon om:	Spesifikasjoner:	Antall:
Kjønnsfordeling	Kvinner	8
	Menn	9
Bosituasjon i nåtid	Alene	8
	Med barn og/eller partner/venn	5
	Med familie/fosterfamilie	4
Utdanning	Videregående nivå	9
	Universitetsnivå	7
	Ukjent	1
Sysselsettingsstatus	Student	9
	Arbeid	8
Oppholdsstatus	Norsk statsborgerskap	10
	Permanent opphold	7

Figur 6: Beskrivelse av utvalget av deltakere i prosjektet

Som tabellen over viser var halvparten studenter på intervjutidspunktet. For deltakerne som var i fullt arbeid, var majoriteten ansatt i lavtlønte stillinger i helse- og utdanningssektoren. De fleste sa de hadde en eller flere ekstrajobber i tillegg til studier/full stilling. Når det gjelder deltakernes barnevernserfaringer viser tabellen at en tredjedel mottok ettervernstiltak på intervjutidspunktet. Majoriteten oppga å ha hatt bofellesskap og/eller institusjon som omsorgstiltak som del av oppfølgingen fra barnevernet. Mine data har utgangspunkt i dette utvalget av deltakere.

5.4 Dataanalyse

Gjennom analyseprosessen har jeg hatt overordnet problemstilling «*Hvordan snakker unge enslige flyktninger om barnevernets betydning for opplevelsen av relasjonell livskvalitet?*» og medfølgende forskningsspørsmål tilgjengelig som et utgangspunkt for hva jeg ser etter i datamaterialet. I kvalitative studier er det ikke uvanlig at analysearbeidet er noe som til dels skjer gjennom hele prosjektet (Grønmo, 2016). Man kan eksempelvis begynne som å gjøre seg noen analytiske tanker og se mønster og mulige koder allerede ved gjennomføring av intervju. Likevel er dataanalyse noe som ofte får en stadig større rolle utover i prosjektet. Det finnes ulike måter å analysere data på, og Rapley (2011) nevner noen fellestrekk som synes viktig for dataanalyse på tvers av flere ulike metoder: Start med å lese datamaterialet nøye og markere underveis, markere interessante funn med merkelapper, reflektere over hvorfor en har gjort som en har gjort, gjennomgå og ta vekk overflødige merkelapper, og se alltid etter «hovedmerkelapper» og mønster (Rapley, 2011, s. 276-278). En mye brukt metode for dataanalyse i kvalitativ forskning er tematisk analyse. Tematisk analyse blir definert som: “[...] a method for developing, analysing and interpreting patterns across qualitative dataset, which involves systematic processes of data coding to develop themes” (Braun & Clarke, 2022, s. 4). Det er denne analysemetoden som er benyttet i dette masterprosjektet. Analysearbeidet har fulgt Braun og Clarke (2022) sine seks steg for tematisk analyse, som nå vil presenteres.

Den første fasen i tematisk analyse handler om å bli kjent med og fordype seg i datamaterialet (Braun & Clarke, 2022). På samme tid som man skal fordype, skal man også ha en viss distanse til og et kritisk engasjement overfor datamaterialet (Braun & Clarke, 2022, s. 43). For de fleste begynner første fase allerede ved transkribering av intervju. Transkriberingsarbeidet blir ansett som en viktig del av analysen ettersom man allerede på det tidspunktet kan starte de fortolkende prosessene. I tillegg kan man få en bredere forståelse for innsamlet data. Ettersom mitt forskningsprosjekt benytter data fra prosjektet Kreativ Sammen er ikke bare intervjuene

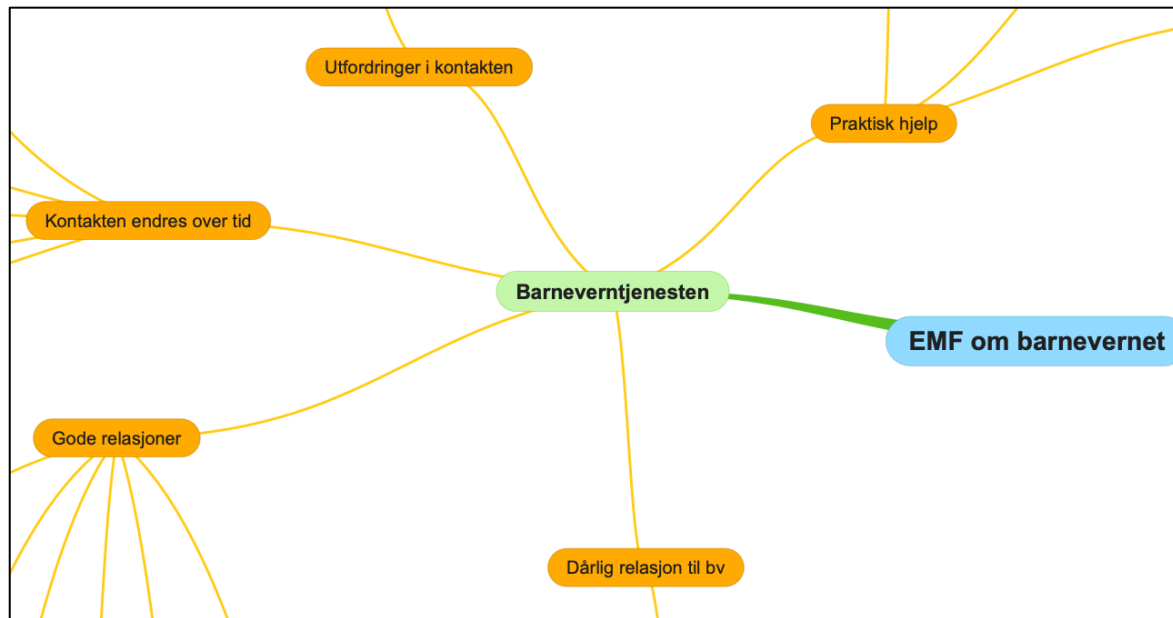
gjennomført, men også transkriberingsarbeidet er fullført. Materialet ble transkribert av en forskningsassistent, og deretter kvalitetssikret av forskerne. Gjennom transkriberingen er deltakerne aidentifisert, samt noen endringer er gjort for å best mulig kunne bevare både anonymitet og taushetsplikt overfor deltakerne. Eksempelvis er deltakernes opprinnelsesland, boligområde, alder, skole og idrettslag anonymisert ved transkribering.

Ifølge Braun og Clarke (2022) skal man fordype seg og gjennomlese materiale slik at man kunne gitt en god oversikt og beskrivelse av materialet dersom det ble stjålet. De beskriver dette som viktig for alle, men særlig dersom man ikke har gjennomført intervjuene selv (Braun & Clark, 2022, s. 43), noe som gjaldt for meg. Min analyseprosess begynte da jeg leste gjennom datamaterialet første gang. Jeg hadde fokus på å se etter mønster, meninger og mulige koder allerede ved første lesing. De unge deltakerne ble intervjuet om flere ulike tema, så ved første gjennomgang var det viktig for meg å få et overblikk over hva som ble snakket om og markere når barnevernet eller lignende ble nevnt. Å ta notater eller markere tekst og ideer i denne første fasen er noe Braun & Clarke (2022, s. 46) presenterer som en viktig del av fasen. Fordypningsarbeidet har vært tidkrevende. Denne delen legger grunnlaget for analysearbeidet, så det er essensielt å ha tilstrekkelig med tid til gjennomgang av datamaterialet (Braun & Clarke, 2022).

Den andre fasen begynner med koding. Ifølge Braun og Clarke (2022s. 52) er koder de minste enhetene i analysen, og de skal fange spesielle betydninger i datamaterialet, av relevans for studiens problemstilling og forskningsspørsmål. Koding er en prosess som kan bidra til organisering av materialet (Braun & Clarke, 2022). Jeg benyttet dataprogrammet NVivo som et hjelpemiddel for å kode og organisere datamaterialet. Ved hjelp av NVivo ble datamaterialet først gjennomgått én gang, hvor det ble laget noen potensielle koder ut fra materialet. I det videre gjennomgikk jeg materialet flere ganger, samt at kodene ble vurdert, endret og forbedret i denne prosessen. Funnene i datamaterialet har på denne måten blitt systematisert. Eksempler på en koder jeg laget i starten var kodene «Praktisk hjelp» og «God oppfølging». Utover i analysearbeidet jobbet jeg mye med kodene, og de ble endret og justert før analysens tredje fase kunne begynne.

Analyses tredje fase, å søke etter temaer, begynner når alt datamaterialet er kodet. Et tema fanger opp mønster av betydning på tvers av datamaterialet (Braun & Clarke, 2006). Under denne delen av arbeidet har jeg kategorisert kodene og plassert de i potensielle overordnede

temaer. I tillegg til å benytte NVivo for å få oversikt brukte jeg et enkelt dataprogram for å lage et «tankekart», hvor jeg fikk systematisert noen av temaene på en visuell og nyttig måte for meg. Braun og Clark anbefaler å lage visuelle tematiske kart, enten for hånd eller elektronisk (2022).

Figur 7: Eksempel på deler av tankekart benyttet i analyseprosessen

Ved bruk av tankekart kunne jeg enkelt trekke fysiske linjer mellom koder, se sammenhenger tydeligere og mulige temaer ble i større grad fremtredende. Deretter gikk jeg tilbake til NVivo og gjennomgikk materialet og kodene på nytt, og forsøkte å kategorisere og tematisere kodene. Jeg innså i denne delen av prosessen at noen av de bredere kodene jeg hadde laget i fase to muligens heller var tema – noe som ikke er uvanlig i denne fasen (Braun & Clarke, 2022, s. 81).

I analyses fjerde fase gjennomgår man temaene man har funnet (Braun & Clarke, 2022). Under denne fasen vil man kunne se at noen temaer ikke passer som temaer likevel, og noe må bearbeides. Videre må man sjekke om de temaene man har funnet samsvarer med det faktiske datamaterialet, så man må gå tilbake til datamaterialet og alle kodene (Braun & Clarke, 2022, s. 97). På dette tidspunktet var jeg i godt i gang med skrivearbeidet hvor jeg forsøkte å knytte sitater og utsagn fra deltakerne til ulike temaer. Dette har vært en krevende jobb, og vanskelig da temaene kan gli noe over i hverandre. Jeg har derfor jobbet mye og nøye med omorganisering av temaer, gått tilbake til de transkriberte intervjuene, og sett etter om temaene mine er i tråd med oppgavens problemstilling (Braun & Clarke, 2022). Videre har jeg forsøkt å spisse og

tydeliggjøre temaene mine, et arbeid som til dels er blitt gjort i samråd med veiledere. Det var i denne prosessen en fordel for meg at min hovedveileder har gjennomført mange av intervjuene og har god kjennskap til datamaterialet. Gjennom analysearbeidet har jeg funnet tre hovedtemaer: «Ulike forståelser av hvem barnevernet er», «Tillitsfulle relasjoner» og «De viktige voksne hjelperne». Jeg mener disse temaene gir et godt bilde av datamaterialet og gjenspeiler hvordan de unge snakker om betydningen av kontakten med barnevernet for deres livskvalitet.

Den femte fasen omhandler å studere hvert tema, identifisere trekk ved temaet og skrive detaljerte analyser av hvert enkelt tema (Braun & Clarke, 2022). Det har i denne delen av analysen vært særlig viktig for meg å ha et overordnet blikk, og se sammenhenger mellom temaene og studiens formål og forskningsspørsmål. Dette er viktig for å sikre en rød tråd i oppgaven. En annen viktig del av denne fasen er å gi hvert tema gode, informative, konsise og fengende navn (Braun & Clarke, 2022, s. 111). Sitatene som er valgt ut i analysekapittelet viser bredden i hva deltakerne har vektlagt i intervjuene. Under utarbeidelsen av analysekapittelet har noen sitater blitt redigert, uten å endre meningsinnholdet. Eksempelvis er enkelte sitater på engelsk oversatt til norsk, som et ledd i å bevare anonymitet da et mindretall av deltakerne ble intervjuet på engelsk. Etterhvert som hovedtemaene og analysen tok form ble undertemaene mer fremtredende. Det har vært en lang prosess fra første gjennomgang av datamaterialet, til ferdigstilling av analysearbeidet.

I sjette og siste fase ferdigstilles rapporten (Braun & Clark, 2022).

5.5 Kvalitet i forskningen

For å sikre god kvalitet og troverdighet i prosjektet har jeg tatt utgangspunkt i Lincoln og Guba (1985) sine fire kriterier; gyldighet, overførbarhet, pålitelighet og bekreftbarhet. I et sosialkonstruktivistisk syn på kunnskap referer gyldighet til om resultatene i forskningen er sanne og stemmer overens med virkeligheten (Shenton, 2004; Yilmaz, 2013). I Kreativ Sammen har de gjort individuelle intervjuer og benyttet nettverkskart som et verktøy i intervjuene. Godt etablerte forskningsmetoder som dette vil kunne bidra til å øke resultatenes troverdighet (Shenton, 2004). I tillegg vil en god intervjuguide, med åpne spørsmål, være viktig for å kunne innhente troverdige data. Det å gjøre seg kjent innen feltet som studeres kan styrke troverdigheten også. Studiens troverdighet styrkes videre ved at man sikrer at studien faktisk

bidrar på forskningsfeltet (Tracy, 2010). Etersom jeg verken har utarbeidet intervjuguide eller gjennomført intervjuene, blir sistnevnte punkter særlig viktige for meg. Det har vært viktig for meg å tilegne meg tilstrekkelig med kunnskap på feltet, for å forstå hva som er gjennomført av tilsvarende forskning, om funnene fra denne studien kan stemme overens med andre lignende studier, og for å få en bredere forståelse for tematikken i prosjektet. Dette har blant annet innebåret å tilegne seg mer kunnskap om enslige mindreårige flyktninger, barneverntjenestens arbeid med enslige mindreårige flyktninger og relasjonell livskvalitet. Jeg har videre diskutert potensielle funn med min hovedveileder, hvorpå hennes tilbakemeldinger og refleksjoner har hatt betydning for oppgavens kvalitet. Det at hun som har gjennomført flere intervjuer i prosjektet, har gitt meg tilbakemeldinger og innspill, bidrar til å sikre studiens gyldighet.

Fyldige og gode beskrivelser av forskningsprosessen kan bidra til å sikre gyldighet i forskningen (Creswell & Poth, 2018; Shenton, 2004). Ved å ha grundige beskrivelser av prosjektet vil det for andre være lettere å forstå og vurdere om funnene gir mening – og dette er derfor noe som er prioritert i stor grad i dette prosjektet. Videre har det vært av stor betydning å ha tilgang til beskrivelser av gjennomføringen av datainnhenting gjort av Kreativ Sammen, for å gi en økt helhetlig forståelse og et bedre utgangspunkt for å forstå datamaterialet. Fyldige beskrivelser er ikke bare viktig for studiens gyldighet, men også noe som kan styrke forskningens overførbarhet og pålitelighet. For å øke påliteligheten ytterligere har det vært viktig for meg som forsker å skille tydelig mellom hva som er innsamlete data og hva som er mine fortolkninger (Thagaard, 2018). Utover dette har det i prosjektet vært viktig med nøyaktighet i arbeidet med koding og analyse for å få mest mulig troverdige resultater. Det vil si at jeg har vært opptatt av å analysere alle delene av datamaterialet og gi lik oppmerksomhet til datamaterialet under kodearbeidet. Dette har vært essensielt for å sikre at prosjektet ikke skulle gå glipp av viktig data.

Det bør nevnes at en utfordrende faktor i arbeidet mitt har vært at det ikke er alle deltakerne som i noen særlig grad har snakket om barnevernet i intervjuene sine. Intervjuene som analysen tar utgangspunkt i er gjort om de unges nåtidsperspektiv, og for noen av deltakerne hadde de ikke lenger kontakt med barnevernet og dette har derfor vært et lite nevnt tema i intervjuene. I et par av intervjuene har ikke barnevernet blitt tematisert overhodet, og i ett fremgår det kun at de har hatt kontakt tidligere, men ikke lenger. I analysen ble det utforsket hva det kunne skyldes at det i noen intervjuer er mer snakk om barnevernet enn i andre – på tross av at kontakten for flere av deltakerne ikke lenger var aktiv. En mulig årsaksforklaring kan være at intervjuene er

gjort av tre ulike forskere, som har ulik bakgrunn. En av forskerne har bakgrunn av barnevernsfeltet, og det er synlig i intervjuene gjennomført av vedkommende at det spørres mer om barnevernets betydning. De andre forskerne har bakgrunn fra andre felt og var mer opptatt av formelle nettverk generelt.

Det å bruke ulike metoder, altså triangulering, kan bidra til å øke forskningens gyldighet (Shenton, 2004; Yin, 2016). Ved bruk av ulike metoder, som Kreativ Sammen gjør via blant annet individuelle intervju, nettverkskartlegging og visuell kunst, kan datainnsamlingsmetodene virke utfyllende for hverandre. Kunsten laget i workshops før intervjuene ble tatt frem som tema under intervjuene, og kunstens betydningen ble utforsket. Nettverkskartlegging ble gjort som et ledd i intervjuene for å få oversikt over de unges nettverk og hvem som er viktige for dem. Triangulering kan også sies å bidra til å øke forskningens bekreftbarhet, ved at forskerens bias kan reduseres. For min del har dette betydd at jeg har kunne lese intervjuene, deretter gå inn og se på nettverkskartet, for å få et helhetsbilde på situasjonen rundt den enkelte deltaker. På denne måten har jeg fått en bedre oversikt, sett hvilke relasjoner som ble betegnet som sterke og svake av deltakerne, og nettverkskartene bidro til å utfylle intervjuenes innhold. Det er essensielt som forsker å være klar over egne predisposisjoner, noe som da kan hjelpe til å øke studiens bekreftbarhet (Shenton, 2004). Jeg har gjennom prosessen reflektert mye over egne erfaringer og mulige predisposisjoner, og hvordan dette kunne påvirke prosjektet. Shenton (2004) beskriver at det å bruke et vidt spekter av deltakere er en annen form for triangulering. Det vil si at deltakernes synspunkt og erfaringer kan sees i sammenheng, verifiseres opp mot andres erfaringer og en kan trekke linjer av den totale opplevde situasjonen til målgruppen enslige mindreårige flyktninger.

En studie har ifølge Thagaard (2018) god overførbarhet dersom leseren har anledning til å gjøre egne tolkninger av funnene, og at dette kan sees i lys av andre strukturer og sammenhenger. Dersom prosjektet beskrives grundig og detaljert vil det være større muligheter for å overføre resultatene til andre og lignende situasjoner, samt muligheter for å etterprøve studien (Malterud, 2001; Shenton, 2004; Yilmaz, 2013). Jeg har derfor gjort mitt ytterste for å beskrive prosjektet så godt som mulig for leseren. Ett av forskningsprosjektene mål har vært at funnene skal være gjenkjennbare, samt at det skal oppleves nyttig for dem som jobber med enslige mindreårige, særlig i barnevernet.

5.6 Forskerens rolle

Refleksivitet omhandler at man som forsker anerkjenner egen rolle og påvirkning på forskningsprosessen (Bergsland, 2021; Malterud, 2001). Det handler blant annet om en bevisstgjøring av egne standpunkt, verdier og antagelser om verden (Braun & Clarke, 2022). Videre er det viktig at leseren får anledning til å gjøre seg kjent med forskerens posisjon (Braun & Clarke, 2006). For valgte forskningsprosjekt har jeg vært bevisst på egen personlig bakgrunn og verdigrunnlag, da det potensielt kunne forme forskningen. Det gjelder både personlige og profesjonelle erfaringer. Etersom forskeren har en så stor rolle i kvalitativ forskning kan man si at forskerens egen kredibilitet eller troverdighet er vel så viktig som til prosjektet forøvrig (Shenton, 2004).

I tenårene og inn i tyveårene har jeg fått jobbe med barn og unge på en fritidsklubb. Jeg har med meg mange erfaringer derfra på hvordan relasjoner kan bety mye for barn og unge, samt være med å forme dem i årene mot voksenlivet. Fra jeg var 18 år har jeg hatt flere opphold i Sørøst-Asia, hvor jeg har fått jobbe som frivillig med barn og unge som har måttet forlate sine familier for å kunne skape seg «et bedre liv» - både for seg selv og for familiene sine. Jeg har sett hvordan relasjoner kan være viktig og avgjørende for hvordan barn og unge har det. Min arbeidserfaring fra den kommunale barneverntjenesten har gitt god innsikt og systemforståelse, samt at jeg har fått anledning til å arbeide med familier med ulike bakgrunn – også flyktningbakgrunn – som har gitt meg en økt forståelse for tematikken. Arbeid med enslige mindreårige flyktninger er et mindre kjent felt for meg hva gjelder arbeidserfaring.

Fortolkningen av datamaterialet vil altså skje i lys av mine tidligere erfaringer og preger analysens resultater og funn. Mine erfaringer kan prege arbeidet ved at det får flere nyanser og at jeg vurderer enkelte elementer som sentrale, som jeg kanskje ikke ville vært så opptatt av uten disse erfaringene. Min forforståelse kan prege arbeidet på godt og vondt, men jeg har gjort en innsats for at det ikke skulle prege arbeidet i for stor grad. For dette prosjektets vedkommende er informasjonen innhentet via andre, som kan være en fordel fordi man får et «utenfra-blikk» når en skal forsøke få en felles forståelse av deltakernes opplevelser. I fenomenologiske studier er det et mål å unngå at forskerens egne erfaringer blir for dominerende, mens forskerens fortolkning vektlegges i større grad ved en hermeneutisk tilnærming. Det har for mitt vedkommende derfor vært en viktig balanse mellom å ikke la forforståelse prege arbeidet for mye, men samtidig innse at det er et viktig element i tilnærmingen jeg har valgt i prosjektet.

5.7 Forskningsetikk

Forskningsetikk er et verktøy for å sikre at forskningen utøves forsvarlig (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2021). De tre prinsippene informert samtykke, konsekvenser og konfidensialitet henviser til forskerens særlige etiske ansvarsområder (Thagaard, 2018). Informert samtykke omhandler at deltakerne får tilstrekkelig med informasjon om forskningsprosjektet slik at de forstår hva de samtykker til, og at de får informasjon om at de kan trekke seg når som helst. Grundig og tilstrekkelig informasjon er noe Kreativ Sammen har sørget for gjennom de ulike delene av forskningsprosjektet.

Når det gjelder oppbevaring av data ble Sikker Adgang til Forskningsdata og E-infrastruktur (SAFE) benyttet. Her har jeg fått tilgang til Kreativ Sammen sine ressurser og har kunnet behandle sensitive opplysninger på en trygg måte. SAFE bidrar til å sikre informasjonssikkerhet og konfidensialitet. Det er i SAFE jeg også har jobbet i dataprogrammet NVivo for å kunne analysere datamaterialet på en måte som sikrer trygg behandling av sensitive personopplysninger. Kreativ Sammen hadde fra før gjort mange grep for å aidentifisere deltakerne, for å best mulig ivareta deres personvern. Jeg har også gjort noen grep for å fortsette ivaretagelsen av dette. Dette innebar blant annet å utelate noe informasjon som for eksempel; deltakernes kjønn, hvor de kommer fra, hvilke studier eller jobb de har, hvor lenge de har oppholdt seg i Norge og hvor gamle de er. Det kan imidlertid føre til at man mister verdifull kontekst for å bedre forstå helheten. Jeg har likevel forsøkt å gi noe kontekst i analysen for å skape mening og forståelse – uten at dette går på bekostning av deltakernes personvern.

Ifølge Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora [NESH] (2021) har forskere et ansvar for at ikke deltakerne får konsekvenser som følge av forskningen i form av skader eller urimelige belastninger. Når forskningen kan påføre rimelig eller mindre alvorlige belastninger må forskere gjøre avveininger av dette kontra hvorvidt forskningen har stor samfunnsverdi (NESH, 2021). Det er her igjen essensielt at deltakerne i forskningen får tilstrekkelig med informasjon for å selv kunne gjøre vurderinger av om de ønsker å delta. I prosjektet Kreativ Sammen kan det sies å være et «positivt» fokus, herunder på hva som bidrar til livskvalitet, noe som kan oppleves som mindre belastende enn forskning på områder som oppleves mer utfordrende. Prosjektet Kreativ Sammen er meldt inn til Norsk senter for

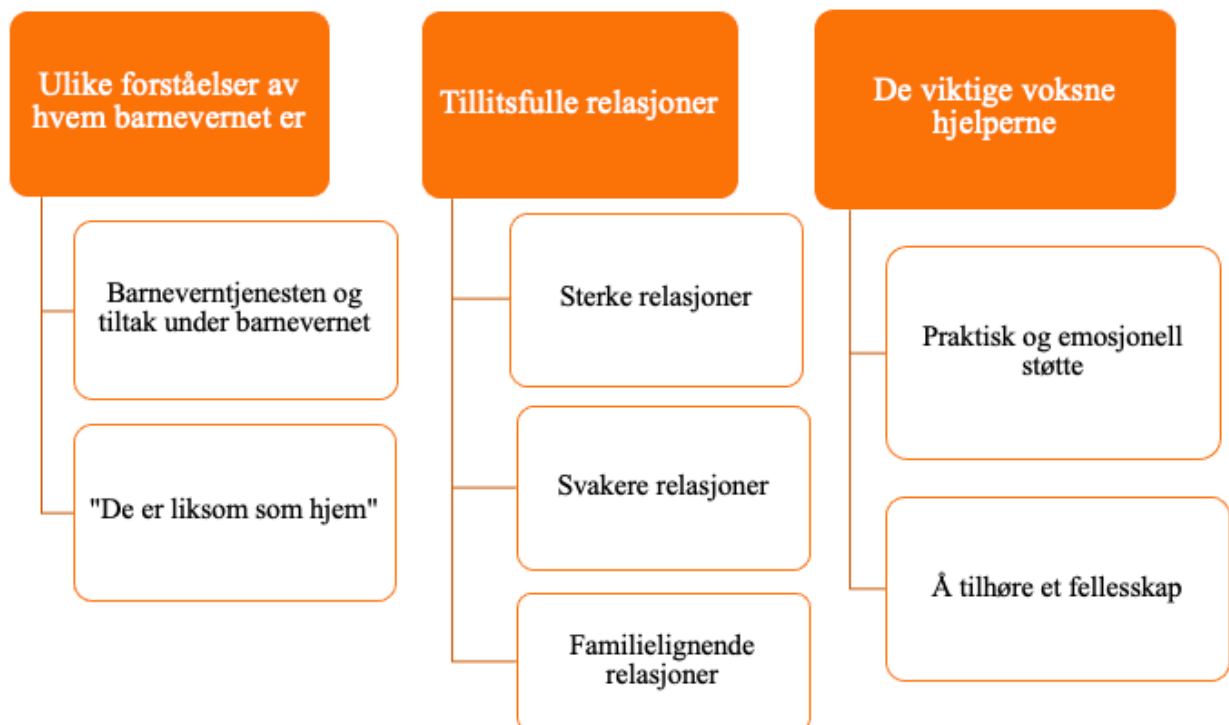
forskningsdata (NDS), som er et krav når man skal behandle personverndata. 01.04.2021 ble siste versjon av DPIA (personvernkonsekvensvurderingen) godkjent (Vedlegg 3).

For min del, som ikke har vært en del av intervjuprosessen, kan man stille spørsmål ved hva det har betydd for forskningsprosessen. Dette er noe jeg har vært bevisst på og reflektert omkring under prosessen. Det har vist seg å kunne by på både utfordringer, men også noen fordeler. En av utfordringene har vært å få ordentlig forståelse av intervjuene og oversikt blant deltakerne. Dette har også vært en fordel for å kunne stå «utenfor» prosjektet, og kunne ha et uhildet syn på det som blir formidlet av deltakerne.

6.0 Presentasjon av funn og analyse

I dette kapittelet presenterer jeg studiens hovedfunn. Prosjektets formål var å utforske hvordan unge enslige flyktninger snakker om barnevernets betydning for deres opplevelse av relasjonell livskvalitet. Etter gjennomført tematisk analyse (Braun & Clarke, 2022) med 17 intervjuer av unge voksne med flyktningbakgrunn utviklet jeg tre hovedtema. De tre hovedtemaene har jeg valgt å betegne som: «Ulike forståelser av hvem barnevernet er», «Tillitsfulle relasjoner» og «De viktige voksne hjelperne». Under utviklingen av hvert hovedtema identifiserte jeg flere tilhørende undertemaer. Analysens funn representerer ulike aspekter de unge har trukket frem når de definerte hvem som har vært viktige for deres livskvalitet. Funnene skal gjenspeile prosjektets formål med problemstilling og forskningsspørsmål. Hvert tema vil presenteres for seg, i rekkefølgen som vist i modellen under, og tema og undertema vil illustreres med sitater i kursiv. Selv om temaene presenteres separat så presiseres det at de henger tett sammen og ikke er uavhengig av hverandre. Gjennom analysekapittelet vil jeg benytte til White & Jha (u.å.) sine begreper - «feeling good», «having enough» og «being connected». For å ivareta deltakernes anonymitet best mulig vil deltakere som siteres presenteres med «P» (Participant), etterfulgt av et tall, fra 1 til 17. Eksempelvis vil deltaker nummer tre bli presentert som «P3».

Figur 8 – Oversikt funn: Hovedtema med undertema

6.1 Ulike forståelser av hvem barnevernet er

Dette hovedtemaet viser til hvem de unge snakker om når de referer til barnevernet. Barnevern kan gi ulike assosiasjoner og ha ulik betydning for ulike mennesker. Ifølge barnevernsloven (2021) § 1-1, 2.ledd skal barnevernet «bidra til at barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår». Dette gjelder også enslige mindreårige flyktninger, men hva som forbindes med barnevern for denne gruppen er kanskje annerledes enn for andre. For noen er det kontaktperson i barneverntjenesten de tenker på og er opptatt av, mens for andre er det fosterhjemmet de har fått gjennom barnevernet som er viktigst. Disse ulikhetene og hvordan barnevernet blir omtalt skal de neste undertemaene rette søkelys mot.

6.1.1 Barneverntjenesten og tiltak under barnevernet

Det synes gjennom intervjuene som at noen deltakere snakker mer om barnevernet enn andre. Noen deltakere nevnte barnevernet eller oppfølgingen gjennom tiltak på eget initiativ i intervjuene, mens andre nevnte bare helt kort at de har hatt kontakt tidligere – når forskeren spurte. Enkelte deltakere beskrev kontakten med den kommunale barneverntjenesten, hvorpå andre deltakere la større vekt på beskrivelser av kontakten med fosterfamilier, besøksfamilier, miljøterapeuter eller støttekontakter. Variasjonen i hvem barnevernet er for den enkelte deltaker kan ses i lys av blant annet ulikheter ved deltakerne knyttet til hvor lenge de hadde bodd i Norge på intervjutidspunktet, om de fortsatt hadde aktiv oppfølging fra barnevernet og hvor de befant seg i prosessen mot selvstendighet.

For noen av deltakerne har barnevernet vært en sentral del av nettverkskartene, og deltakerne har tegnet tydelige streker som skal representere sterke relasjoner. Mens for andre opplevdes kontakten med barnevernet som mindre viktig på intervjutidspunktet, og barnevernet har ikke blitt en del av nettverkskartet deres. Gjennom intervjuene ble deltakerne spurt om hvem som var viktige for dem i et nåtidsperspektiv, og for de av deltakerne som hadde lengst fartstid i Norge eller var kommet lengst i selvstendigjøringsprosessen var ikke nødvendigvis barnevernet så viktig lenger. Mange av deltakerne så ut til å ha hatt mer enn ett tiltak fra barnevernet, men gjerne på forskjellig tidspunkt. Eksempelvis forklarte noen deltakere hvordan de hadde miljøterapeut når de skulle flytte for seg selv, men dette var etter endt opphold i bofellesskap. Ulike formelle hjelpere i barnevernet kan derfor ha vært viktige på ulike tidspunkt.

Det synes dog som at deltakerne i liten grad beskrev direkte kontakt med den kommunale barneverntjenesten. Det kommunale barnevernet får for mange en mindre viktig rolle etter hvert, da de har mindre hyppig kontakt og barneverntjenesten blir kun en såkalt «driver» av tiltakene de unge har. Noen ganger fremstår det faktisk uklart om de unge refererer til barneverntjenesten og kontaktperson, eller om det er andre i barnevernsfeltet de henviser til. Et moment som synes gjennomgående i intervjuene er at barnevernet har vært viktige, men at de ikke lenger oppleves som det *viktigste* i nettverket. I det neste underkapittelet vil dette illustreres ved at det trekkes frem eksempler og sitater fra deltakerne.

6.1.2 «De er liksom som hjem»

Et gjennomgående mønster som blir tydelig i intervjuene er hvor viktig barnevernet har vært for flere av deltakerne. En deltaker beskrev barnevernet slik: *«Så barnevernet tror jeg... De har vært veldig mye for meg. Det er de som fikk meg til [hjemkommune]. Så jeg kan ikke forklare mer for det er liksom. [...] De er liksom som hjem»* (P9). En annen deltaker uttalte det på denne måten: *«De som har hjulpet meg mye er barneverntjenesten»,* og videre at *«Det finnes mange viktige personer i livet mitt. Men akkurat nå i livet mitt, liksom sånn, er det disse som [besøkshjem]..., og barneverntjenesten. De er også veldig viktige for meg»* (P4). Nå som denne deltakeren hadde fylt 18 år, flyttet i egen leilighet og bodde alene, beskrev hen at *«det er ikke noen som hjelper meg. De eneste som hjelper meg er de i barnevernet»*. Disse utsagnene fremhever hvordan barnevernet for enkelte oppleves som «hjem» og at de er særlig viktig da de potensielt kan være eneste hjelper og kan få stor betydning for opplevelsen av hvordan de unge har det, sett i lys av dimensjonen «feeling good» (White & Jha, u.å.).

Et annet funn er at selv om deltakere opplevde at barnevernet var viktige for dem, var det også en opplevelse av at de unge var viktige for barnevernet. Dette blir poengtert av en deltaker som beskrev hvordan barnevernet fikk hjelp fra de unge når kommunene fikk flere enslige mindreårige flyktninger som skulle bosettes (P8). Kommunene hadde ifølge deltakeren ønsket gode forbilder for de nyankomne og anså de unge med noe erfaring som gode ressurser. Enslige mindreårige som har vært gjennom nyetableringsfasen sitter på verdifull informasjon for barnevernet og andre som skal jobbe med unge flyktninger. Det kan også være viktig for nye flyktninger og se til andre som har kommet før dem, da de kan dele av sin erfaring og gjøre prosessen mer smidig for de nyankomne.

Det synes fremtredende blant deltakerne at barnevernet hadde en særlig viktig rolle i starten da de kom, noe flere deltakere vektla. En deltaker sammenlignet støtten hen fikk i starten med hvordan støtten var organisert andre steder i Norge:

Jeg vet at barneverntjenesten er en offentlig organisasjon for barn og ungdom, men jeg syns at [hjemby] har et annerledes tiltak i forhold til andre steder i Norge. Men jeg setter pris på, og har sagt at... fordi de andre ungdommene som vi var med, og flyttet andre steder, en del av de hadde ikke kontakt med barnevernet. De går gjennom NAV og det er andre systemer og planer for ungdommen da. [...] Jeg syns barnevernet har hjulpet og har gjort en kjempejobb for oss ungdom. (P1)

I startfasen fikk altså barneverntjenesten en viktig rolle, og den unge deltakeren har likhet med andre opplevd å få god hjelp fra barnevernet. Ved starten av kontakten er det viktige ting som skal avklares som situasjon rundt bolig, skole og hvilke øvrige behov for hjelp de unge har. Det er særlig behovet knyttet til det å ha nok materielt, altså «having enough» (White & Jha, u.å.), som blir fremtredende her.

Flere av deltakerne som har bodd en periode i bofellesskap med andre enslige mindreårige, har vært tilfreds med barnevernet. En av dem beskrev kontakten med barnevernet slik: «(...) jeg har vært under barnevernet og vi har fått mye hjelp og slikt. Veldig god oppfølging med skole» (P16). Denne deltakeren hadde ved intervju tidspunktet bodd i Norge i mer enn fem år og delte nå en leilighet med en venn. Deltakeren så derfor tilbake på tiden hvor kontakten med barnevernet var hyppigere, men har likevel en opplevelse av å ha fått mye hjelp og god oppfølging. En annen deltaker som ikke lenger hadde botiltak fra barnevernet, men bodde for seg selv, beskrev kontakten med barnevernet som: «Dette er relasjonen jeg har til barnevernet. Min kontaktperson, hennes navn er [A]. Jeg har fortsatt... siden... jeg ble voksen og ikke lenger er under 18 år, men jeg har fortsatt kontakt med dem» (P14). Denne og flere andre deltakere tegnet solide linjer mellom seg selv og barnevernet på nettverkskartet, da de unge fortsatt opplevde å få viktig støtte fra barnevernet ved behov. Hjelpen de fikk ble viktig for hvordan de hadde det - «feeling good», det å ha fellesskap - «being connected», og å ha nok rent materielt - «having enough» (White & Jha, u.å.). På tross av at barnevernet ikke nødvendigvis er de viktigste lenger for de unge som har bodd i Norge i mange år, virker det fremtredende at barnevernet har vært og til dels fortsatt er særlig viktig for flere av de unge.

6.2 Tillitsfulle relasjoner

Hvordan de unge har opplevd kontakten med barnevernet, eller mer konkret relasjonen til kontaktperson eller andre i barnevernsfeltet, er det andre hovedtemaet jeg vil presentere. De unge snakket mye direkte og indirekte om hvordan kontakten med barnevernet har vært når de omtaler hvem som har vært viktige for dem. De vektla hvilke relasjoner de har og har hatt, som har vært betydningsfulle i større og mindre grad. For noen av de unge som har bodd på bolig for enslige mindreårige var de ansatte gjerne det nærmeste de hadde av omsorgsgivere i Norge, og relasjonene desto viktigere. For de unge som bodde på andre måter, enten hos slekt, i fosterfamilier, eller i egen bolig var andre relasjoner viktige. Uavhengig av hvilke tiltak de unge har hatt, har gode og tillitsfulle relasjoner mellom de unge og de formelle hjelpere vært et fremtredende tema. Det å ha gode og betydningsfulle relasjoner kan kobles til den relasjonelle dimensjonen av livskvalitet White & Jha (u.å.) omtaler som «being connected». For de unge ble relasjonene til barnevernet som et sikkerhetsnett i seg selv – og barnevernet har vært som brobygger når de bistår de unge i etableringen av andre, varige relasjoner. Relasjonene til barnevernet har ikke for alle vært utelukkende god, og noen unge beskrev uønskede endringer i relasjonen og liten grad av tillit til barnevernet. I dette temaet er derfor søkelys rettet mot relasjoner, både preget av tillit og mistillit, og jeg har delt inn i tre undertemaer: sterke relasjoner, svakere relasjoner, og familielignende relasjoner.

6.2.1 Sterke relasjoner

Blant mine funn er gode relasjoner beskrevet ulikt og det virker som at hvilke tiltak de unge har hatt har påvirket dette. Dette underkapittelet vil ha fokus på funn knyttet til hva som kjennetegner de gode relasjonene. Herunder er tillit, tilgjengelighet, omsorgsfullhet og respekt viktige elementer som vil bli presentert.

I gode relasjoner er ofte tillit et viktig fundament i relasjonen. For en del av deltakerne tok det tid å bygge relasjon og få tillit til barnevernet. En deltaker beskrev det som at hen i starten var litt redd for å snakke med barnevernet, men at relasjonen ble helt avgjørende for at hen klarte å spørre om hjelp:

[...] men etter hvert tenkte hun på mitt beste og når jeg skulle flytte... da bodde jeg med [slektplassering] [...] og da hjalp hun å fulgte meg hjem til [slekt], og viste huset og snakket med meg hver måned, noe sånt, for å sjekke at vi har det bra. De kom og snakket

med oss. Og etter hvert kjente jeg at jeg klarte å spørre hun hvis jeg trenger noe, for eksempel, «vet du hva, jeg har lyst på en sykkel. Jeg har lyst til å sykle litt og sånt». Det klarte jeg ikke å spørre de andre om, men jeg klart å si det til hun. Og når jeg trenger briller, hjelp hun meg med briller, klær, mat, masse ting. (P10)

Det deltakeren har beskrevet her er en relasjon som har utviklet seg over tid, og hvor viktig det var for den unge å ha en slik relasjon for å klare å be om hjelp. Videre beskriver den unge det som at hen ikke klarte å be andre om hjelp, og derfor ble relasjonen enda viktigere. Flere deltakere har beskrevet at tid har spilt en sentral rolle i utviklingen av relasjoner, som for eksempel ved at en deltaker beskrev at det over tid bygget det seg opp en gjensidig tillit mellom den unge og dens fosterfar, og at de hadde en sterk relasjon (P15). Andre deltakere har ikke vektlagt tidsdimensjonen, men har beskrevet at: *“Siden jeg flyttet hit [...] Hadde jeg kontakt med barnevernet og min kontaktperson i barnevernet. Vi hadde et godt forhold, og jeg kunne snakke med henne»* (P14). Her beskrives det en god og tillitsfull relasjon mellom den unge og dennes kontaktperson. Tid og tillit er to elementer som virker å ha stor betydning for de unges opplevelse av «being connected», og opplevd fellesskapsfølelse.

Et annet element som gjenkjenner de gode relasjonene beskrevet av de unge er at barnevernet oppleves som å være de unges sikkerhetsnett. For flere av de unge har disse gode relasjonene spilt en helt sentral rolle, særlig i overgangen til voksenlivet. En deltaker viste til tiden når hen flyttet for seg selv for å fremheve relasjonens betydning: *«Det er ikke lett å bo alene med en gang. Hvis man ikke har opplevd det før. Men de [fosterfamilien] er ofte med meg»* (P3). Her blir det fremtredende at i vanskelige perioder kan barnevern, herunder representert gjennom fosterhjemmet, ha en viktig rolle og de fremstår som de unges sikkerhetsnett. Gjennom sitatet virker det som at den unge fant mye støtte i fosterfamilien i det som ellers var en krevende overgangsperiode. Flere vektla å ha fått mye hjelp med ulike ting, og opplevde nære relasjoner og høy grad av tillit til fosterforeldre. Et eksempel er en deltakers beskrivelse av sin relasjon til fosterfar:

Min fosterfar, hvordan skal jeg si det, er en rollemodell for meg. Og jeg ser hvordan han hjelper andre, og han hjalp meg. Hvordan han tenker og hvordan han vil ha – være en god person. (...) Han bare «det går bra, ikke tenk på det, bare slapp av». Så han hjelper mye. (P17)

Det at fosterforeldrene støtter de unge, viser respekt og bryr seg, samt er tilgjengelig med råd og støtte synes som et gjennomgående tema blant de deltakerne som bodde i fosterhjem. Et annet eksempel er en deltaker som beskrev sin fostermor slik: «[...] jeg er veldig glad i hun, jeg snakker alltid med hun og sånn, om hvordan det blir, fremtiden og fortiden om hvordan det var og sånn... eller hvordan det var på veien når jeg kom til Norge» (P5). Den unge har her beskrevet en tett relasjon med sin fostermor, og opplevde en tilgjengelighet og støtte fra fostermor, som opplevdes betydningsfullt og viktig for den unge.

På tross av at flere unge har beskrevet gode relasjoner med sine fosterforeldre, er det ikke alle som opplever plassering i fosterhjem som optimalt. Blant annet beskrev en deltaker en opplevelse av manglende støtte fra fosterfamilien, og at det oppstod konflikter og diskusjoner (P10). Midt i det som var krevende situasjon med fosterhjemmet opplevde den unge tilgjengelighet fra barneverntjenesten og kontaktperson for å snakke om det og finne løsninger på problemene. Flere deltakere har beskrevet at de har opplevd at de formelle hjelperne har strukket seg langt og gjort mer enn det som jobben tilsier at de skal. Et typisk eksempel er følgende:

Det er ikke det at hun må jobbe i helgen, det er ikke det at hun må ringe meg i helgen. Det er ikke jobben hennes. Hun jobber bare fra mandag til fredag. Det er ikke jobben hennes hvis hun har fri. Men hun gjør det likevel. (P3)

Det å oppleve en slik tilgjengelighet blant hjelperne, og at de strekker seg langt, har vært viktig for de unge og disse relasjonene har trolig bidratt i stor grad til de unges livskvalitet. Tilgjengelighet fremstår altså som et gjennomgående tema blant dem som beskrev gode relasjoner til hjelpere assosiert med barnevernet, og virker å være et element som har betydning for de unges opplevelse av «being connected». Herunder vektla de unge viktigheten av å kunne ringe fosterhjem, miljøterapeut eller kontaktperson når vanskeligheter oppstod, om de ville ha råd eller bare dele gode nyheter.

En deltaker beskrev å fortsatt ha en relasjon til sin tidligere støttekontakt: «Hun har hjulpet meg mye, hun liksom ringer meg, hun gir meg tilbud, sånn, ja, hun er veldig snill» (P8). Ordet «snill» er et ord som gikk igjen i flere intervju, når de unge beskrev enkelte av hjelperne. Andre eksempler på dette er når en deltaker omtalte sin miljøterapeut som «veldig, veldig snill» (P15), eller en annen uttalte følgende om sin miljøterapeut: «[hun] er en veldig snill dame, hun hjelper

meg alt som skjer i livet» (P3). Hva som ligger i ordet «snill» kan være varierende, men det virker i stor grad å vise til hjelpere som har vært tilgjengelige og vist at de bryr seg. Deltakerne ble i intervjuene spurt om hvem som er viktige for dem, og brukte som følge av dette ordet «viktig» når de unge beskrev relasjoner til både kontaktpersoner, miljøterapeuter og andre i barnevernet. Et eksempel på dette er en ung som beskrev sin relasjon til miljøterapeuten sin: *«Han var veldig viktig for meg. Han lærte meg alt. Det var litt vanskelige ting. Ja, han er veldig viktig»* (P9). I disse «viktige» relasjonene blir det også trukket frem at de unge har opplevd seg sett og forstått, at de kan snakke om vanskelige ting, at de blir møtt med respekt og har rom for å gjøre feil og likevel bli akseptert.

6.2.2 Svakere relasjoner

På tross av gode relasjoner mellom deltakerne og de formelle hjelperne er det flere deltakere som har beskrevet at de skulle ønske de hadde enda mer kontakt. De unge har beskrevet relasjoner de anså som viktige, men der de også satte ord på savn, ambivalens i kontakten og ønske om at ting skulle være annerledes. De formelle relasjonene har i utgangspunktet en tidsavgrensning som setter noen begrensninger i kontakten, samt at oppfølgingen kan som følge av å nå myndighetsalder endres, i tråd med barnevernsloven (2021). Disse begrensningene virket å få betydning for hvordan de unge opplevde relasjonene. Hvordan de unge beskrev disse endringene i relasjonene, ønske om mer kontakt eller dårlige relasjoner, vil fremheves i dette underkapittelet.

For mange unge i kontakt med barnevernet kan det oppleves som en endring når de fyller 18 år, og går over i et ettervernstiltak. En deltaker uttalte følgende om endringen:

.... men etter jeg ble 18, da følte jeg at jeg ble... bare dratt ut fra barnevernet. Jeg vet ikke, det er ikke bare.. jeg følte at... [...] Jeg fikk mye hjelp, jeg vet ikke. [...] Kanskje jeg forventet mye, men ... jeg vet ikke, det kan være min skyld... jeg klarer ikke å si. [...] Akkurat den tiden hadde jeg det litt vanskelig, sant, og da kunne de hjulpet meg litt. Ikke bare økonomisk men kanskje litt oppfølging, finne jobb, hjelpe med... ja. (P10)

Deltakeren beskrev her en utfordrende tid hvor hen kunne trengt mer oppfølging fra barnevernet enn vedkommende fikk, og dette på områder som å finne jobb blant annet. Det er et område som en kan anta ville være viktig for den unges livskvalitet, herunder særlig for delen som omhandler «having enough» (White & Jha, u.å.). Det opplevdes for denne deltakeren som at

barnevernet trakk seg ut, og den unge reflekterer rundt hvorfor det ble slik og om det var hen sin «skyld». Det kan virke som om at hvordan barnevernet jobber med avklaringer i overgangsfaser eller avslutning av kontakten i sin helhet får betydning for hvordan de unge har det, altså dimensjonen «feeling good» (White & Jha, u.å.). Det kan oppleves utfordrende for de unge som opplever tilsynelatende brå overganger, og det å bli «dratt ut fra barnevernet», og det kan oppleves som at deres sosiale og økonomiske sikkerhetsnett forsvinner.

En annen deltaker, med lang fartstid i Norge, og som ikke lenger hadde oppfølging av barnevernet, beskrev kontakten med barnevernet slik:

Barnevernet.. nå har de fått en mye mindre rolle, men jeg hadde en kontaktperson. Fortsatt har de noen prosjekter, som de har satt opp sammen med noen på høyskolen, universitetet eller andre avdelinger. Og de ringer oss om å delta i prosjektet. (P1)

Ettersom hen ikke lenger hadde oppfølging fra barnevernet var det å forvente at barneverntjenesten ikke lenger var så viktig for den unge nå eller et så stort tema i intervjuet. Et kjennetegn ved deltakerne som beskrev en svekket relasjonen til barnevernet, var at de ofte hadde lengst fartstid i Norge. En deltaker forklarte endringen i relasjonen med barnevernet på denne måten:

Jeg husker i begynnelsen i hvert fall, så hadde jeg veldig tett kontakt med barnevernet, siden den gangen var jo det mye saker sant. Det med å finne familie, det med masse sånne ting egentlig sant, sånne praktiske ting. Så da hadde jeg ganske god kontakt med dem sånn til hverdag og hele pakken. I hvert fall når jeg bodde på institusjon, men nå har det blitt, den relasjonen har blitt veldig svekket. (P15)

Det virker som at det å flytte i omsorgstiltak fører til endringer i relasjonen til kontaktperson i barneverntjenesten. Barnevernet tar da en mer distansert rolle, etter å ha vært tettere på i oppstartsfasen og i prosessen av å finne riktig tiltak til den unge. For noen er denne endringen uproblematisk, mens for andre oppleves det som vanskelig at barnevernet får en mindre aktiv rolle og at relasjonen til kontaktpersonen svekkes som følge av dette. Det er flere deltakere som beskrev et ønske om mer kontakt med kontaktperson, miljøterapeut eller ansatte ved institusjoner. Eksempelvis beskrev en deltaker: «[...] Hun har jeg hatt veldig god kontakt med, og hun er en av de jeg kunne tenkt faktisk å hatt mer kontakt med» (P15). En annen deltaker

beskrev at opphøret av kontakten med det som for den unge var en viktig relasjon ble vanskelig, og den unge savnet å ha aktiv kontakt og skulle ønske det kunne gjenopptas (P10). Det kan altså være vanskelig for de unge når kontakten med viktige relasjoner brytes, eller kontakten reduseres.

En annen faktor som kan føre til endringer i relasjonene er bytte av kontaktperson i barnevernet. Deltakerne opplevde gjerne kontaktpersonene som hyggelige, men det å bygge relasjoner og tillit er vanskelig med stadige skifter i hvem man skal forholde seg til. De unge kan oppleve turnover som utfordrende, og en beskrev det slik:

... det er jo også sånn at de [barnevernet] hjelper deg en periode, og så bytter de jobb også. (...) ... jeg har blitt godt kjent med noen personer som er blitt viktig for meg, men de jobber ikke lenger der og bytter (arbeids)plass. (P4)

Et annet funn som er fremtredende blant deltakerne er at de som bodde i fosterhjem i større grad beskrev utfordringer i kontakten med barneverntjenesten, og beskrev relasjonen til kontaktperson som mindre viktig. Særlig en av de unge som hadde bodd i fosterhjem vektla at hen ikke hadde god relasjon av barnevernet: «Jeg vet ikke hvorfor jeg ikke liker barnevernet. [...] Det er bra også... Jeg vet ikke. Jeg har ikke så god følelse med de» (P17). Barnevernet har mye makt, på godt og vondt, noe de unge deltakerne uttrykker å være kjent med. Dette kan skape relasjoner preget av frykt, og mange unge kan ha et ambivalent forhold til barnevernet. Samme deltaker uttalte at:

Jeg er i fosterhjem, så vil jeg ikke ha sånn... komme med barneverngreier. Så jeg tar ikke kontakt. Jeg vet ikke. (...) Alt som skjer i huset, det er mellom meg og fosterfaren min. Så jeg blander ikke inn barnevernet. (...) Så når de kommer og spør om alt er bra så sier jeg «ja, alt er bra». (P17)

Denne deltakeren bodde i fosterhjem fra tidlig etter ankomst i Norge. Den unge beskrev at de hadde noen konflikter i familien, men at dette oppleves som konflikter som oppstår i enhver familie, og vedkommende opplevde ikke behov for å fortelle om dette til sin kontaktperson i barneverntjenesten. Gjennom intervjuet fremgår det at barnevernet for deltakeren ble forbundet med frykt, og hen var redd for å bli flyttet. Det er kjent at barnevernet for mange ikke vil gi positive assosiasjoner. Noen opplever seg misforstått i kontakten, de opplever frykt for hva

barnevernet kan komme til å gjøre, eller at man har en opplevelse av at det er vanskelig å ha en helt åpen og ærlig dialog med barnevernet. Enkelte deltakere beskrev at det kunne være vanskelig å dele det mest private og det som er helt innerst til hjertet med barnevernet, uten at de nødvendigvis fryktet barnevernet. For andre deltakere fikk de så nære relasjoner at de opplevde at de profesjonelle hjelperne gikk over til å bli familielignende relasjoner. Dette er tema i neste underkapittel.

6.2.3 Familielignende relasjoner

Det synes gjennomgående for en del av de unge deltakerne i dette prosjektet at mange opplever at relasjonene til de profesjonelle hjelperne endres med tiden. Når de ble bedt om å fortelle om viktige hjelpere i barnevernet trakk de ofte frem relasjoner som har utviklet seg til å bli mer private og familielignende. Et eksempel på dette er når en deltaker beskrev sin tidligere støttekontakt som både å være venn og familie. Etter tiltaket ble avsluttet hadde de fortsatt kontakt, den unge fikk støtte og hjelp – både praktisk og emosjonelt, og uttalte: «*Hun regnes som mamma da jeg kaller hun mamma*» (P8).

Et element som ofte synes å påvirke hvorvidt de formelle relasjonene går over til uformelle eller ikke, er om de har bodd sammen eller ikke. Et eksempel er fra en deltaker som formidlet om sin fostermor at: «*Hun er ikke mammaen min, men behandler meg akkurat som datteren sin*» (P3). Det er langt fra alle som bor i fosterhjem som opplever å ha slike familielignende relasjoner til fosterforeldre, men for noen er det slik. For unge som ikke har familie i fysisk nærhet, har gjennomgått en migrasjonsprosess og må forholde seg til de tiltak barnevernet tilbyr dem, vil det være særlig betydningsfullt med slike relasjoner. Ikke bare i fosterhjem, men også i bofellesskap har unge opplevd endringer i relasjoner mot det familielignende:

Vi kalte henne bestemor for hun passer på alt for oss. [...] Hun vasker ting, hun lager mat for oss. Liksom, alt som bestemor pleide å gjøre da jeg var liten. Hun var også... hun var litt eldre også. [...] Alle elsker henne [...] Hun er litt viktig. (P9)

Her trekker den unge sammenligninger med sin egen bestemor og hvordan den formelle hjelperen opptrådte. En slik relasjon ble beskrevet som betydningsfull for den unge og flere som bodde i bofellesskapet. Dette handler igjen om opplevelsen av «being connected», og hvor viktig relasjoner som dette kan være for de unges livskvalitet. Flere deltakere klassifiserte de formelle hjelpere som «familie» i nettverkskartene sine. Blant annet uttalte en deltaker:

Hun kaller meg alltid sitt barn og presterer meg også til folk som «dette er mitt barn». Jeg har plass til henne, som en mor, i mitt hjerte. [...] Fordi da jeg var ung, kom jeg til Norge når jeg var [i barneskolealder]. Da strevde jeg mye for kjærighet og folk som brydde seg om meg, fordi noen ganger kan mennesker bry seg om deg, men også ødelegge deg på samme tid, når de sier ting de ikke trenger å si til et barn. De er for strenge med deg eller lignende. Da føler du at du ikke kan være deg selv. Du kan ikke si hva du vil. Du trenger ikke si dumme ting, men du kan ikke være mer åpen fordi du vet hvor grensen går. Men jeg opplevde aldri en grense med [miljøterapeuten]. (P2)

Den unge har her beskrevet at miljøterapeuten oppleves som en mor. Deltakeren kom til Norge relativt ung, og opplevde å streve med å finne voksne som brydde seg. Et element som fremstår som viktig for hen og for andre unge er det å ha voksne en kan fortelle alt til, uten å bekymre seg for hvordan det blir mottatt. Det å vite at man blir møtt med respekt, uten å bli dømt for det en tenker eller gjør. Dette er fremtredende elementer blant de relasjonene som er beskrevet som familiære og vennskapelige, og vil være betydningsfullt for unge i utvikling og deres opplevde livskvalitet. Det å være uten familie i Norge kan gjøre det særlig betydningsfullt å etablere familielignende relasjoner for de unge. Slike relasjoner virker å påvirke alle dimensjonene av livskvalitet - «being connected», «having enough» og «feeling good» (White & Jha, u.å.).

Flere deltakere beskrev besøksfamilien som svært betydningsfull, og en deltaker uttalte at hen ikke vil at de skal bli eldre og fryktet å «miste dem» (P4). Besøksfamilien tok med den unge på ferier, ga egen nøkkel til huset deres, og de opplevdes som å være familie:

(...) jeg ble kjent med besøksfamilien via barnevern ikke sant. De ble akkurat som familien min, selv om vi ble kjent via barnevern. Men vi er ikke sånn, de er ikke sånn at de bare tenker at... som regel var det sånn at du ble kjent med barnevernet men så blir du bare tre år eller to år med dem, da du ble 18 år gammel, ikke sant. Men vi [besøksfamilien] er ikke bare det, vi fortsetter i mange år. Vi blir som familie på en måte. (P4)

Det er et mønster at de unge med besøkshjem fra barnevernet opplevde at de kunne henvende seg til familien ved behov for hjelp eller noen å snakke med. Det er likevel ikke naturlig for alle å kunne omtalte dem som familie: «Vi er liksom nesten familie, men vennefamilie. Jeg har blitt

kjent med de gjennom barnevernet [...] Jeg kan få hjelp til det meste av de, [...] så de er viktige for meg» (P9). Den unge her virket bevisst på at de ble kjent via barnevernet, og kalte dem vennefamilie. Vennefamilien virket uavhengig av hvordan de ble kjent som en viktig relasjon og mer enn «bare» et tiltak gjennom barnevernet for den unge.

Flere av deltakerne beskrev sine miljøterapeuter eller støttekontakter som venner. Et eksempel på dette er når en deltaker formidlet å ha god kontakt med sin miljøarbeider og uttalte: «*Vi har vært sammen, som venner. Han spør meg alltid. Så hvis jeg trenger noe spesielt, så kan jeg ta kontakt med han og han kan hjelpe meg» (P16). På tross av at mange deltakere opplevde å få nære relasjoner til formelle hjelpere, er det også noen som beskrev usikkerhet knyttet til å kalle dem venner:*

Du vet, hvis du blir kjent lenge med de, og det spørres liksom... noen personer blir du fort kjent (med), og noen tar det litt tid med ikke sant? Og så hvis du blir godt kjent med dem, kan de på en måte bli dine venner. Ikke helt dine venner. De jobber der, men de kan sånn... de kan hjelpe deg akkurat som dine venner eller sånn? (P4)

Tidsaspektet er naturligvis av relevans når det gjelder slike relasjoner. Sitatet fremhever det komplekse rundt at noen i barnevernet er profesjonelle, men også kan gå over i det vennskapelige. De unge kan altså oppleve å bli behandlet som venner av de profesjonelle, eller at skillet mellom rollene kan skli ut. For noen kan dette bare oppleves som bare positivt, mens for andre er det en ambivalens knyttet til dette.

6.3 De viktige voksne hjelperne

I denne delen presenteres mine funn knyttet til støtte og hjelp de unge deltakerne beskrev å ha fått i tilknytning til barnevernet, og hvorfor det var så viktig. For noen unge flyktninger er det den praktiske støtten som er viktigst, mens for andre kan det være emosjonell støtte eller å få være en del av et fellesskap og høre til som blir viktigst. Basert på gjennomført analysearbeid har jeg valgt å dele dette underkapittelet inn i to deler: praktisk og emosjonell støtte, og å tilhøre et fellesskap. Begge elementer kan være med å påvirke de unges opplevde livskvalitet, både i et «her-og-nå-perspektiv», men også på lengre sikt.

6.3.1 Praktisk og emosjonell støtte

Hvilke behov unge flyktninger har vil naturligvis variere i stor grad. Videre vil hvordan de opplever den hjelpen de får, være ulikt fra person til person. De fleste deltakerne i prosjektet har opplevd kontakten med barneverntjenesten eller tiltak via barnevernet som hjelpsomt på et eller annet nivå. Felles for de unge deltakerne i prosjektet er at de fleste trekker frem at de har fått praktisk hjelp fra barnevernet, men flere har også trukket frem det som kan regnes som emosjonell støtte og opplevd omsorg. Den praktiske støtten handler om alt fra bistand til flytting, lekser, eller oppholdssøknad, mens den emosjonelle støtten handler blant annet om å føle seg trygg, behov for å bli sett, hørt og akseptert, samt en opplevelse av at voksenstøtte er tilgjengelig ved behov. Dette kan kobles til de to dimensjonene av livskvalitet «having enough» og «feeling good» (White & Jha, u.å.), da begge formene for støtte er beskrevet som betydningsfulle for de unges livskvalitet. Det virker videre fremtredende at den praktiske støtten var særlig viktig i starten for de unge flyktningene, mens senere har andre ting blitt viktigere. Det er ikke unaturlig med tanke på situasjonen de enslige mindreårige er i, uten nettverk i Norge og de er i stor grad avhengige av hjelpen de får fra det offentlige. Etter hvert som de praktiske behovene er dekket, samt at det er en viss trygghet og forutsigbarhet knyttet til det, kan de emosjonelle behovene gjøre seg gjeldende i større grad.

Et element som fremstod helt sentralt for flere av deltakerne, var praktisk bistand i form av å søke jobber, søke om fornyelse av opphold eller pass. Eksempelvis opplevde en deltaker å ha fortsatt kontakt med barnevernet etter fylte 18 år og fikk hjelp til ulike ting som:

De pleide å hjelpe meg med sosialt... jeg mener økonomi. Ja, økonomi og andre ting. Så hvis jeg måtte søke om fornyet kort eller pass, ja, alt jeg trengte å gjøre, så var det de som pleide å hjelpe meg. [...] De hjelper meg fortsatt hvis jeg trenger, som med å søke på jobb. Hun hjelper meg fortsatt og vi møtes. Hun jobber for barnevernet. (P14)

Det deltakeren beskrev knyttet til å få hjelp til å søke jobb, kan på sikt ha stor betydning for den unge, da det kan bety inntekt, en får være en del av et arbeidsfellesskap, samt at det kan være et viktig element for oppleve god inkludering i samfunnet. Relasjonen med barnevernet og den støtten som opplevdes kan altså få signifikant betydning for den unges fremtid. De viktige relasjonene kan derfor få betydning både for at de unge har det de trenger rent materielt, i henhold til «having enough», men også det å være en del av et fellesskap og samfunn som en kan se i lys av dimensjonen «being connected» (White & Jha, u.å.).

Et annet eksempel er en deltaker som beskrev viktigheten av å få veiledning og hjelp fra barnevernet til å finne retning som ung flyktning i Norge:

Men jeg syns at barnevernet gjør en kjempejobb for de i vår alder når vi kom. For vi visste ikke hva vi skulle gjøre. Hva den riktige veien var, hvor vi skulle bo, hvordan gå på skole? [...] Men for meg er det viktig å finne en veileder, og en person, eller gruppe som viser deg veien. [...] Men noen ganger tenkte jeg at de gikk over grensen, og hjalp med økonomi og andre situasjoner som egentlig ikke er deres jobb. De hjalp da. (P1)

Flere unge trakk frem de at ansatte strakk seg langt som viktig for deres livskvalitet. Da vektla de at de ansatte gikk utenfor sine arbeidsoppgaver, de hjalp de unge med å finne retning, og veiledet i tilknytning til økonomi, bolig og skole. Dette fremstår som avgjørende for unge og denne formen for støtte kan bidra til unges opplevde livskvalitet både subjektivt og materielt. Ved å få hjelp til dette kan unge oppleve å få økt trygghet og ro i overgangen til en selvstendig tilværelse.

Et annet element som blir fremtredende blant funnene mine er viktigheten av språkpraktisering. Flere deltakere i prosjektet vektla viktigheten av å kunne praktisere språket sammen med noen, gjerne fra barnevernet, og at de anså språket som en nøkkel for god integrering. Om man mestrer språket kan det få positiv innvirkning på eksempelvis skolegang, eller at flere jobber kan være aktuelle. Dette vil igjen kunne få konsekvenser for fremtiden deres, og hvor godt man opplever å ha det. En av deltakerne trakk sammenligninger mellom unge og voksne flyktninger, og hvordan det opplevdes at de fleste unge flyktninger klarer seg fint når de kommer til Norge. De unge flyktningene får bedre muligheter til å øve på språket enn det voksne innvandrere, uten oppfølging fra barnevernet gjør, ifølge denne deltakeren (P16). Deltakeren beskrev følgende: «Vi hadde et møte for å kommunisere med personalet i bofellesskapet og vi fikk mer muligheter til å møtes og prøve å snakke norsk» (P16). På tross av at det er krevende å være ung flyktning beskrev deltakeren en følelse av takknemlighet for å komme til Norge som ung. Deltakeren vektla at unge flyktninger får bedre muligheter til å øve på det nye språket, og refererte til språket som selve nøkkelen for å klare seg godt. For enkelte deltakere var viktigheten av språk ikke bare knyttet til praktisering av norsk. En av deltakere hadde en støttekontakt gjennom barnevernet som snakket samme morsmål som den unge, og på denne måten fikk den unge støtte til å opprettholde morsmålet, som var svært viktig for den unge (P15).

Enkelte deltakere beskrev hvor betydningsfullt det er for dem å ha kontakt med familien i hjemlandet. Av ulike årsaker er det ikke nødvendigvis så enkelt å opprettholde kontakten med familien i utlandet. Derfor var det for noen deltakere viktig å få støtte fra barnevernet i tilknytning til dette. Eksempelvis uttalte en deltaker: *«men jeg fikk jo støtte fra institusjonen og sånn, de måtte jo kjøpe sånn kort til meg for å ringe til moren min hver dag»* (P6). Dette fremstod som et sentralt element av støtte for den unge, for å kunne opprettholde andre viktige relasjoner i livet, herunder familien i hjemlandet. En så tilsynelatende liten form for hjelp, til å ha kontakt med sine viktige relasjoner på tvers av nasjoner, kan også være en viktig for opplevelsen av «being connected».

Flere deltakere har beskrevet viktigheten av å kunne oppsøke barneverntjenesten, eller besøksfamilie og miljøterapeut, for bistand til lekser, flytting eller andre praktiske ting. Eksempelvis har en deltaker beskrevet støtte fra miljøterapeuten sin slik: *«Han jobber under barnevernet. Han var flink til å hjelpe meg med ting. [...] Han har hjulpet meg med skolearbeidet, og snakker med meg om ting. Han sier til meg, med kjøring, alt liksom»* (P9). Her ble ulike former for støtte vektlagt som betydningsfullt for den unge. Et annet eksempel er en deltaker som beskrev at ved vanskeligheter med å komme i kontakt med barneverntjenesten bistod miljøterapeuten: *«Barnevern har ikke tid når jeg ringer og sånn, de er opptatt og sånn. Jeg ringer direkte til hun og hun snakker med barnevern»* (P5). Her er både det praktiske aspektet ved bistand til å ringe barnevernet fremtredende, men det er også tydelig at den unge opplevde en form for emosjonell støtte fra miljøterapeuten ved at den unge kunne ta kontakt med miljøterapeuten ved behov for hjelp. Ved opplevd utilgjengelighet fra barneverntjenesten, ble tilgjengeligheten fra miljøterapeuten særlig viktig og denne relasjonen kan i et helhetsperspektiv antas å ha bidratt til å øke den unges livskvalitet.

Et annet fremtredende funn blant intervjuene med de unge var viktigheten av å føle seg sett og få riktig støtte av barnevernet. Et eksempel på dette er en deltaker som beskrev følgende om sin tidligere miljøterapeut: *“[...] Når jeg føler meg veldig knust og veldig trist snakker jeg med henne. Da er det nesten som hun fikser problemer for meg. Hun hjelper å få ting til å gå sammen»* (P2). Deltakeren sammenlignet støtten fra miljøterapeuten med at det var som at hun hjalp den unge med å «sy» ting sammen, og få «samlet» følelsene sine. Tilgjengeligheten og emosjonelle støtte er det flere deltakere som har vektlagt. Flere av deltakerne beskrev at de kunne kontakte voksne tilknyttet barnevernet for å fortelle ting og for å spørre om hjelp til «alt

mulig». Det fremstod som et gjennomgående mønster at de unge opplevde at de voksne rundt, for eksempel i bofellesskap, var snille, brydde seg om dem, og var tilgjengelige (P5). En deltaker beskrev særlig en ansatt ved bofellesskapet som viktig da hen opplevde seg sett med sine behov og den ansatte viste mye omtanke for den unge. En hendelse blir trukket frem som eksempel:

Men jeg tenker at hun er veldig viktig for meg, men vi har ikke kontakt. [...] Fordi... første gang jeg fikk menstruasjon og sånt, den dagen skulle vi gå å kjøpe sykkel. Og da visste jeg ikke hva jeg gjør, å bruke bind og sånt, så jeg måtte bare kaste trusen min. Når vi gikk til butikken for å kjøpe, sa ansatte «Vet du hva, hvis du føler deg dårlig, må du si det til meg». Jeg tror hun hadde en følelse av at.. jeg vet ikke. Så sa hun til meg «Hvis du blir stor jente, må du si det til sånn og sånn». Også sa jeg til hun «det skjer sånn og sånn, hva gjør jeg?». (P10)

Å være ung jente og få sin første menstruasjon kan være utfordrende nok for de fleste, og det vil for mange være viktig å ha noen voksne som kan støtte og veilede en gjennom det. Denne deltakeren har beskrevet med dette eksempelet hvorfor den voksne i bofellesskapet var spesielt viktig for hen, og det opplevdes som at den voksne brydde seg om de unge. Det er også en voksen hen ikke lenger har kontakt med, men likevel beskrev den unge henne som veldig viktig. Den støtten hen opplevde å få den gang, og opplevelsen av å ha en trygg relasjon og «being connected», har satt spor og fått betydning også i etterkant for den unge.

Et annet funn som ble fremtredende var de mange beskrivelsene av at viktige voksne hjalp de unge med «alt». Eksempelvis beskrev en deltaker at fosterfaren hjalp hen med mye:

Min fosterfar følger opp alt. Så jeg hadde kjøretime og han var med på alle kjøretimene. [...] Jeg søkte opphold. Så har han vært med på politistasjonen og søkte opp kartet og alt. Alle tingene, så kommer han. Eller jeg bestiller time hos fastlegen, så er han med. (P17)

Det å ha voksne som følger så tett opp er viktig for mange unge. Denne deltakeren beskrev hvordan fosterfar støttet på mange ulike måter, både praktisk og emosjonelt over lengre tid, og uttalte også at fosterfar bidro til at den unge følte seg trygg. Det fremkom at det opplevdes som at fosterfar strakk seg langt for den unge, og hjalp i vanskelige tider, ved for eksempel å betale

for en privat psykolog, så den unge ikke måtte stå i kø for en kommunal psykolog. At deltakeren hadde denne gode relasjonen til sin fosterfar, som viste stor omsorg for den unge, vil antas å ha hatt stor betydning for den unges livskvalitet. Et annet eksempel på at flere deltakere opplevde å få hjelp til «alt» er en deltaker som beskrev følgende om hjelpen fra miljøterapeuten sin:

*Akkurat nå for eksempel, har jeg flyttet og hun hjelper meg med alt.. det som jeg trenger hjemme, om hvordan jeg skal...ja. Jeg hadde ikke noe kunnskap om å bo alene, selv om jeg bodde med den familien kunne jeg ikke gjøre noe. Jeg lagde ikke mat heller. Det var de som lagde til meg. Jeg visste ingenting, for eksempel, hvis lyset har gått, eller hvis nettsiden er borte, så jeg visste ikke hva jeg burde gjøre. Det er hun som lærer meg, siden det er helg så ringer hun meg. «Går det bra? Skjer det noe?». Selv om hun har ferie, uansett så ringer hun og spør hva som skjer. Til jeg blir vant med det. Vi lager mat slik at jeg kan lære hvordan jeg kan lage mat, selv om jeg gjør det med [foster]familien, så gjør hun det også. Jeg var veldig heldig som ble kjent med henne.
(P3)*

Her blir det igjen fremtredende at både praktisk støtte, samt det emosjonelle aspekt ved at en opplever at formelle hjelpere strekker seg langt og følger opp utover arbeidstiden, er av stor betydning for unge flyktninger. Det synes som et gjennomgående tema at disse formene for støtte var svært viktig for de unge i overgangen til en selvstendig tilværelse. Det at gode relasjoner kan bidra til å styrke de unges boevne, og veilede inn mot voksenlivet, kan påvirke de unges livskvalitet. Et annet eksempel på dette er hvordan en deltaker beskrev kontakten med sin fostermor:

Hun er alltid med meg [...] så det er hun som støtter meg. Det er hun som lærer meg om hvordan jeg skal bygge opp livet mitt. Fordi foreldrene mine kan ikke snakke med meg om alle tingene som skjer i livet mitt. [...] Da jeg kom til hjemby visste jeg ingenting om hvordan man lever eller hva man må gjøre hvis man skal bo i hjembyen. Det er hun som lærte meg hvordan jeg kan bygge livet mitt. Hvordan jeg kan bli snill mot andre. [...] Eller hvordan jeg kan bli sånn... den tiden var jeg 17-18 år, jeg var nesten voksen. Hvis jeg ikke hadde hatt henne, da kan det være at jeg ikke hadde klart meg. (P3)

Den unge viste her til hvor viktig denne relasjonen ble for den unge i overgangen til voksenlivet. Det nevnes at foreldrene ikke kunne snakke med hen om alt som skjedde, noe som trolig ikke

bare skyldes den fysiske avstanden, men også foreldrenes begrensede mulighet til å forstå hennes situasjon i det nye landet. Deltakeren beskrev det som at fostermor måtte lære hen hvordan man skal bo i den nye hjembyen, noe foreldrene ville hatt utfordringer med å bidra med, av naturlige årsaker. Dette er en av utfordringene transnasjonal ungdom kan ha som følge av migrering og adskilles med foreldre. Desto viktigere blir de nye relasjonene som bygges i det nye landet, og det sier noe om hvor viktig det er med gode, varige relasjoner for unge enslige flyktninger.

6.3.2 Å tilhøre et fellesskap

Alle mennesker har et behov for å høre til. Kanskje særlig for unge flyktninger uten kjente og kjære i Norge, er dette viktig. Tilhørighet og fellesskap knyttes til den relasjonelle dimensjonen «being connected» (White & Jha, u.å.). Det er et gjennomgående mønster blant deltakerne at de har beskrevet hvordan og hvorfor fellesskap med andre i Norge har blitt viktige for dem etter ankomst. Et eksempel på dette er når en deltaker, uten familie i Norge, beskrev barnevernet som viktig under høytider:

Det er jo også en annen fordel med dem [barnevernet], hvis det er noen høytider og sånt. Nå er det koronatider, med de gjør noen spesielle ting for at ungdommer kan være sammen. For at de ikke skal bli isolert hjemme eller ikke skal føle seg ensomme. Det er jo en bra ting. [...] for eksempel om sommeren, vi reiser til Geilo og sånne ting. Det er en bra ting for ungdommer. Hvis de [ungdommene] ikke har noen å reise med, til et annet land, engasjerer de ungdommene for at de skal [få] gjøre noen ting. (P4)

Her blir viktigheten av en fellesskapsfølelse sentral. I høytider eller ferier, hvor mange reiser bort eller feirer med familie og venner, kan unge enslige flyktninger oppleve å være alene og ensomme. For de unge som gjerne lever i en transnasjonal hverdag, mange med begrenset nettverk i Norge, blir det desto viktigere at de opplever fellesskap med andre. Ved at de får tilbud om å delta på ulike samlinger eller turer sammen med andre, kan dette få betydning for opplevelsen av «being connected», og således den unges livskvalitet. I tillegg kan det bidra til at de i større grad unngår ensomhetsfølelsen, de kan få utvide nettverket sitt, og bygge relasjoner, som også kan være essensiell for livskvalitet i lang tid fremover. Flere deltakere har fortalt om tilsvarende opplevelser, om hvordan de fikk ulike aktivitetstilbud som «skiturer» og lignende, og at det fremstod som at slike tilbud, hvor de unge kan få være sammen med andre

unge, gjøre kjekke aktiviteter, og få en følelse av å høre til, har vært betydningsfullt for dem. Et konkret eksempel er en deltaker som beskrev sin miljøarbeider som aktiv og hjelpsom:

[miljøterapeuten] hjelper meg med for eksempel å skrive søknad, til å kunne komme innom jobben hans. Hjelper med oppgaver. Kunne finne på noe sammen. [...] Kano. Vi har gjort mye kjekt. Han har fulgt meg masse. De fleste søknader jeg har skrevet eller jobber, så har han vært referanse for meg. Masse andre ting. (P16)

Dette eksempelet illustrer godt hvordan den praktiske hjelpen og fellesskapsfølelsen kan gå hånd i hånd. Den materielle dimensjonen «having enough» og relasjonelle dimensjonen «being connected» henger tett sammen (White & Jha, u.å.), som illustrert her. Deltakeren beskriver hvordan både praktisk støtte som hjelp til å skrive søknad og være referanse, men også det å finne på aktiviteter og være sammen, har vært viktig for den unge og dens livskvalitet.

Barnevernet kan sies være en brobygger for viktige varige relasjoner for unge. Dette kan for eksempel være relasjon til besøkshjem, som for flere av de unge deltakerne har vist seg å være svært viktig. En deltaker beskrev at besøksfamilien gjorde den unge trygg og glad. Videre beskrev den unge hvordan hen finner roen og kan la tankene slippe ved besøk hos denne familien:

Ja hvis du går der også sånn, jeg vet ikke sånn.. jeg vet ikke hva skal jeg si da? Venner også, det er veldig viktig for å ha det bra, du har det gøy og du ler veldig masse og sånne ting sant. Men på innsiden din, alltid du har noen sånne... du legger ikke vekk tankene dine. Selv om du har det bra og gøy med dem, ikke sant, du har alltid det du opplevde i livet ditt, eller det du har opplevd i løpet av hele dagen. Men besøksfamilie, du finner roen der. [...] Alltid når jeg går der føler jeg meg alltid sånn at tankene mine går alltid ut. (P4)

Her har deltakeren beskrevet hvordan besøksfamilien bidro til at hen kunne slappe av og få ro med tankene sine. Det å ha en plass man føler seg trygg, føler seg hjemme og som en del av familien, kan i seg selv være viktig for alle mennesker. Særlig viktig kan det være for unge mennesker som har flyktet og skal etablere et nytt liv – og dette uten kjernefamilien til stede. Dette kan være betydningsfullt og bidra inn mot den unges livskvalitet, på kort og lang sikt. Opplevelsen av å høre til, «being connected», blir altså fremtredende. Et annet eksempel som

fremhever dette er når en deltaker presiserte viktigheten av å bli inkludert som en del av familien til sin tidligere miljøterapeut:

Når hun har lunsj med familien eller lignende, er jeg alltid invitert. Når det er bare fem personer som kan være der, er jeg der [jamfør covid-restriksjoner]. Så jeg vet jeg er viktig for henne. [...] Hvis hun er invitert til et søskenbarns bursdag eller noe, tar hun alltid meg med. De kan ikke si noe på det – hun er ikke din familie. Selvfølgelig er jeg hennes familie. (P2)

Det å bli inkludert på denne måten, og stadig invitert, selv om det kun er fem som kan være der, viser hvor viktig denne relasjonen var. Deltakeren hadde kjent miljøterapeuten i lang tid, og etter hvert ble hun faktisk vergen til den unge. Etter fylte 18 år har de fortsatt å ha kontakt, for som deltakeren uttalte er de jo «familie». Relasjoner som disse gir opplevelser av trygghet og tilhørighet for unge. Slike relasjoner og opplevelse av å høre til, og det «being connected» fremstår å ha vært særdeles betydningsfullt for de unges livskvalitet.

7.0 Diskusjon

I mitt prosjekt har jeg sett på hvordan unge enslige flyktninger snakker om barnevernets betydning for opplevelsen av relasjonell livskvalitet. Blant deltakernes fortellinger om hvilke relasjoner som har vært viktige for dem har mange trukket frem barnevernet. Når jeg gikk videre inn og så på intervjuene ble det fremtredende at de unge har ulike forståelser av hvem barnevernet er, hvorpå noen trekker frem kontaktpersonen i barneverntjenesten, mens andre fremhever voksenpersoner tilknyttet tiltak iverksatt av barnevernet. Analysen viser forskjeller i måten unge snakker om kontaktpersoner i barneverntjenesten, og miljøterapeut eller andre som har hatt mer omsorgslignende roller. Barneverntjenesten ble oftere omtalte som lite tilgjengelig, at det var vanskelig å dele ærlig med kontaktperson, og at det lå en frykt for barnevernets makt i bunn av relasjonen. Videre viser analysen at flere deltakere skulle ønske de hadde hatt mer kontakt med voksne relatert til barnevernet, og at de opplevde endringer i overgangene mellom tiltak, herunder særlig i overgangen til ettervernstiltak.

Det blir videre tydelig gjennom analysen at barnevernet fremstår å være de unges sikkerhetsnett i stor grad. En stor andel av deltakerne har beskrevet gode, tillitsfulle relasjoner med voksne i tilknytning til barnevernet. Betydningsfullt i denne sammenheng er respekt, tid og tillit. Tid er essensielt både i form av å ha kontinuitet i kontakten, og tid til å bygge tillit og relasjon. Videre er det funnet at mange av relasjonene blir beskrevet som vennskapelige eller familiære, og at relasjonene endres fra formelle til uformelle. Blant funnene er det to hovedelementer som fremstår særlig viktige for de unge når det gjelder hva de har fått hjelp til og hvordan det har påvirket livskvaliteten deres. Det første er praktisk og emosjonell støtte, som bistand til å flytte, søke jobb, fornye opphold eller å ha noen å snakke med ved behov. Det andre er viktigheten av å tilhøre et fellesskap som mange av de unge beskriver å ha fått gjennom kontakten med barnevernet.

I dette kapitlet vil analysens funn diskuteres opp mot utvalgte teoretiske perspektiver samt eksisterende forskning på feltet, og på denne måten vil oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål belyses. I lys av Sarah Whites modell om relasjonell livskvalitet er det tre dimensjoner til livskvalitet, herunder; den subjektive dimensjonen, den materielle dimensjonen og den relasjonelle dimensjonen (White, 2010). Kohli (2011) presenterte ved sin modell de tre elementene trygghet, tilhørighet og suksess som viktige for enslige mindreårige ved etablering i nytt land. Det er disse to teoretiske perspektivene som vil danne utgangspunktet for oppgavens

diskusjon. Begge perspektivene tar utgangspunkt i at dimensjonene og elementene henger nært sammen. Diskusjonen vil først se på betydningen av gode relasjoner til barnevernet, herunder hvilke faktorer som har fått betydning for utviklingen av slike relasjoner og hvordan barnevernet kan være de unges sikkerhetsnett og en brobygger for andre relasjoner. Deretter vil oppgavens diskusjon ta for seg hvilken støtte enslige mindreårige anser som viktig, og videre hvilken betydning tilhørighet får for opplevd livskvalitet. Til sist vil oppgavens diskusjon omhandle hvilke forhold som anses som viktig i kontakten med barneverntjenesten og hva som anses som særlig utfordrende.

7.1 Betydningen av gode relasjoner til barnevernet

Det å ha kontakt med andre, og ha gode relasjoner, er et viktig element for god livskvalitet. Mange av de unge flyktingene som kommer til Norge bygger relasjoner via bofellesskapet de bor i, gjennom miljøterapeuten eller fosterfamilien sin, eller gjennom arrangementer de deltar på i regi av barnevernet. Et av mine hovedfunn er at deltakerne trekker frem gode, betydningsfulle relasjoner med voksne tilknyttet barnevernet som viktig for deres opplevelse av livskvalitet. Videre ble det funnet at barnevernet for flere deltakere ble som deres sikkerhetsnett og en viktig brobygger mot andre varige relasjoner. I dette underkapittelet vil funnene diskuteres i lys av valgte teoretiske perspektiver og aktuell forskning.

7.1.1 Viktigheten av tilgjengelighet, tillit og trygghet

Ifølge Lidén et al. (2020, s. 85) er nære relasjoner essensielt for at de unge skal oppleve seg verdsatt og ivaretatt. Mine funn viser at de unge trakk frem relasjonene til voksne de traff i og gjennom barnevernet ved spørsmål om hvem som er viktige for dem. Videre viser mine funn at for en del av de unge tok det tid å bygge relasjon og få tillit til barnevernet, men når tillit og relasjon var bygget opp var det lettere å spørre om hjelp og få den støtten de trengte. Selv om tillit tar tid å bygge, har studier pekt på at enslige mindreårige selv aktivt søker hjelp og støtte fra sosialarbeidere (Johansen & Studsrød, 2019). Tillit til andre kan anses som en beskyttende faktor for psykisk helse (Rehn-Mendoza, 2020), og videre anses varige relasjoner som en viktig faktor for å lykkes i voksenlivet (Marion & Paulsen, 2019). Brook & Ottemöller (2020) har pekt på at relasjoner og sosiale nettverk er en essensiell faktor for å sikre en god tilpasning til det norske samfunnet. Dette er i tråd med det White (2010) viser til med at å være «connected» får betydning for menneskers livskvalitet. Videre er dette også i tråd med at det å oppleve tilhørighet som et viktig element for å lykkes ved reetablering i et nytt land (Kohli, 2011).

Det kan i lys av min analyse virke som at hvilken bosituasjon og hvilke tiltak som var iverksatt for de unge, påvirker hvordan de opplever hjelpen fra barnevernet. Behrendt, Lietaert og Derluyn (2022) sin studie understøtter dette, og videre fant Van Holen et al. (2020, s. 507) at bomiljøet rundt unge flyktninger var av betydning for deres helse- og psykososiale utfall. Flere av de unge i mitt prosjekt som bodde i fosterhjem ga uttrykk for å være trygg og ha høy grad av tillit og gjensidighet i relasjonen til fosterfamilien. Van Holen et al. (2020) fant at enslige mindreårige som bodde i slektsfosterhjem kom bedre ut enn andre hva gjaldt ulike aspekter av livskvalitet. Det er flere studier som understøtter at fosterhjems plasseringer ofte er det mest vellykkede tiltaket i bosettingsarbeidet med enslige mindreårige (Svendsen et al., 2018, s. 39). Det må imidlertid understrekes at hvilke tiltak barnevernet tilbyr enslige mindreårige varierer fra kommune til kommune, og de unge har ulike behov, hvorpå ikke alle vil ønske en «ny» familie i form av fosterhjem.

I mine funn fremkommer det at flere deltakere opplevde kontakten med barnevernet særlig viktig i starten da de ankom, og at de har fått god hjelp knyttet til oppfølging av skole og bolig, samt rådgivning og veiledning på veien inn mot voksenlivet. Flere deltakere fremhevet også at relasjonene opplevdes å være gjensidige i stor grad. Videre vektla de unge å kunne oppsøke sin kontaktperson i barnevernet, ansatte tilknyttet bofellesskap, miljøterapeut eller voksne i besøkshjem eller fosterhjem, når de ønsket noen å snakke med. Voksne i barnevernet var viktige støttespillere for dem, og i denne sammenheng ble tilgjengelighet fremhevet. De unge beskrev hvordan de både kunne dele glæder og sorger med barnevernet, og det hjalp dem å slippe de vanskelige tankene. Andre studier har gjort lignende funn, og Jarlby et al. (2021) fant at unge flyktninger vektla sosial støtte og det å ha kontakt med andre, i kombinasjon med felles aktiviteter, som en måte å håndtere vanskelige følelser på. Studien til Johansen og Studsrød (2019) vektla også viktigheten av tilgjengelighet, oppmerksomhet og støtte fra sosialarbeidere, og at noen var tilgjengelig for å respondere på de unges søken etter hjelp. Det å ha noen å snakke med, noen å gjøre aktiviteter med, kan distrahere en fra å bare tenke på vonde tanker, samt gi gode opplevelser. Dette kan sees i sammenheng med elementene trygghet og tilhørighet (Kohli, 2011), og viktigheten av «being connected» og hvordan det kan påvirke opplevelsen av hvordan man har det, altså «feeling good» (White, 2010).

Studien til Lidén, Aasen, Seeberg og Staver (2020) har pekt på viktigheten av at ansatte i eksempelvis bofellesskap ser ungdommene, og viser at de bryr seg. Dette kan føre til større åpenhet for de unge flyktingene, og de kan snakke om det som opptar dem, eksempelvis

bekymringer om skole eller sin transnasjonale familie. Et eksempel på dette blant mine deltakere var en som fikk støtte fra en ansatt i bofellesskapet ved sin første menstruasjon. Det var ikke gitt at den unge følte seg trygg nok på den voksne til å kunne fortelle dette, men den voksne opplevdes såpass viktig og støttende for den unge at det ble naturlig. Flere studier har vektlagt at voksnes nærvær i bofellesskap kan være avgjørende for å skape trygghet for de enslige mindreårige (Svendsen et al., 2018). I mitt materiale fremkom det at flere deltakere vektla at de voksne tilknyttet barnevernet var «snille». At voksne forbundet med barnevernet oppleves som snille er noe Skårdalsmo og Harnischfeger (2017) også i sin studie fant som viktig. Det handlet blant annet om å bli ivaretatt og sett, og at de voksne var tilgjengelige (Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017), noe som i stor grad sammenfaller med mine funn.

Mine funn peker på at enslige mindreårige opplever at barnevernet gir dem opplevelser av trygghet. Studier har pekt på at tette relasjoner til omsorgsgiver, enten det var fosterforeldre, ansatte i bofellesskap eller sosialarbeidere, virker svært betydningsfullt for unge flyktnings opplevelse av trygghet og mulighet for god tilpasning til samfunnet (Brook & Ottemöller, 2020). Andersson et al. (2021) fant at unge flyktninger beskrev det som et vendepunkt i integreringen å ha gode, positive relasjoner og noen som bryr seg. Dette kan sees i lys av Kohli (2011) sitt element trygghet. Det deltakerne i prosjektet mitt har beskrevet om viktige relasjoner og voksne i barnevernet som har hjulpet dem med «alt», har de videre beskrevet som avgjørende for en god integrering og overgang til voksenlivet. Dette kan sees i lys av alle elementene Kohli (2011) fremhever; viktigheten av trygghet og tilhørighet, og hvordan det kan hjelpe mot veien til suksess. Dette viser hvorfor gode relasjoner blir viktig og kan påvirke de unges livskvalitet i stor grad.

7.1.2 Barnevernet som sikkerhetsnett og brobygger

Offentlige ansatte blir gjerne regnet for å være en viktig del av de enslige mindreåriges sikkerhetsnett (Paulsen et al., 2020). Mine funn viser at mange av de unge deltakerne støttet seg til barnevernet ved behov for hjelp, og det var barnevernet som var deres sikkerhetsnett. Eksempelvis i overgangen til voksenlivet ble det beskrevet hvordan fosterfamilien var der for dem, de kunne ringe miljøterapeuten om nødvendig eller kontakte barneverntjenesten når de trengte bistand. En studie fra Kvestad og Bøe (2019) fant at barnevernet var den viktigste støttespilleren for enslige mindreårige når de var i behov av råd. Videre fant andre studier at unge flyktninger opplevde sosialarbeidere som ga stabil støtte og omsorg over tid som viktige støttespillere for de unge i utvikling (Larkin & Lefevre, 2020). Lidén et al. (2020) fremhever

viktigheten av å ha noen å ringe til når man trenger det. Paulsen (2017) sammenligner de unge med tiltak fra barnevernet med andre unge, og vektlegger at de ofte ikke har et sikkerhetsnett i form av familie til å støtte dem i overgangen, så barnevernets rolle blir desto viktigere. Dette blir særlig tydelig når de unge er fylt 18 år. For unge som er oppvokst med familien i Norge, er det ikke vanlig å flytte ut når de blir 18 år, da de fremdeles går på videregående skole (Backe-Hansen, 2018). Mange får fremdeles hjelp og støtte fra familien på flere nivå; økonomisk, praktisk og emosjonelt. Støtten strekker seg ofte langt lengre enn til myndighetsalder. Sammenlignet med majoritetsungdommer har ikke nødvendigvis enslige mindreårige samme nevnte sikkerhetsnett.

Som en ung deltaker i mitt prosjekt beskrev var barnevernet «de eneste som hjelper», og kan således antas å oppleves som den unges sikkerhetsnett. Mange unge flykninger savner den kontinuiteten andre ungdommer i Norge har hatt og fortsatt har i sin omsorgssituasjon, selv om de har flyttet hjemmefra (Oppedal et. al, 2009). I motsetning til andre ungdommer oppvokst i Norge, kan ikke de enslige unge ta med seg utstyr og møbler foreldre ikke lenger behøver, når de flytter på hybel (Svendsen & Berg, 2017). Ei heller kan de dra hjem på søndagsmiddag når bankkontoen er tom. De kjenner kanskje ikke noen som kan hjelpe med å skaffe arbeid eller være en god referanse for dem (Svendsen & Berg, 2017, s. 65). Akkurat denne formen for hjelp var det flere unge i mitt prosjekt som beskrev; verdien av at en tidligere miljøterapeut eller andre formelle hjelpere, kunne stille som referanse eller hjelpe med jobbsøking. Det lille eller manglende sikkerhetsnettet enslige unge har gjør at støtten fra barnevernet blir enda viktigere på veien mot selvstendighet. Gode varige relasjoner kan få betydning også etter at oppfølgingen er avsluttet. De langvarige relasjonene kan nemlig bidra til et opplevd sikkerhetsnett for de unge og videre påvirke deres opplevelse av livskvalitet.

Barneverntjenesten har også en viktig rolle som brobygger for de unge. Når barneverntjenesten iverksetter tiltak, kan deler av tiltakets formål rette seg mot å bistå med etablering av relasjoner og nettverk. For mange av de unge flykningene som ikke har særlig grad av nettverk i Norge, betyr det mye hvem de møter i regi av barnevernet – om det er andre unge i lignende situasjoner, en omsorgsfull miljøterapeut eller et fosterhjem som blir som familie. I mitt materiale fremkommer det at flere unge opplevde at de formelle relasjonene gikk over til å bli familielignende relasjoner etter hvert. Det er flere studier som støtter mine funn hva gjelder dette. Paulsen, Riise og Berg (2020) viste til at de unge i bofellesskap ofte anså fellesskapet med ansatte og andre unge som familie. Videre fant også Behrendt, Lietaert og Derluyn (2022)

at noen av de unge fikk et moderlig forhold til ansatte i bofellesskap. Det er fremtredende i mine funn at flere deltakere omtalte sin støttekontakt, fostermor eller miljøterapeut som «mamma». Deltakerne viste til at ansatte brydde seg, lagde god mat, kjøpte gaver, og behandlet de unge som sine egne barn. Videre ble disse relasjonene ofte opplevd som gjensidige, og at de var viktige for hverandre. De familiære relasjonene ble særlig tydelig blant de deltakerne som hadde besøksfamilie eller fosterfamilie, hvorpå en får være en del av en familie. Noen av deltakerne var tydelig på at de omtalte dem som «familie», uten benevnelsen «besøks-» eller «foster-» foran. For noen deltakere var dette helt naturlig, mens for andre vil det være et viktig prinsipp at kun den biologiske familien omtales som familie som sådan.

De unge i mitt prosjekt vektla altså viktigheten av de sterke båndene de hadde til enkelte hjelpere, som strakk seg utover rollen sin og i noen tilfeller ble værende i livet deres etter den formelle relasjonen i utgangspunktet var slutt. Flere studier understøtter dette, og en studie fant at tidligere formelle hjelpere fortsatt ga unge flyktninger støtte selv om den formelle oppfølgingen i utgangspunktet var ferdig (Behrendt et al., 2022). De unge vektla betydningen det hadde for dem at sosialarbeiderne aktivt tok kontakt og tilbød hjelp. Paulsen, Riise og Berg (2020) har også funnet tilsvarende; når formelle hjelpere tok initiativ og gikk utenfor rammen for arbeidet sitt, opplevde de unge seg ekstra ivaretatt og sett. Dette understøtter mine funn som viste at flere deltakere beskrev hvordan de ansatte gikk utenfor sine rammer, som at de ringte og fulgte opp de unge etter arbeidstid, i helgene eller i ferier. Disse relasjonene ble viktige for de unges opplevelse av livskvalitet, både for den subjektive dimensjonen og den relasjonelle dimensjonen av livskvalitet (White, 2010). Det er dog et vanskelig spenningsfelt mellom å være profesjonell og det å skape individuelle relasjoner. Det kan være utfordringer knyttet til når relasjoner går fra formell til familielignende, og det er en vanskelig balanse mellom det å være profesjonell og privat. Mange formelle hjelpere ønsker gjerne å strekke seg utover rollen sin, hjelpe med kontakter og nettverk, men da kan en stå i fare for å bryte taushetsplikten (Svendsen & Berg, 2017). Uavhengig av dette er det ingen tvil om at når de har strukket seg utover de formelle rammene, har dette fått stor betydning og vært viktig for de unge. Betydningen av støtte og opplevd tilhørighet gjennom barnevernet er neste tema for diskusjon.

7.2 Betydningen av støtte og tilhørighet

Det å motta støtten man behøver og videre oppleve en tilhørighet og være en del av et fellesskap har vist seg å være viktige elementer for unge flyktingenes opplevelse av livskvalitet. I dette

underkapittelet vil først viktigheten av støtte, herunder praktisk og emosjonelt, diskuteres. Deretter vil tilhørighet blir tema for diskusjon, hvor en ser både på viktigheten av tilhørighet i nytt land og tilhørighet og fellesskap med familie og nettverk i hjemland.

7.2.1 Praktisk og emosjonell støtte

Mine funn viser at flere av de unge deltakerne fremhevet viktigheten av støtte i kritiske situasjoner. Flere deltakere har fremhevet at barnevernet har vært viktige for dem, hjulpet dem med mye forskjellig og for noen vært de eneste som har hjulpet dem. Den emosjonelle og praktiske støtten virker å gå hånd i hånd, og får for mange av de unge stor betydning. Andre studier har også funnet at unge flyktninger opplevde støtten fra formelle hjelpere som hjelpsom, spesielt knyttet til fysisk og materiell støtte som mat, tak over hodet, klær, helsetjenester og utdanning (Behrendt et al., 2022). I mitt materiale vektla de unge for eksempel at voksne støttet dem i prosesser av å søke opphold eller pass, at de fikk hjelp knyttet til skolegang eller arbeid, hjelp med økonomiske midler og veiledning, og bistand i forbindelse med språktrening. Dette er noen av tingene som ble trukket frem som svært viktig i oppfølgingen for de unge. Studier har vist at det å motta råd og veiledning tilknyttet praktiske utfordringer over tid kan bidra til at enslige flyktninger på sikt opplever større grad av trygghet og kontroll i livet på vei mot et selvstendig voksenliv (Andersson et al., 2021). For enkelte deltakere i mitt prosjekt var det nettopp den generelle veiledningen fra barnevernet som fremstod som viktigst. Dette innebar for eksempel råd og veiledning når vanskelig valg skulle tas, og at noen hjalp med hva den riktige veien videre var. Her blir altså støtten fra barnevernet viktig da det kan bidra til de unges opplevelse av trygghet (Kohli, 2011) i vanskelige situasjoner, og det kan videre bidra til opplevelsen av livskvalitet tilknyttet den subjektive dimensjonen «feeling good» (White & Jha, u.å.).

Støtte og veiledning når det gjelder økonomi er det flere av deltakerne i mitt prosjekt som nevnte at de hadde fått fra barnevernet. Også i studien gjort av Lidén, Aase, Seeberg og Staver (2020) påpekte flere unge viktigheten av praktisk hjelp, og herunder særlig økonomisk. Enkelte i denne studien beskrev at det ikke alltid var så lett med strømgninger, meldinger fra Nav eller Skatteetaten, og at man kan fort komme i vanskelige økonomiske situasjoner om ikke man forstår eller får hjelp til dette (Lidén et al., 2020, s. 109). Å forstå alle systemer i Norge og vite hvordan man skal håndtere ulike situasjoner knyttet til økonomi, er ikke nødvendig enkelt for unge oppvokst i Norge – og ei heller for de som kommer som unge flyktninger. Det er derfor svært viktig for mange å få økonomisk veiledning da det kan påvirke fremtiden deres og

opplevd livskvalitet. Det er et viktig element i overgangen til voksenlivet og selvstendighet for de unge flyktingene, slik deltakerne i mitt prosjekt har fremhevet. Mange av de unge i prosjektet nevnte også at de hadde fått bistand til å søke jobb, at barnevernsansatte stilte som referanse for dem, eller at de fikk støtte i forbindelse med utdanning. Paulsen, Riise og Berg (2020) sin studie understøtter dette, hvorpå de viser til at over halvparten av de unge hadde fått hjelp av ansatte tilknyttet jobb- eller praksissøknad. I noen tilfeller benyttet de ansatte eget nettverk til å hjelpe, fant aktuelle stillinger, eller hjalp dem med utforming av søknader. Videre påpekte andre ungdommer viktigheten av å få øvelseskjøre, og muligheter til å få bilsertifikatet, særlig med hensyn til jobbmuligheter i fremtiden (Paulsen et al., 2020). Enkelte i mitt prosjekt har også vektlagt dette, og anså det som viktig at de fikk øvelseskjøre sammen med voksne tilknyttet barnevernet. Det å få hjelp og støtte på denne måten viser seg å bety mye for unge flyktinger, og det er viktig særlig for den materielle dimensjonen av livskvalitet «having enough» (White, 2010).

Flere unge i mitt materiale vektla betydningen av at viktige voksne i barnevernet hadde hjulpet dem i prosessen av å søke om opphold eller pass. For unge flyktinger kan oppholdsstatus ha stor påvirkning på hvordan de opplever å ha det, og dette aspektet kan således knyttes til både den materielle og subjektive dimensjonen av livskvalitet (White, 2010). Prosessen før man får innvilget permanent opphold kan oppleves som vanskelig, og meningsfullhet kan avhenge av oppholdsstatus (Stephenson & Källström, 2020). Det er en tid forbundet med stress for unge enslige flyktinger (Chase & Allsopp, 2021). Det å vente på en avgjørelse om permanent opphold og ha usikkerhet knyttet til fremtiden er noe som kan føre til vanskeligheter med å føle seg inkludert og ha tilhørighet i det nye landet, samt konsentrere seg om dagliglivets oppgaver (Andersson et al., 2021). Det å få sosial støtte og få hjelp i prosessen har blitt identifisert som viktig for integrering og livskvalitet blant enslige mindreårige (Andersson et al., 2021; Thommessen et al., 2015). Noen unge flyktinger beskriver søvnproblemer som følge av usikkerhet og bekymringer tilknyttet midlertidig oppholdsstatus (Jarlby et al., 2021). Deltakerne i mitt prosjekt har trukket frem viktigheten av å få praktisk og emosjonell støtte i disse prosessene, og det har vist seg å påvirke deres livskvalitet i stor grad. Kohli (2011) knytter usikkerheten forbundet med opphold til behovet for trygghet for de unge flyktingene. Dette viser hvordan prosesser i samfunnet rundt, herunder politiske føring knyttet til asyl og opphold, får direkte påvirkning for de unge flyktingene og mange aspekter av livet deres. Opphold er å regne som et materielt gode, og kan knyttes til den materielle dimensjonen av livskvalitet «having enough» (White, 2010).

Et annet viktig funn i mine analyser er at flere deltakere vektla språket som en helt sentral faktor til hvordan de klarte seg i Norge. Studien til Brook og Ottemöller (2020) understøtter dette, da de fant at unge flyktninger fremhevet viktigheten av språk som nøkkelen til det norske samfunnet. De viste til at språket er essensielt med tanke på skolegang, jobb, nettverk og integreringsprosessen generelt. Språket kan være en barriere for flere aspekter når man skal etablere et liv i et nytt land (Chase & Allsopp, 2021), og kan få betydning for opplevd tilhørighet (Kohli, 2011). Flere av deltakerne i mitt prosjekt fremhevet at de kunne øve på det norske språket sammen for eksempel med ansatte i bofellesskapet, og at det opplevdes som betydningsfullt for dem. Videre har de unge i prosjektet vektlagt språket som nøkkelen til god integrering og gode framtidsutsikter. En studie som understøtter dette fremhever at språket er viktig for at de unge flyktningene kunne oppleve en form for «kontroll» og mestring, i en ellers krevende ny hverdag (Stephenson & Källström, 2020).

Det å oppleve en tilknytning til sitt nye hjemland beskrives som et vendepunkt i integreringsprosessen for enslige flyktninger (Andersson et al., 2021), og er et viktig ledd mot suksess for de unge (Kohli, 2011). En slik tilknytning omhandler blant annet forståelse av språk, kultur og normer i samfunnet. Ifølge Chase og Allsopp (2021) er det å lære språk avgjørende for at de unge flyktningene skulle få kontakt med andre, og kan altså få betydning for den relasjonelle dimensjonen av livskvalitet (White, 2010). Manglende praktisk språktrening kan få konsekvenser for fremtiden, og flere unge kan oppleve ekskludering som følge av å ikke kunne det norske språk (Brook & Ottemöller, 2020; Chase & Allsopp, 2021). Rehn-Mendoza (2020, s. 22) fant at de enslige mindreårige som lærte seg språket og kulturen i sitt nye land, samtidig som de vedlikeholdt sin etniske identitet, har fordeler hva gjelder psykologisk «well-being». Blant mine funn har det vist seg at mange unge fikk støtte til å lære språk og forstå mer av den norske kulturen gjennom barnevernet. Dette er altså noe som kan få stor betydning for deres opplevde livskvalitet.

Paulsen, Riise og Berg (2020) fant i sin studie at for de fleste unge flyktninger representerer voksenpersoner tilknyttet barnevernet viktig emosjonell støtte. Dette innebar eksempelvis det at noen så til dem, brydde seg og ga støtte og trøst ved behov. På samme tid som mange var fornøyd med støtten, var det noen unge som kunne ønske seg mer emosjonell støtte og noen som tok seg tid til å snakke med dem, da det kunne bli ensomt (Paulsen et al., 2020). Dette sammenfaller med mine funn av at ikke alle opplevde barnevernet som tilgjengelige nok eller

at de hadde behov for mer støtte enn de fikk. I mine funn har de unge vektlagt at de tidvis var i behov av mer støtte, og viste særlig til tiden etter fylte 18 år. Andre deltakere beskrev et ønske om å ha mer kontakt med sine voksenkontakter innen barnevernet, da den kontakten betydde mye for dem og et brudd i kontakten ble vanskelig. Det kunne derfor påvirke den subjektive dimensjonen positivt dersom de fikk mer støtte i overgangs-fasen (White, 2010). Flere studier har vist at unge flyktninger har vært takknemlige for praktisk hjelp, men etterlyst mer emosjonell støtte, eksempelvis knyttet til regulering av følelser og generelt mer engasjement knyttet til de unges følelsesliv (Behrendt et al., 2022; Larkin & Lefevre, 2020; Skårdalsmo & Harnischfeger, 2017). Den emosjonelle delen av støtten kan få betydning for den subjektive- og den relasjonelle dimensjonen av livskvalitet (White, 2010), da det både kan påvirke hvordan de har det og hvordan de opplever relasjonene rundt seg.

Studier har vist at enslige mindreårige flyktninger kommer dårligere ut hva gjelder sosial støtte sammenlignet med andre ungdommer (Kvestad & Bøe, 2019). Sosial støtte ansees for å være en beskyttelsesfaktor, kan fremme resiliens og det kan være helt sentralt for hvordan overgangen til voksentilværelsen blir for de unge (Paulsen, 2017). Paulsen og Berg (2016) beskriver det som at alle unge i kontakt med barnevernet har et større behov for støtte, og at overgangen til selvstendig voksenliv forventer mer av dem. Videre viser de til en vanskelig balanse mellom selvstendighet og støtte i overgangsfasen til voksen som alle unge opplever, og at de unge i kontakt med barnevernet opplever at de må være voksne og uavhengige tidligere enn andre grunnet manglende støtte (Paulsen & Berg, 2016). Grunnet at kommunene organiserer arbeidet med målgruppen ulikt, er tersklene også ulike hva gjelder iverksetting og avslutning av tiltak. Noen kommuner har mer fokus på å jobbe tettere på de unge, mens andre legger større vekt på at de unge skal være selvstendige (Garvik et al., 2016). De fleste kommuner jobber med en «både-og-tilnærming», men det vil likevel se ulikt ut fra kommune til kommune hvor de legger sitt omsorgsnivå (Garvik et al., 2016). Enkelte deltakere i mitt prosjekt vektla imidlertid at de fikk støtte i denne overgangsfasen, og de møtte de viktige voksne hjelperne jevnlig, og fikk hjelp til det de trengte. Selv om den praktiske støtten og behovet for emosjonell støtte blir fremhevet, er også det å høre til og være en del av et fellesskap vektlagt av flere deltakere i prosjektet mitt. Det er tema for neste underdel i diskusjonen.

7.2.2 Tilhørighetens betydning

Mine funn knyttet til hvordan barnevernet har bidratt til at de unge har kjent på tilhørighet og fellesskapsfølelse er tema i denne delen. Migreringsprosessen kan for unge flyktninger bety at

de må balansere nye normer, språk, etnisitet, mat og samfunnsstrukturer, med det de kjenner fra før (Chase & Allsopp, 2021). Det å skape et nytt liv kan være utfordrende, og det å kjenne tilhørighet vil kunne bety mye for de unges opplevelse av hvordan de har det. Dette gjelder både tilhørighet til sitt nye land, men også den fortsatte tilhørigheten til familie og nettverk i hjem- eller utland.

Viktigheten av å høre til og hvordan barnevernet har bidratt til dette er det flere av deltakerne i mitt prosjekt som fremhevet. Eksempelvis blir det trukket frem hvordan barnevernet tilrettelegger for ulike aktiviteter for unge, både i hverdagen og i ferier. Mange sosiale relasjoner og aktiviteter for unge flyktninger er ofte tilknyttet barnevernet (Kvestad & Bøe, 2019). Slike aktiviteter kan være positivt i seg selv for de unge, men kan også bidra til at de føler seg verdsatt og har en opplevelse av tilhørighet (Jarlby et al., 2021). Ifølge Chase og Allsopp (2021) er forbindelser og vennskap viktige faktorer som påvirker unges livskvalitet. Videre har andre studier funnet at enslige mindreårige søker sosial tilhørighet i sitt nye land, og de anså det selv som et viktig element for god integrering og livskvalitet (Brook & Ottemöller, 2020). Dette samsvarer med Kohli (2011) og hans vektlegging av tilhørighetens betydning for å lykkes i et nytt samfunn. Blant mine funn viser det seg å være variasjoner knyttet til hvem de unge opplevde fellesskap med og hvordan de unge opplevde tilhørighet. Det fremstår som et mønster at opplevelsen av tilhørighet varierte med hvordan de unge bodde. For noen av de unge opplevde de fellesskap og tilhørighet gjennom aktiviteter med andre unge som bodde for seg selv, mens andre opplevde fellesskap ved å være en del av et bofellesskap eller en fosterfamilie. Barnevernet kan altså være en instans som hjelper de unge til å komme i kontakt med andre, som med tiden kan føre til en opplevd tilhørighet og påvirke dimensjonen «being connected» (White, 2010).

Tilhørighet kan videre handle om å ha et sted å kalle hjem. Enkelte av deltakerne i mitt prosjekt beskrev barnevernet som «hjem», og flere beskrev at relasjonene til hjelperne ble familiære. Videre har det fremstått som at en del av deltakerne har følt seg som hjemme i kontakt med eksempelvis besøkshjem eller fosterhjem. Tidligere studier understøtter dette, og viser til at det å skape familielignende relasjoner og nettverk er et viktig aspekt når det gjelder å kalle et sted «hjem» (Kohli, 2007). Et funn i mine analyser er at opplevd tilhørighet til fosterfamilie, besøksfamilie eller i fellesskap med andre i botiltak, ble fremtredende etter hvert som tiden gikk og de ble bedre kjent. Andre studier har pekt på at når fosterhjemmene tok hensyn til de unges kulturelle bakgrunn økte følelsen av å høre til (Van Holen et al., 2020), noe som kan knyttes til

Whites (2010) relasjonelle dimensjon «being connected». Kohli (2011) vektlegger tilhørighetens betydning når det gjelder å kunne få en følelse av «hjem» i et nytt land. Det å oppleve tilhørighet beskrives av enkelte som et vendepunkt når det gjelder integrering for enslige mindreårige, herunder ble det å lære språk og kulturelle koder trukket frem som et viktig element, i tillegg til skole, aktiviteter og vennskap (Andersson, 2021).

For en del unge flyktninger kan det oppleves som at de har en fot i sitt nye land, og en fot i hjemlandet (Chase & Allsopp, 2021). På tross av at det oppleves som viktig og betydningsfullt å oppleve tilhørighet i sitt nye land, kan det også være essensielt for unge flyktninger å ha en fortsatt tilhørighet til hjemlandet sitt og familien sin. Studier har vist at enslige mindreårige kan oppleve en kamp mellom behovet for å oppleve tilhørighet i sitt nye land, og det å holde fast ved sin egen kulturelle identitet (Brook & Ottemöller, 2020). For noen kan tilhørighet handle om å ha felles språk, og blant mine funn viste særlig en deltaker hvordan en støttekontakt gjennom barnevernet hjalp den unge med å opprettholde morsmålet sitt. Enslige mindreårige som har en opplevelse av tilhørighet, og å være «connected» (White, 2010), både i sitt nye land og sitt hjemland rapporteres å ha bedre psykisk helse (Rehn-Mendoza, 2020).

I mitt datamateriale fremkommer det at det er vanskelig for de unge flyktingene at familie og nært nettverk av viktige relasjoner er geografisk langt unna. Mange unge flyktninger uttrykker savn av familie og venner (Paulsen et al., 2020), og unge flyktninger kobler søvnproblemer til bekymringer for og savn av familie i hjem- eller utland (Jarlby et al., 2021). Behrendt et al. (2022) fremhever at en av de viktigste oppgavene til de formelle hjelperne er å bistå med reetablering og opprettholdelse av kontakt med familien til de unge flyktingene. Flere studier understøtter dette og påpeker viktigheten av sterke emosjonelle bånd for de unges mentale helse (De Graeve & Bex, 2017; Sierau et al., 2019). Blant deltakerne i prosjektet mitt ble det nevnt at støtte fra barnevernet, i form av å ha tilgang og mulighet til å ringe familie i hjemlandet, var viktig for de unge flyktingene. Unge flyktninger kan bruke mye tid og krefter på å tenke på familien sin og deres livssituasjon som kan være utrygg og uforutsigbar. Det kan nemlig regnes som en tilleggsbelastning for unge flyktninger å ha bekymringer for familie og venner i hjemlandet (Jarlby et al., 2021). Noen unge vil kjenne på forpliktelser til å droppe studier og begynne i jobb, for å kunne sende penger til familien, og de legger stort press på seg selv (Svendsen & Berg, 2021, s. 146). Mange unge flyktninger opplever nemlig å ha økonomiske forpliktelser til hjemlandet (Chase & Allsopp, 2021; Oppedal et al., 2011). Dette er noe som fremkommer i liten grad blant intervjuene jeg har analysert, men det er ikke urimelig å anta at

dette er noe flere kan ha erfart likevel. Det fremstår dog som at det bidrar til enslige mindreåriges generelle opplevelse av trygghet og videre livskvalitet å ha kunnskap om hvordan det går med, og å ha kontakt med familien i hjemlandet (Kohli, 2011; White, 2010).

Å lengte etter familie og ha tilhørighet til noen som er langt borte, kan oppleves som svært vanskelig (Stephenson & Källström, 2020). Enkelte studier har beskrevet det som et vendepunkt for de unge flyktingene når de fikk økt trygghetsfølelse som følge av å motta informasjon og oppdateringer om nære slektninger i hjemlandet (Andersson et al., 2021). Flere unge kan gå månedsvis, og noen ganger årevis, uten å ha hatt kontakt med familien når de etablerer nytt liv i Norge. Det å ikke ha informasjon om familiemedlemmer er i live eller ikke, og generelt om hvordan de har det, oppleves som stressende og gir en utrygghet for de unge flyktingene. Det å da oppnå kontakt og vite at familien er trygg ga dem ro og styrke i nyetableringsfasen (Andersson et al., 2021). Dette sier noe om viktigheten av å opprettholde kontakt med sin transnasjonale familie, som igjen påvirker de unges opplevde livskvalitet. De unge i mitt prosjekt har beskrevet at dette er noe barnevernet har hjulpet dem med, og antas å ha påvirket deres livskvalitet (White, 2010).

7.3 Særlige forhold som preger kontakten med barneverntjenesten

Blant mine funn ble det tydelig at når de unge snakker om viktige relasjoner til barnevernet kobles det oftere til ansatte i ulike tiltak i regi av barnevernet enn selve barneverntjenesten. Videre viser analysen at kontakten med barneverntjenesten kunne være utfordrende. Hva er det som gjør at kontakten med barneverntjenesten oppleves som utfordrende? Oppgaven vil i denne delen gå inn i en diskusjon angående hva som fremstår å være viktig for de unge i kontakten med instansen barneverntjenesten, og hvilke forhold som gjør kontakten særlig utfordrende.

7.3.1 Barneverntjenestens todelt rolle

Barneverntjenesten jobber i et krevende spenningsfelt mellom å gi barn og unge nødvendig hjelp, samtidig som de har myndighet til å gripe inn i menneskers liv (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2023, s. 1). Dette omtales ofte som en todelt rolle, hvor man på den ene siden anser barnevernet som en «hjelper» og på andre siden en «maktutøver». Makten barnevernet har kan både bety makt til å iverksette gode tiltak unge flyktinger selv ønsker, men det betyr også at de har makt til å avslutte eller endre tiltak. I alle avgjørelser som tas av barnevernet skal barnets beste være et førende hensyn, jmfør Barnevernsloven § 1-3. Den

to delte rollen blir også synlig gjennom mine funn, da noen av deltakerne har beskrevet å få hjelp og opplevde barneverntjenesten som viktig, mens andre kjente på en frykt for barnevernet og dets makt.

Blant de unge i mitt prosjekt som har beskrevet å ha god kontakt med barneverntjenesten og kontaktperson er det fremtredende at de har hatt kontakt over tid. Kontinuitet i arbeidet er essensielt for godt barnevernsarbeid (Paulsen et al., 2017). For å kunne skape god og tillitsfull kontakt mellom unge og barnevernet er det viktig at barnevernet jobber tett med den unge (Svendsen & Berg, 2021). Dette vil være essensielt for å fange opp de unges behov. Ifølge Oppedal, Seglem og Jensen (2009) hadde unge som opplevde mestring i å være selvstendig til felles at de har opplevd kontinuitet i sosiale relasjoner og kontakt med voksne omsorgspersoner. I mine funn er det funnet at deltakere som ble fulgt opp over tid, og fikk erfare at barneverntjenesten var tilgjengelig, fulgte opp og sjekket hvordan de hadde det, klarte etter hvert å spørre om det de trengte – både emosjonelt og praktisk. Kontaktens varighet og aspektet tid kan derfor få stor påvirkning på de unges opplevde livskvalitet (White, 2010), og videre kan kontinuitet i kontakten sies å gi rom for å skape tillit.

Kontinuitet i oppfølgingen kan også påvirke de unges muligheter for medvirkning. Ifølge Paulsen (2016) kan jevnlig møtepunkter nemlig bidra til bedre medvirkning. Relasjonen mellom ungdommer og kontaktperson er viktig for medvirkningsprosessen. Ved at de unge opplever reell medvirkning, mulighet til å bli sett og hørt, samt blir inkludert i beslutningsprosesser, kan dette bidra til den subjektive dimensjonen (White, 2010) og hvordan den unge opplever å ha det. Paulsen og Thomas (2018) viser videre til viktigheten av å ha formelle voksenrelasjoner som viser at de bryr seg, og viser tillit ved å gå utover den rent formelle rollen, som igjen skaper tillit fra de unge. Å bli sett, hørt og respektert er noe flere av deltakerne i prosjektet mitt vektla som viktig for dem i kontakten med barneverntjenesten, og som et viktig grunnelement for å skape gode relasjoner. Viktigheten av å føle seg forstått og respektert er elementer også Larkin og Lefevre (2020) fant fremtredende for unge flyktninger som skal etablere et liv i nytt land. Å bli vist omsorg for er tett knyttet til opplevelsen av trygghet (Haswell et al., 2023). Unge flyktninger har beskrevet at opplevelse av trygghet ikke bare kommer av å kunne språket eller forstå samfunnet, men også å ha en emosjonell trygghet (Haswell et al., 2023). Det å bli sett, hørt og respektert kan bidra til å skape gode relasjoner fordi det skaper tillit. Ved at de unge får tillit til at barneverntjenesten er en pålitelig instans som vil dem vel, kan bidra til å skape trygghet for de enslige mindreårige (Kohli, 2011).

Trygghet er videre viktig for at de unge flyktingene skal lykkes med etableringen i sitt nye land (Kohli, 2011).

På tross av at mange deltakere i mitt prosjekt fremhevet at de hadde god og stabil kontakt med barneverntjenesten, var det også noen deltakere som fortalte om mindre gode erfaringer. Blant unge som er i kontakt med barnevernet, og særlig de som bor i fosterhjem, kan kontakten med barneverntjenesten oppleves som et brudd på normalitet. Flere unge beskriver at de har et behov for å leve normalt, uten forstyrrelser fra barnevernet (Behrendt et al., 2022). Ved å møte et barnevern som oppleves som invaderende og rigid kan dette få direkte innvirkning på hvordan de unge opplever å ha det, altså den subjektive dimensjonen av livskvalitet (White, 2010). Flere unge i mitt prosjekt rapporterte at de ikke tør å si ifra om utfordringer de har opplevd i frykt for hva barnevernet da vil gjøre. Særlig en av deltakerne i mitt prosjekt opplevde kontakten med barnevernet som et brudd på det ellers «vanlige» familielivet i fosterhjemmet. Hen ville ikke fortelle om diskusjoner og uenigheter de hadde innad i familien til barnevernet, da det ble opplevd som å være normale uenigheter som oppstår i alle familier – så den unge forstod ikke hvorfor barnevernet skulle gjøres kjent med det. For mange unge vil det være en lettelse å kjenne på selvstendighet når kontakten med barnevernet opphører (Oppedal et al., 2009).

Eide, Lidén, Haugland, Fladstad og Hauge (2020) fant at flere unge flyktinger hadde liten tillit til barnevernet, og pekte på at dette handlet om at de unge ikke følte at sosialarbeidere brydde seg, og at de ansatte var mest opptatt av å skrive rapport og journal. For noen var det det faktum at man byttet saksbehandler jevnlig som gjorde tillit vanskelig (Eide et al., 2020). Det er allment kjent at det er høy turnover i barnevernet (Skjeggstad et al., 2022). Hyppige skifter i kontaktperson og manglende kontinuitet kan få konsekvenser for tilliten og relasjonen unge har til barnevernet. Behrendt, Lietaert og Derluyn (2022) fant i sin studie at høy turnover, hyppig utskiftning av personell eller underbemanning begrenset den formelle støtten til det praktiske i mange tilfeller. Dette er til en viss grad beskrevet av deltakerne i mitt prosjekt også. Deltakerne har beskrevet forhold som bytte av kontaktperson, at det ikke er alle man får like god kjemi med, og mangel på kontinuitet tilknyttet oppfølging. Eksempelvis formidlet en deltaker at hen hadde fått god kontakt med en i barnevernet, men så sluttet vedkommende, og da må man «starte på nytt». Det å stadig må forholde seg til nye hjelpere, fortelle historien sin på nytt, og bygge nye relasjoner, kan være utfordrende og krevende for unge mennesker som ofte omtales som en sårbar gruppe.

Årsakene til høy turnover oppgis å være blant annet for høyt arbeidspress, lav lønn, og psykiske belastninger (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022, s. 60). Disse forholdene er ikke noe den enkelte ansatte styrer, og ansvaret ligger til syvende og sist hos politikerne og myndighetene som legger føringer for barnevernsarbeidet. Her er det altså forhold som strekker seg til politisk nivå som får konsekvenser for de unge, oppfølgingen som gis, og hvordan de opplever kontakten med barneverntjenesten. Blant mine funn er det også trukket frem at andre utenforliggende forhold kunne påvirke kontakten med barnevernet. Her blir restriksjoner i forbindelse med Covid-19 fremhevet, og det førte for noen til mindre hyppige treff i en periode. Flere unge beskrev at de kunne ønske hyppigere kontakt denne tiden. Situasjonen knyttet til pandemien er et eksempel på hvordan samfunnsforhold på globalt og nasjonalt nivå får direkte betydning for de unge, eksempelvis i form av mindre tjenestetilbud, støtte og endringer i relasjoner. Dette kan få påvirkning for de unges opplevde livskvalitet.

7.3.2 Utfordringer tilknyttet ettervern

Mine funn peker på at overgangene mellom tiltak, og da særlig overgangen til ettervernstiltak kan oppleves som utfordrende og tidvis uavklart. Flere deltakere opplevde endringer i oppfølgingen som følge av å bli myndig. Videre fant jeg at flere unge skulle ønske de hadde videre kontakt med noen av de formelle hjelperne i barnevernet, også etter oppfølgingen formelt var avsluttet. Også Paulsen og Thomas (2018) har vist til at flere unge som har begrensninger i sitt uformelle nettverk beskriver et fortsatt ønske om å ha kontakt med sin saksbehandler etter avsluttet oppfølging. En utfordring med disse formelle relasjonene er nettopp at de har en avgrensning i tid. Det er i overgangen til voksenlivet at oppfølging tar slutt, og flere av de unge har beskrevet dette som utfordrende, og de opplevde å bli overlatt til seg selv ved fylte 18 år (Paulsen & Thomas, 2018). I studien til Behrendt, Lietaert og Derluyn (2022) fant de at flere unge påpeker opplevde endringer ved fylte 18 år, som at den formelle støtten ble begrenset. Dette sammenfaller med mine funn. Enkelte deltakere i mitt prosjekt uttalte at de opplevde brå overganger og å bli «dratt ut av barnevernet» da de fylte 18 år, og skulle ønske de fikk mer oppfølging.

Jamfør barnevernsloven (2021) § 3-6 kan barnevernet videreføre hjelp eller støtte for ungdommer som har fylt 18 år for å sørge for en god overgang til voksenlivet. Fra 1. januar 2021 ble retten til ettervern utvidet fra 23 til 25 år (Barne- og familiedepartementet, 2021). På tross av at det er mulig å opprettholde ettervernet til fylte 25 år, er dette en sjeldenhet i praksis. Det er et fåtall enslige mindreårige som har ettervernstiltak etter fylte 20 år (Dalgard et al.,

2018), og mange uttrykker at de gjerne ønsket oppfølging etter fylte 20 år (Paulsen et al., 2020). Som nevnt var det flere av deltakerne i prosjektet mitt som uttalte at de skulle ønske de fikk mer og lengre oppfølging enn de gjorde. Betydningen av støtten de får gjennom ettervernstiltak blir fremhevet ved en deltakers uttalelse om at barnevernet var de eneste som hjalp den unge nå. Det er ikke nødvendigvis noen andre som følger opp, og de unge kan derfor føle seg svært alene om de blir overlatt til seg selv. Dette kan påvirke de unges opplevelse av trygghet, tilhørighet og generell suksess i sitt nye land (Kohli, 2011), og videre deres opplevde livskvalitet (White, 2010).

Barneverntjenesten skal gjøre individuelle vurdering basert på den enkeltes behov, ikke basert på alder. Likevel viser det seg at hjelpen ser ut til å avsluttes før mange unge ønsker – hva skyldes dette? Noe handler nok om at barnevernets vurderinger ikke samsvarer med ungdommers egne vurderinger og opplevde behov. Det kan også handle om at det ikke blir jobbet godt nok i overgangsfasen og avklaringer i den forbindelse, som gjør at det oppleves uforutsigbart og brått for de unge. Studier har også vist indikasjoner på at lengden på ettervernstiltakene kan sees i sammenheng med kommunenes økonomiske situasjon, og at tiltakene avsluttes tidligere i kommuner med dårligere økonomi (Garvik et al., 2016). Brudd i relasjoner i det som kan være en sårbar fase kan gjøre at overgangen til voksenlivet blir mer utfordrende. Larkin og Lefevre (2020) fant i sin studie at de unge flyktningene hadde forståelse for at relasjonene til formelle hjelpere var tidsavgrenset, men de skulle ønske at støtten tok slutt som følge av den individuelle behov, heller enn den individuelle alder – slik de opplevde det ble gjort. En annen studie har beskrevet det som en utfordring at mange unge føler seg presset inn i en selvstendig tilværelse før de er klar (Andersson et al., 2021).

Blant mine funn viser det seg at de unge kunne klare seg greit, men de skulle ønske at noen sjekket inn og hørte hvordan det gikk med dem fra tid til annen. Lidén, Aasen, Seeberg og Staver (2020) har fremhevet at det at unge klarer seg godt ikke er ensbetydende med at de ikke trenger oppfølging og støtte videre. Det er dog en vanskelig balanse mellom avhengighet og selvstendighet i overgangen til voksenlivet. Tørrisplass (2022) påpeker at det ikke finnes et «lavterskeltilbud» som de unge flyktningene opplever behov for. Det virker derfor som at mange unge i barnevernet havner i en vanskelig posisjon – hvor de ikke er så «hjelpetrengende» at barnevernet vil fortsette oppfølgingen, da de anses som selvstendig nok til at hjelpen kan avsluttes, men at det heller ikke finnes et lavterskeltilbud de unge kan oppsøke ved behov. Deltakerne i mitt prosjekt uttrykte behov for å ha noen å ringe til om noe oppstår, eller noen

som kan bidra med støtte i form av hjelp til jobbsøknad eller oppholdssøknad. Studien til Tørrisplass (2022) understøtter mine funn, da de påpeker at de unge uttrykker behov for sosial støtte, leksehjelp, hjelp til viktige søknader som opphold, støtte i forbindelse med søknad på skole, jobb eller bolig, eller noen å kontakte når de møter systemer som er utfordrende å forstå. Spørsmålet er derfor om det kan mangle et tjenestetilbud som fanger opp de unges behov og kan bistå dem etter fylte 18 år, når de faller tilsynelatende utenfor barneverntjenestens ansvarsområde – eller om barneverntjenesten bør senke terskelen for å fortsette ettervernet og oppfølgingen av de som uttrykker behov for det? Uavhengig av hvordan man ville løse situasjonen, kommer man ikke utenom det økonomiske aspektet og at dette må løftes opp på politisk nivå, og på denne måte få sikret tilstrekkelig med ressurser for å kunne gi målgruppen et godt nok tjenestetilbud.

8.0 Avslutning

I dette kapittelet vil jeg oppsummere studiens sentrale funn. Deretter vil studiens styrker og begrensninger diskuteres, og jeg vil gjøre vurderinger av studiens kvalitet. Til sist gjør jeg noen betraktninger av hva dette prosjektet får av implikasjoner for videre forskning og praksis.

8.1 Oppsummerende refleksjoner

Formålet med mitt masterprosjekt har vært å undersøke hvordan enslige mindreårige flyktninger snakker om kontakten med barnevernet og dets betydning for deres relasjonelle livskvalitet. Jeg har hatt en kvalitativ tilnærming i prosjektet for å besvare oppgavens problemstilling, og har benyttet kvalitative data innsamlet ved semi-strukturerte intervjuer gjennom prosjektet Kreativ Sammen. Videre har jeg tatt utgangspunkt i et sosialkonstruktivistisk syn på vitenskap, og hatt en fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming til forskningen. Fokuset har derfor vært å få frem deltakernes synspunkter og opplevelser, og se på hvordan de ulike delene og helheten henger sammen. Gjennom en tematisk analyse av datamaterialet har mine fortolkninger av funnene blitt presentert med henvisning til viktige mønstre og fremtredende tema.

Oppsummert viser mine funn at de unge har ulike forståelser av hvem barnevernet er, noe som ser ut til å omhandle hvilke tiltak de har hatt og hvordan de har opplevd oppfølgingen. Noen av deltakerne skiller mellom oppfølging fra kontaktperson i barneverntjenesten og andre voksne eller ansatte i tiltak iverksatt av barnevernet. For andre er dette skille mindre tydelig og mindre viktig, da barneverntjenesten for noen har fått en mindre rolle med årene, og det er tiltaket som er barnevernets representant. Det virker som et gjennomgående mønster at når relasjoner med voksne med omsorgslignende roller, som fosterforeldre eller ansatte i bofelleskap, har blitt beskrevet som nære, har barneverntjenestens rolle fått mindre betydning eller kontakten har vært mer utfordrende. Utfordringer i kontakten kan skyldes barnevernets todelte rolle, som både hjelper og maktutøver. Noen av deltakerne opplevde kontaktperson i barneverntjenesten som lite tilgjengelig og/eller at det var lite kontinuitet i oppfølgingen, mens andre opplevde god kontakt og tett oppfølging. Enkelte deltakere skulle ønske de hadde mer hyppig kontakt med barnevernet, og de opplevde en endring som følge av å bli myndig, hvorpå hjelpen avtok eller ble avsluttet.

Videre er det i mine funn tydelig at barnevernet fungerer som å være de unges sikkerhetsnett i større eller mindre grad. På tross av at hjelpen kunne avta etter hvert som de ble eldre, var det for noen den eneste som hjelpen de unge hadde tilgjengelig. De fleste deltakerne beskrev gode relasjoner til voksne tilknyttet barnevernet. Et viktig element med disse relasjonene var at de over tid hadde bygget tillit seg imellom. Det å oppleve respekt og åpenhet fra de voksne hjelperne fremstod som viktig for de unge. Videre fikk mange av de unge oppleve at relasjonene ikke bare var gode, men de opplevdes å gå over til det vennskapelige eller familielignende. For mange betydde dette at relasjonene ble varige over tid og ikke tidsbegrenset på samme måte som de formelle relasjonene ellers er. Dette bidro til både følelsen av å ha et sikkerhetsnett, da disse stilte opp, strakk seg langt og viste at de brydde seg, men også til at de kunne oppleve tilhørighet og det å være en del av et fellesskap. Sistnevnte ble trukket frem av flere deltakere som viktig for deres livskvalitet – det å høre til – og det fikk mange oppleve gjennom kontakten med barnevernet. Både de langvarige relasjonene og de av mer kortvarig karakter, ble viktige for de unge med tanke på praktisk og emosjonell støtte. De unge opplevde i stor grad at de voksne hjelperne var der for dem, de kunne få råd og støtte i vanskelige situasjoner, eller praktisk bistand knyttet til bolig, jobb, utdanning, eller søknadsprosesser om pass eller opphold.

Mine funn samsvarer i stor grad med tidligere forskning. Ut ifra denne studien kan jeg konkludere med at enslige mindreårige i varierende grad snakker om barnevernet, men for de fleste har kontakten med barnevernet vært sentral og hatt stor betydning for enslige mindreåriges opplevde livskvalitet.

8.2 Studiens styrker og begrensninger

Mine funn er basert på intervjuer med 17 deltakere fra ett fylke i Norge. Deltakerne representerer et godt utvalg ved at det er en jevn fordeling av jenter og gutter, de er flyktninger fra mange ulike land og de har hatt ulike tiltak gjennom barnevernet. Utvalget vurderes som tilstrekkelig for prosjektets formål. Målet var å innhente individuelle erfaringer blant de unge, og se etter lignende erfaring og mønster på tvers av deltakerne. Jeg tror at funnene vil være gjenkjennbare for andre enslige mindreårige, ettersom det som fremkom i intervjuene langt på vei samsvarte med hverandre. Studien kan ikke sies å ha en gyldighet for alle enslige mindreårige i Norge, men jeg mener likevel studien har stor grad av gyldighet og overførbarhet, og vil være et betydningsfullt bidrag til feltet. Studien kan bidra til å få en økt forståelse av hvordan enslige mindreårige opplever kontakten med barnevernet, og hvordan det får betydning

for deres opplevde livskvalitet. Det har tidligere vært forsket en del på målgruppen, men det har vært gjort lite forskning tilknyttet livskvalitet og hvordan barnevernet kan bidra positivt til dette.

Jeg mener at utvalget gjort av litteratur og forskning på forskningsfeltet har vært tilstrekkelig da har jeg hatt anledning til å foreta en diskusjon om oppgavens tema på en hensiktsmessig måte. Gjennom oppgaven har jeg benyttet sentrale teoretiske perspektiver, og funnet samsvar mellom egne funn og annen forskning på feltet – som gjør at jeg vurderer studiens bekreftbarhet som høy. Videre mener jeg studien er pålitelig da har jeg har vært tydelig på å skille mellom datamaterialet og egne fortolkninger av det.

En begrensning med studien er at jeg ikke har gjennomført intervjuene selv, og temaene i intervjuene har vært mye bredere enn mitt prosjekts tema. Derfor er det noen av intervjuene som ikke nevner barnevernet overhodet, og de var på daværende tidspunkt mer opptatt av andre formelle hjelpere. Det fremkommer i de tilfellene ikke om barnevernet har vært viktig for dem tidligere, eller hvilken rolle barnevernet har for dem i dag. Andre begrensninger ved å ikke ha gjennomført intervjuene på egenhånd, er at jeg ikke har fått samme inngående kjennskap til intervjumaterialet. Jeg har ikke hørt tonefallet på det de unge har sagt, eller sett kroppsspråk og ansiktsuttrykkene deres ved uttalelser. Dette kan ha gitt noen begrensninger i fortolkningsarbeidet. På tross av dette har jeg gjort en grundig jobb med analysen av datamaterialet og jeg har diskutert potensielle funn med min veileder som er en del av prosjektet Kreativ Sammen. Dette har hatt stor betydning for å sikre studiens gyldighet og kvalitet.

8.3 Implikasjoner for videre forskning og praksis

Sett ut fra dette forskningsprosjektet, vurderes det som nyttig og interessant med flere studier på feltet som gjerne går enda mer spesifikt i dybden på barnevernets betydning for unge flyktnings livskvalitet og hvordan det kommer til uttrykk. Med mer spesifikt mener jeg å samle inn data med barnevern mer eksplisitt i fokus, for å få belyst enda mer om tematikken. Det kan også være behov for tilsvarende studier flere steder i landet, da det kan forekomme store forskjeller mellom for eksempel store og små kommuner. Videre kunne det vært interessant med kvantitative studier tilknyttet tematikken om enslige mindreårige og barnevernets bidrag for deres livskvalitet, da det vil kunne gi andre interessante resultater og mulige implikasjoner.

Mine funn tilsier at det gjøres mye godt arbeid i barnevernet med enslige mindreårige, og det har i stor grad betydning for de unges opplevelse av livskvalitet. Det kan imidlertid tyde på at det kan være behov for mer og gjerne en form for lavterskel oppfølging av målgruppen, etter fylte 18 år. Om dette ansvaret bør ligge under barnevernet eller ikke skal jeg ikke diskutere, men det kan virke som det er behov for *noe* mer enn de har per i dag – uavhengig av hvem som drifter det. Det kan også være et behov for bedre kommunikasjon og tydeligere avklaringer mellom de unge og barneverntjenesten, ettersom det virker som de ofte har ulike forventninger til oppfølgingen.

Etter min kjennskap er livskvalitet et lite benyttet begrep i barnevernsfeltet per i dag. Når jeg nå har gjennomført denne studien ser jeg virkelig verdien av begrepet og det teoretiske perspektivet knyttet til relasjonell livskvalitet. Det vurderes å være begrep og perspektiv som bør rettes mer søkelys på i praksisfeltet generelt. Jeg vil ta med meg begrepet livskvalitet og det jeg har lært i denne prosessen tilbake i arbeidshverdagen i barnevernet.

Referanseliste

- Andersson, E. S., Skar, A. M. S., & Jensen, T. K. (2021). Unaccompanied refugee minors and resettlement: Turning points towards integration. *European journal of social psychology, 51*(3), 572-584. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2761>
- Backe-Hansen, E. (2018). *Ettervern: Barnevernets siste mulighet til å hjelpe — en kunnskapsoppsummering*. Fellesorganisasjonen (FO). <https://www.fo.no/getfile.php/1329038-1589188584/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Ettervern-barnevernets%20siste%20mulighet%20til%20%C3%A5%20hjelpe-rapport.pdf>
- Barnevernloven (2021) *Lov om barneverntjenester*, (LOV-2021-06-18-97), Lovdata: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97>
- Barne- og familiedepartementet. (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Regjeringen. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Barne- og familiedepartementet. (2021). *Tiltak i barnevernet for ungdom over 18 år*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnevern/tiltak-i-barnevernet-for-ungdom-over-18-/id670234/>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2022). *Turnover blant ansatte i barnevernet - Hvorfor slutter så mange?* (ISBN: 978-82-8286-391-9). Bufdir.no. https://www2.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/barnevern/turnover_blant_ansatte_i_barnevernet_hvorfor_slutter_sa_mange_en_nasjonal_omfangsundersokelse.pdf
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2023). Rundskriv for barnevernstjenestens saksbehandling (Saksbehandlingsrundskrivet) (Nr. 03/ 2023) Bufdir.no. <https://www.bufdir.no/contentassets/ed7a489b2fbf4c808e4637c037e51450/saksbehandlingsrundskrivet.pdf>
- Behrendt, M., Lietaert, I., & Derluyn, I. (2022). Continuity and Social Support: A Longitudinal Study of Unaccompanied Refugee Minors' Care Networks. *Journal of immigrant & refugee studies, 20*(3), 398-412. <https://doi.org/10.1080/15562948.2021.1930322>
- Ben-Arieh, A., Casas, F., Frønes, I., & Korbin, J. E. (2014). Multifaceted Concept of Child Well-Being. In A. C. Ben-Arieh, Ferran, I. Frønes, & J. E. Korbin (Eds.), *Handbook of Child Well-Being: Theories, Methods and Policies in Global Perspective* (pp. 1-27). Springer.
- Bergsland, M. D. (2021). Refleksivitet i empirisk kvalitativ forskning på symbolske maktrelasjoner – med utgangspunkt i Bourdieu. *Norsk pedagogisk tidsskrift 105*(1), 42-54. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2021-01-05>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology, 3*(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V., & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis : a practical guide*. SAGE.
- Brook, M. I., & Ottemöller, F. G. (2020). A new life in Norway: The adaptation experiences of unaccompanied refugee minor girls. *Children and youth services review, 117*, 105287. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105287>

- Chase, E., & Allsopp, J. (2021). *Youth migration and the politics of wellbeing: Stories of life in transition*. Bristol University Press.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry & research design: choosing among five approaches* (4th edition). Sage.
- Dalgard, Wiggen, & Dyrhaug. (2018). Enslige mindreårige flyktninger 2015-2016. Demografi, barnevern, arbeid, utdanning og inntekt. Statistisk sentralbyrå <http://hdl.handle.net/11250/2487311>
- De Graeve, K., & Bex, C. (2017). Caringscapes and belonging: An intersectional analysis of care relationships of unaccompanied minors in Belgium. *Children's Geographies*, 15(1), 80-92. <https://doi.org/10.1080/14733285.2016.1254727>
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora. (2021, 16. desember). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. <https://www.forskningsetikk.no/om-oss/komiteer-og-utvalg/nesh/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora>
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2018). Introduction: The Discipline and Practice of Qualitative Research. In *The SAGE Handbook of Qualitative Research* (5th edition, pp. 29-71). SAGE Publications.
- Eide, K., Lidén, H., Haugland, B., Fladstad, T., & Hauge, H. A. (2020). Trajectories of ambivalence and trust: experiences of unaccompanied refugee minors resettling in Norway. *European journal of social work*, 23(4), 554-565. <https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1504752>
- Garvik, M., Paulsen, V., & Berg, B. (2016). *Barnevernets rolle i bosetting og oppfølging av enslige mindreårige flyktninger*. NTNU Samfunnsforskning. <https://samforsk.brage.unit.no/samforsk-xmlui/bitstream/handle/11250/2390289/EM-rapport%2b2016%2b-%2bwebversjon.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utgave, p. 462). Fagbokforlaget.
- Haswell, N., Kaukko, M., Fylkesnes, M. K., & Sullivan, P. (2023). Keeping Each Other Safe: Young Refugees' Navigation Towards a Good Life in Finland, Norway, and Scotland. In K. E. Reimer, M. Kaukko, S. Windsor, K. Mahon, & S. Kemmis (Eds.), *Living Well in a World Worth Living in for All - Volume 1: Current Practices of Social Justice, Sustainability and Wellbeing* (pp. 173-190). Springer.
- Helsedirektoratet. (2015). *Well-being på norsk* (p. 100). Helsedirektoratet. https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/well-being-pa-norsk/Well-being%20p%C3%A5%20norsk.pdf/_attachment/inline/46a66c5f-e872-4e52-96b5-4ae1c95c5d23:488beb667da23e74e06e64a4e800417c2f205c90/Well-being%20p%C3%A5%20norsk.pdf
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (2017). *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger: en håndbok for kommunene*. IMDi. <https://www.imdi.no/om-imdi/brosjyrer-handboker-og-veiledere/enslige-mindrearige-asylsokere-og-flyktninger--en-handbok-for-kommunene/>
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (2021, 07. september). *Bosetting av enslige mindreårige flyktninger*. IMDi. <https://www.imdi.no/planlegging-og-bosetting/slik-bosettes-flyktninger/enslige-mindrearige-flyktninger/>

- Jarlbj, F., Derluyn, I., Vitus, K., & Jervelund, S. S. (2021). Attempts to “forget”: unaccompanied refugee adolescents’ everyday experiences of psychosocial challenges and coping upon settlement. *International journal of migration, health and social care*, 17(2), 181-195. <https://doi.org/10.1108/IJMHS-04-2020-0030>
- Johansen, K., & Studsrød, I. (2019). “Help goes around in a circle”: young unaccompanied refugees’ engagement in interpersonal relationships and its significance for resilience. *International journal of migration, health and social care*, 15(4), 249-261. <https://doi.org/10.1108/IJMHS-03-2019-0035>
- Keles, S., & Oppedal, B. (2022). Social Support From Friends Among Unaccompanied Young Refugees: The Role of Collectivist Values and Related Self-Construals. *European Journal of Health Psychology*, 29(1), 50-60. <https://doi.org/10.1027/2512-8442/a000098>
- Kirkeberg, M. I., Lunde, H., & Sky, V. (2022). *Enslige mindreårige flyktninger 1996-2020*. SSB. https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/enslige-mindrearige-flyktninger-1996-2020/_attachment/inline/c3f7693b-eaac-4c61-9aa7-9003961c41e6:9704f27f4c2d6405e261279894e8712bc98d9432/RAPP2022-20.pdf
- Kohli, R. K. S. (2007). Social work with unaccompanied asylum seeking children (pp. XXI, 240). Palgrave Macmillan
- Kohli, R. K. S. (2011). Working to Ensure Safety, Belonging and Success for Unaccompanied Asylum-seeking Children. *Child Abuse Rev*, 20(5), 311-323. <https://doi.org/10.1002/car.1182>
- Kvestad, I., & Bøe, T. (2019). Veien til selvstendighet. I *Et prosjekt i Barneverntjenesten for enslige mindreårige flyktninger i Bergen kommune*: NORCE Helse, RKBV Vest. <http://hdl.handle.net/11250/2625986>
- Larkin, R., & Lefevre, M. (2020). Unaccompanied Young Females and Social Workers: Meaning-Making in the Practice Space. *The British journal of social work.*, 50(5), 1570-1587. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcaa010>
- Lidén, H., Aasen, B., Seeberg, M. L., & Staver, A. B. (2020). *Fra bosetting til voksenliv: Den kommunale tjenestekjeden for enslige mindreårige flyktninger*. Institutt for samfunnsforskning. <https://hdl.handle.net/11250/2641091>
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry* (p. 416). Sage.
- Malterud, K. (2001). Qualitative research: standards, challenges, and guidelines. *The Lancet (British Edition)*, 358(9280), 483-488. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(01\)05627-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(01)05627-6)
- Manja, V., Nrusimha, A., MacMillan, H., Schwartz, L., & Jack, S. (2021). Use of Ecomaps in Qualitative Health Research. *Qualitative report*, 26(2), 412-442. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2021.4565>
- Marion, É., & Paulsen, V. (2019). The transition to adulthood from care: A review of current research. In Mann-Feder, V.R. & Goyette, M. (Ed.), *Leaving care and the transition to adulthood: International Contributions to Theory, Research, and Practice* (s. 107-129). Oxford Academic. <https://doi.org/10.1093/oso/9780190630485.003.0007>
- Mishra, D., Digidiki, V., & Winch, P. J. (2020). The endings of journeys: A qualitative study of how Greece’s child protection system shapes unaccompanied migrant children’s

- futures. *Children and youth services review*, 116, 105236.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105236>
- Neuman, W. L. (2014). *Social research methods: qualitative and quantitative approaches* (7th edition: Pearson new international edition). Pearson.
- Oppedal, B., Jensen, L., Seglem, K. B., & Haukeland, Y. B. (2011). *Etter bosettingen: Psykisk helse, mestring og sosial integrasjon blant ungdom som kom til Norge som enslige mindreårige asylsøkere*. Nasjonalt folkehelseinstitutt.
<https://hdl.handle.net/11250/2688646>
- Oppedal, B., Seglem, K. B., Jensen, L., & Nasjonalt folkehelseinstitutt. (2009). *Avhengig og selvstendig : enslige mindreårige flyktningers stemmer i tall og tale* (Vol. 2009:11, p. 49). Nasjonalt folkehelseinstitutt.
<https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2009-og-eldre/rapport-200911-pdf-.pdf>
- Paulsen, V. (2016). Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet. *Fontene forskning*, 1(2016), 4-15. <https://fonteneforskning.no/pdf-15.44730.0.3.addb44a4fe>
- Paulsen, V. (2017). *Overgang til voksenlivet for ungdom i barnevernet*. NTNU.
<http://hdl.handle.net/11250/2478174>
- Paulsen, V., Aune, J. A., Melting, J. K., Stormyr, O., & Berg, B. (2017). Relasjonen som plattform i møte med ungdom i barnevernet. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 94(2), 84-94. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-02-02>
- Paulsen, V., & Berg, B. (2016). Social support and interdependency in transition to adulthood from child welfare services. *Children and youth services review*, 68, 125-131.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2016.07.006>
- Paulsen, V., Riise, A., & Berg, B. (2020). Enslige mindreåriges vei inn i voksenlivet – behov for anerkjennende praksis. *Fontene forskning*, 13(2), 21-43.
<https://fonteneforskning.no/pdf-15.97628.0.3.361835611d>
- Paulsen, V., & Thomas, N. (2018). The transition to adulthood from care as a struggle for recognition. *Child & family social work*, 23(2), 163-170.
<https://doi.org/10.1111/cfs.12395>
- Punch, K. F. (2014). *Introduction to social research : quantitative & qualitative approaches* (3rd edition, pp. XVI-386). Sage.
- Rapley, T. (2011). Some Pragmatics of Data Analysis. In D. Silverman (Ed.), *Qualitative Research: Issues of Theory, Method and Practice* (3rd edition, pp. 273-290). Sage.
- Rehn-Mendoza, N. (2020). *Mental health and well-being of unaccompanied minors: A Nordic overview*. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1420890/FULLTEXT01.pdf>
- Robson, C. (2016). *Real world research: a resource for users of social research methods in applied settings* (4th edition, pp. XXIII-533). Wiley.
- Rousseau, C., Said, T. M., Gagné, M.-J., & Bibeau, G. (1998). Resilience in unaccompanied minors from the north of Somalia. *Psychoanalytic review*, 85(4), 615.
<https://www.proquest.com/docview/195065448/citation/288269F452024DDFPQ/1?accountid=8579>
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for information*, 22(2), 63-75. <https://doi.org/10.3233/EFI-2004-22201>

- Sierau, S., Schneider, E., Nesterko, Y., & Glaesmer, H. (2019). Alone, but protected? Effects of social support on mental health of unaccompanied refugee minors. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 28, 769-780. <https://doi.org/10.1007/s00787-018-1246-5>
- Skjeggstad, E., Slettebø, T., & Sørensen, T. (2022). Er det sammenhenger mellom barnevernledelse, sykefravær og turnover blant fagansatte i barnevernet? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 99(4), 242-258. <https://doi.org/10.18261/tnb.99.4.6>
- Skårdalsmo, E. M. B., & Harnischfeger, J. (2017). Vær snill! - Råd fra enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger til voksne omsorgsgivere. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 94(1), 6-21. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-01-02>
- Statistisk sentralbyrå. (2022, 01. juni). *Enslige mindreårige flyktninger 1996-2020 - Demografi, utdanning, arbeid, inntekt og barnevern*. SSB. https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/enslige-mindrearige-flyktninger-1996-2020/_attachment/inline/c3f7693b-eaac-4c61-9aa7-9003961c41e6:9704f27f4c2d6405e261279894e8712bc98d9432/RAPP2022-20.pdf
- Stephenson, M. M., & Källström, Å. (2020). Making sense of places: Belonging among “unaccompanied” young migrants in kinship care in a Swedish suburb. *Child & family social work*, 25(4), 742-750. <https://doi.org/10.1111/cfs.12750>
- Svendsen, S., & Berg, B. (2021). Enslige mindreårige - sårbarhet, deltakelse, mestring. I B. Berg & V. Paulsen (Red.), *Møter mellom minoriteter og barnevernet* (pp. 132-154). Universitetsforlaget.
- Svendsen, S., Berg, B., Paulsen, V., Garvik, M., & Valenta, M. (2018). Kunnskapsoppsummering om enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. I *Kunnskapsoppsummering om enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger*: NTNU Samfunnsforskning. <http://hdl.handle.net/11250/2499876>
- Svendsen, S. & Berg, B. (2017). *Enslige mindreårige: på vei mot voksenlivet*. NTNU Samfunnsforskning <http://hdl.handle.net/11250/2457173>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (5. utgave). Fagbokforlaget.
- Thommessen, S. A. O. T., Corcoran, P., & Todd, B. K. (2015). Experiences of arriving to Sweden as an unaccompanied asylum-seeking minor from Afghanistan: An interpretative phenomenological analysis. *Psychology of Violence*, 5(4), 374-383. <https://doi.org/10.1037/a0038842>
- Tracy, S. J. (2010). Qualitative Quality: Eight “Big-Tent” Criteria for Excellent Qualitative Research. *Qualitative inquiry*, 16(10), 837-851. <https://doi.org/10.1177/1077800410383121>
- Tørrisplass, A.-T. (2022). «Når vi blir 18, er det ingen som spør etter oss.» Samarbeid mellom tjenester i overgangen til voksenlivet for enslige mindreårige flyktningjenter. I *Mot bedre samarbeid? Betragtninger fra studier av norske velferdstjenester* (pp. 104-120). <https://doi.org/10.18261/9788215045030-2022-07>
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2021). *Fleeing Unaccompanied - Healing the Suffering of Children Who've Lost Everything*. UNHCR. <https://www.unhcr.org/hk/en/unaccompanied-children>

- Van Holen, F., Trogh, L., Carlier, E., Gypen, L., & Vanderfaeillie, J. (2020). Unaccompanied refugee minors and foster care: A narrative literature review. *Child & family social work, 25*(3), 506-514. <https://doi.org/10.1111/cfs.12716>
- White, S. C. (2010). Analysing wellbeing: a framework for development practice. *Development in practice, 20*(2), 158-172. <https://doi.org/10.1080/09614520903564199>
- White, S. C. (2015). Relational wellbeing: A theoretical and operational approach, *Bath Papers in International Development and Wellbeing, 43*, University of Bath, Centre for Development Studies. <http://hdl.handle.net/10419/128138>
- White, S. C. (2017). Relational wellbeing: re-centring the politics of happiness, policy and the self. *Policy and politics, 45*(2), 121-136. <https://doi.org/10.1332/030557317X14866576265970>
- White, S. C., & Jha, S. (u.å.). *What is Relational Wellbeing?* The Relational Wellbeing Collaborative. Hentet 05. Mai 2023 fra <https://rwb-collab.co/concept>
- Yilmaz, K. (2013). Comparison of Quantitative and Qualitative Research Traditions: epistemological, theoretical, and methodological differences. *European journal of education, 48*(2), 311-325. <https://doi.org/10.1111/ejed.12014>
- Yin, R. K. (2016). *Qualitative research from start to finish* (2nd edition). Guilford Press.
- Østby, L. (2016). Asylsøkere: Hvor mange får bli flyktninger, og hvordan påvirkes innvandrerbildet? Fra asylsøker til flyktning – før og etter kriseåret 2015. *Tidsskrift for levekår og livsstil, 4*(2016), 3-8. https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/287751?_ts=158f752f598

Vedlegg

Vedlegg 1 – Informasjonsskriv om forskningsprosjektet og samtykkeerklæring

Relasjonell livskvalitet hos unge flyktninger i Finland, Norge og Storbritannia

Informasjon til deltakere

Ønsker du å delta i et forskningsprosjekt om unge flyktninger i Finland, Norge og Storbritannia?

Om prosjektet:

- Prosjektet undersøker hvordan livet er for unge voksne som en gang var enslige mindreårige asylsøkere og nå er etablert i et nytt land.
- Vi ønsker å forstå hvilke mennesker som er viktige for deg og hva dere gjør sammen som gjør at du trives og har det bra – relasjonene og nettverkene dine. Vi er opptatt av hva du betyr for andre og hva andre betyr for deg.
- Vi vil møte deg åtte ganger, over en periode på 2 år.
- Vi skal både snakke om relasjoner (tre individuelle intervju) og jobbe med relasjoner gjennom kunst (tre kreative workshoper).
- I det individuelle intervjuet vil vi også be deg lage et kart over personer som er viktige i livet ditt.
- I samarbeid med deg vil vi også invitere en person som er spesielt viktig for deg (din 'verdiperson') til en felles samtale, slik at vi kan forstå hva dere gjør sammen og betyr for hverandre (to felles intervju).
- Det vi lærer gjennom prosjektperioden, vil vi dele med mennesker i Finland, Norge og Storbritannia, deriblant politikere og andre som lager lover og regler i disse landene. Ingen vil kunne gjenkjenne deg personlig i det vi skriver i artikler og rapporter.
- Dersom du ønsker det*, vil vi vise frem bilder og film fra workshop'ene og kunsten du lager når vi forteller om prosjektet: kunstutstilling, internett, dokumentarfilm.

Om din deltakelse

- Det er frivillig å delta i prosjektet.
- Vi spør deg om å delta fordi du kom til Norge som enslig mindreårig asylsøker, er 18-30 år gammel, har fått oppholdstillatelse og er etablert i en norsk kommune.
- Med din tillatelse, vil vi gjøre lydopptak av samtalene vi har.
- Vi vil snakke sammen på norsk eller engelsk. Hvis vi har behov for tolk, vil vi sørge for dette.
- Du bestemmer selv hvilke spørsmål du vil svare på. Du kan stoppe intervjuet når som helst, uten at du forteller oss hvorfor. Du kan også ombestemme deg og trekke deg fra prosjektet uten å gi oss en begrunnelse.
- Hvis et intervju utløser vonde følelser, vil vi hjelpe deg å finne en fagperson å snakke med.
- Når du lager kunst i gruppe med andre, vil vi ta bilder og filme. Du velger selv om du vil være med på bilder eller film.
- Hver gang du deltar i et intervju eller en workshop, vil du få et gavekort som takk for din deltakelse.

- Dine reisekostnader knyttet til deltakelse og mat under workshopene vil bli dekket av oss.
- Vi betaler også for alt kunstmateriell som brukes.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer, bruker og beskytter dine opplysninger

- Informasjon om deg blir lagret sikkert i SAFE, en dataløsning for sikker behandling av sensitive personopplysninger i forskning. Tilgang til lydfiler og personidentifiserbare dokumenter er forbeholdt de forskerne som er involvert i prosjektet; Marte K. Fylkesnes (NORCE), Milfrid Tonheim (NORCE), Masego Katsi (Høgskulen på Vestlandet). Forskningsassistent med taushetsplikt vil hjelpe oss å skrive ut intervjuene (transkribere).
- Vi erstatter navnet ditt og, andre opplysninger som kan identifiserer deg, med kodeord i transkripsjonene. Disse opplysningene blir lagret helt adskilt fra intervjuene.
- Alt vi snakker om vil vi holde mellom oss – vi har taushetsplikt. Men, hvis du forteller oss at du selv eller noen andre er i fare, eller du beskriver ulovlig aktivitet av alvorlig karakter, kan det hende vi er forpliktet av loven til å rapportere bekymringene våre til myndighetene.
- I workshopene vil vi jobbe med kunst i grupper. Vi vil da be alle i gruppen om å respektere hverandres privatliv.
- Med bakgrunn i informasjonen vi får gjennom prosjektet, vil vi skrive en rapport og artikler på ulike språk. Ingen vil kunne gjenkjenne deg personlig i det vi skriver, selv om vi siterer noe av det du har fortalt til oss.
- Dersom du ønsker å bli identifisert, for eksempel ved å sette navnet ditt på kunstverket du lager, vil vi snakke sammen om hva det innebærer av ulemper og fordeler for deg før du bestemmer deg.

Hvem er ansvarlig for prosjektet?

- Prosjektet ledes av University of Bedfordshire (Storbritannia). Andre involverte institusjoner er NORCE Research (Norge), Høgskulen på Vestlandet (Norge), Tampere University (Finland), og Migration Institute of Finland (Finland). Behandlingsansvarlig institusjoner i Norge er NORCE og Høgskolen på Vestlandet. Prosjektperioden er fra februar 2020 til februar 2024.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet avsluttes i februar 2024. Lydopptak og din kontaktinformasjon vil da bli slettet. De anonymiserte og transkriberte intervjuene vil bli lagret for videre forskning ved NORCE og HVL sine dataarkiv frem til februar 2030.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,

- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage (se under).

Vi behandler dine personopplysninger basert på ditt samtykke. På oppdrag fra NORCE Research AS har NSD - Norsk senter for forskningsdata AS - vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvordan ta kontakt?

Vi oppfordrer deg til å ta kontakt med vårt personvernombud Øyvind Straume (personvernombud@norceresearch) dersom du:

- har spørsmål om hvordan opplysningene dine brukes av forskerne i prosjektet.
- vil rapportere et brudd på datasikkerheten (f.eks. hvis du tror at personopplysningene dine har kommet på avveie eller er avslørt på en ukorrekt måte).
- ønsker å klage på hvordan NORCE/HVL har brukt dine personopplysninger.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17. Hvis du ikke er fornøyd med forskerne og ønsker å drøfte dette eller fremme en klage, ta kontakt med:

For kontakt med det norske forskerteamet i prosjektet:

Marte K. Fylkesnes, maf@norceresearch.no tel: 40645069	Milfrid Tonheim, milfrid.tonheim@hvl.no tel: 41622079	Masego Katsi Masego.Katsi@hvl.no tel: 99878837
		

SAMTYKKE INTERVJU OG WORKSHOP

	Ja	Nei
Jeg har lest og forstått hva det innebærer for meg å delta i prosjektet.	☐	☐
Jeg forstår at jeg kan ombestemme meg når som helst, og trekke meg fra enkelte aktiviteter eller hele forskningsprosjektet.	☐	☐
Jeg samtykker til....		
Å delta i individuelle intervju med samtaler om mine relasjoner og mitt nettverk	☐	☐
Å delta i felles intervju med min 'verdiperson'	☐	☐
Lydopptak av intervjuene	☐	☐
Lydopptak når jeg forteller om mitt kunstverk i workshopen	☐	☐
Å respektere de andre som deltar i workshopene og ikke dele informasjon om dem utenfor gruppen.	☐	☐
Å være delvis synlig på bilder og film som deles offentlig (ansiktet vises ikke)	☐	☐
Å være helt synlig på bilder og på film som deles offentlig (ansiktet mitt skal ikke vises)	☐	☐
At objekter og kunsten jeg lager blir tatt bilde av.	☐	☐
At bilder og filmopptak kan brukes i formidling av forskningen (for eksempel hjemmeside, foredrag, media, tv, utstilling)	☐	☐
At bilder og filmopptak kan brukes i forskningen	☐	☐

Kommentar fra deltaker:

Deltakerens navn: _____

Signatur og dato: _____

Vedlegg 2 – Intervjuguide

Intervjuguide for første individuelle intervju (norsk versjon)

Forskeren/e møter den unge med flyktningbakgrunn (YP) for et aktivitetsbasert intervju etter den første workshopen. Fokus vil være på **nåtiden**.

Vi bestreber oss på å fremme sakte samtaler fremfor raske og presise spørsmål. Vi gir den unge tid nok til å kunne bevege seg frem og tilbake mellom hans/hennes beskrivelser/fortellinger og nettverksaktiviteten.

Intervjuet vil foregå i en setting der den unge føler seg veltilpass.

Møtene vil følge den samme struktur:

Introduksjon (20 minutter)

Formål	Hva foregår / diskusjonspunkter (markert med kulepunkt)	Materiale / andre notat
Introduksjon, konfidensialitet, tuner inn og bygger tillit	Takker for sist / takker ungdommen for at hun/han kunne komme. Vi tar frem skjema for informert samtykket. Vi repeterer den viktigst informasjonen og snakker om ungdommens samtykke og tillatelse til å gjøre lydopptak av intervjuet. Dele erfaringer fra workshopen Bakgrunnsspørsmål: ☐ Fortell meg litt om hva jeg bør vite om deg? ☐ Hva kunne du tenke deg å vite om meg?	Kopi av samtykkeskjema og informasjonsbrev Lydopptaker og/eller notisbok Sjekkliste for bakgrunnsinformasjon (begynn å fylle ut nå og gjør det ferdig i slutten av intervjuet) Forfriskninger
Introduserer hva vi skal gjøre	Vi introduserer aktiviteten for den unge: ☐ Vi starter med å snakke om objektet du tok med deg og kunsten du laget i workshopen. ☐ Deretter vil vi snakke om mennesker som er viktige for deg . Vi vil be deg om å tegne et nettverksskart (en oversikt) som viser de menneskene som betyr mest for deg - og fortelle hva som gjør dem viktige for deg. Hele aktiviteten vil vare ca. to timer.	

En utdyping av beskrivelsen av kunstverket (45 minutter)

Formål	Hva skjer / diskusjonspunkter	Materiell / andre notat
Å la de unge voksne utdype betydningen av kunstverket som	Vi starter med bildet av kunstobjektet. ☐ La oss først se på kunstobjektet. ☐ Hvilke tanker hadde du da du valgte/ lagde dette?	Papirkopi av bildet av kunstobjektet Båndopptaker

ble laget på workshopen.	<ul style="list-style-type: none"> ☐ I workshopen fortalte du om hva bildet du lagde formidlet ifht relasjonen du har til X. Kan du ta meg igjennom historien bak collagen du lagde en gang til? (Du fortalte blant annet at ...) ☐ Hva forteller objektet og kunsten du laget om din relasjon til X? ☐ Hva forteller bilde du har laget om hva X betyr for deg? ☐ Hva forteller bildet om hva du betyr for X? ☐ Kan kunstverket ditt fortelle oss noe om hva som er viktig for deg i dine relasjoner også til andre enn X? (Mer generelt...) 	
--------------------------	---	--

Nettverkskartleggingsøvelse (opp til en 1 time)

Formål	Hva skjer / diskusjonspunkter	Materiell / andre notater
Overgang	<p>Når den unge er ferdig går vi videre til den neste aktivitet.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Vi har nå snakket om kunsten du har laget, og hva det betyr for deg. Nå skal vi gå et skritt videre og snakke om de menneskene som er viktige for deg. 	
	<p>Instruere deltaker om hvordan hun/han kan lage et kart over sitt sosiale nettverk.</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Her er et stykke papir. ☐ Jeg vil vise deg et eksempel på hva jeg vil at du skal gjøre. ☐ Her er en person x i midten, la oss kalle henne Amiira. ☐ Så deler jeg papiret i fire hjørner. Hjørnene består av fire forskjellige sosiale relasjoner: <ol style="list-style-type: none"> 1. Familie 2. Venner 3. Organiserte aktiviteter og fellesskap (for eksempel religiøse fellesskap, sportsklubber og andre organiserte fritidsaktiviteter, innvandrersorganisasjoner, ...) 4. Profesjonelle relasjoner / Formelle nettverk (for eksempel mennesker på din arbeidsplass, og mennesker som jobber innen velferdstjenester, skole og utdanning, helse, immigrasjon, ...) ☐ Så tegner jeg inn mennesker som er viktige for Amiira. Jeg markerer Jamaad her, fordi hun er en viktig venninne både fordi de går på skole sammen og fordi hun er fra samme land som 	Tavle og tavlemarkører ELLER stort stykke papir og tusjer

henne selv. I kartet skriver vi bare forbokstaven i navnet til Jamaad + hvilken relasjon de har, altså 'venn' (J-venn). En annen viktig relasjon for Amiira er Henrik. Han er hennes tidligere kontaktperson i bofellesskapet hun bodde på og plasseres derfor her, under Formelle nettverk. Da skriver vi H-kontaktperson.

- Relasjoner til jenter/kvinner har sirkel rundt seg, mens relasjoner til gutter/menn har en firkant rundt seg. Dersom det er snakk om en person som er usikker på sin identitet eller både føler seg som kvinne og mann, tegner vi en trekant rundt forbokstaven.
- For å få fram at relasjonene vi har varierer i forhold til hvor positive de er, bruker vi 3 forskjellige typer linjer
  1. Solide linjer viser sterke og positive relasjoner.
  2. Stiplede linjer viser ikke fullt så sterke relasjoner. Dette er personer som er mer i bakgrunnen, men likevel viktige for deg (noen du ikke treffer eller snakker med så ofte).
  3. Brutte linjer viser relasjoner som er preget av konflikt og utfordringer.
- For få fram at relasjonen mellom Amiira og Jamaad er et gjensidig forhold, tegner jeg to linjer med piler som viser en "flyt" begge veier. Altså hva de gir hverandre, hvordan de får hverandre til å føle seg bra.
- Noen relasjoner kan ha pil bare i den ene retningen. Dette viser mindre gjensidighet i relasjonen. For eksempel, opplever Amiira at Henrik gir henne verdifulle råd om arbeidslivet. Men Amiira tror at hun ikke betyr så mye for Henrik som han gjør for henne (kanskje hun er redd han ikke vil ta kontakt når hun flytter). Derfor tegner jeg en pil som kun peker fra Henrik til Amiira.
- Nå ønsker jeg at du lager ditt eget kart. Begynn med å tegne deg selv i sirkelen/firkanten/trekanten i midten, og marker deretter de menneskene som er viktige for deg nå.
- Tenk over gjensidigheten når du tegner ditt eget kart: Hva gir du til mennesker i nettverket ditt, hva gir andre til deg?

	<p>Aktuelle oppfølgingsspørsmål dersom det blir nødvendig nedenfor. Husk gjensidigheten og der det passer spør om hva den ene gjør for den andre og visa versa (hvem gjør deg glad/hvem gjør du glad?)</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Hvem får deg til å føle deg trygg eller glad? ☐ Hvem har du kontakt med / er du sammen med i hverdagen (hjem, familie, venner, naboer, religiøse fellesskap, jobb, skole, online, sosiale medier?) ☐ Hvem snakker du med om vanskelige ting? ☐ Hvem går du til, hvis du trenger hjelp? (Spør: praktisk hjelp, hjelp ifht skole og utdanning, økonomiske råd eller låne penger, emosjonell støtte, eller andre ting du trenger hjelp til) ☐ Hvem kommer til deg for å få hjelp? ☐ Hvem kontakter du når du vil dele gode nyheter? ☐ Hvem er du sammen med på fritiden? <p>Fortell meg litt om nettverkskartet ditt / Er det noe mer du vil fortelle om nettverkskartet ditt. Hvilke personer er særlig viktige for deg? Fortell oss gjerne litt mer om hva den enkelte betyr for deg og hva du betyr for dem?</p> <p>Korona: kan du fortelle om hvordan korona har påvirket det vi har snakket om så langt?</p> <p>*nettverk *deg selv *andre *sted/rom</p>	
<p>Nominere en person til et parintervju/felles intervju</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Vi vil gjerne intervjuer deg sammen med en person som er særlig viktig for deg (verdiperson). ☐ Har du allerede gjort deg noen tanker om hvem du vil velge som din verdiperson? ☐ Kan du fortelle om denne personen og hvorfor valgte du ham/henne? ☐ Vi vil gjerne at du tar kontakt med hun/han og forteller henne/han at du ønsker at dere to blir intervjuet sammen. ☐ Kan du gi dette informasjonsbrevet til ham/henne (med lenke til video)? Dersom hun/han er åpen for å være med på et slikt intervju, vil vi ta kontakt med henne/han for å avtale et tidspunkt. 	<p>Informasjonsbrev om studiet og parintervjuet.</p> <p>Lenke til video med mer informasjon.</p>

På slutten (5 minutter)

Sjekk at all bakgrunnsinformasjon er notert	For å være sikker på at jeg kjenner din situasjon og har forstått deg rett, så har jeg en liten sjekkliste her med spørsmål til slutt. Husk – hvis det er noe her du synes er for privat, trenger du ikke svare på det! Hvis denne informasjonen ikke ble nevnt i begynnelsen: alder, opprinnelsesland, språk, arbeid, skole, boforhold, tro/religion, innvandringsstatus, hvor lenge deltakerne har bodd i Norge, hvor de har bodd siden ankomst, deres familiesituasjon.	Sjekkliste for bakgrunnsinformasjon
---	---	-------------------------------------

Avslutning:

Hvordan har det vært for deg å være med på denne samtalen?

Vedlegg 3 – Vurdering NSD

4/26/23, 2:13 PM

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Relational wellbeing in the lives of young refugees in Finland, Norway...](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
255845

Vurderingstype
DPIA

Dato
22.04.2021

Prosjekttittel

Relational wellbeing in the lives of young refugees in Finland, Norway and the UK

Behandlingsansvarlig institusjon

NORCE Norwegian Research Centre AS / NORCE Helse / RKBU Vest

Felles behandlingsansvarlige institusjoner

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for helse- og sosialvitenskap / Institutt for velferd og deltaking

Prosjektansvarlig

Marte Knag Fylkesnes

Prosjektperiode

02.02.2020 - 31.08.2024

Kategorier personopplysninger

Alminnelige
Særlige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)
Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.08.2024.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

NSD har vurdert endringen registrert 18.01.2021, som innebar at DPIA måtte revideres, jf. at prosjektet er vurdert å innebære en relativt høy risiko for de registrertes rettigheter og friheter, noe som utløser krav om personvernkonsekvensvurdering (DPIA) jf. personvernforordningen art. 35. NSD har i samråd med prosjektansvarlig gjennomført en slik vurdering, versjon 2. Ved å gjennomføre de planlagte tiltakene, mener NSD at personvernrisikoen er redusert i en slik grad at behandlingen kan gjennomføres i samsvar med personvernforordningen, uten behov for forhåndsdrøfting med Datatilsynet. Behandlingsansvarlig institusjon har bekreftet at vurderingen er tilfredsstillende utført og at prosjektet kan gjennomføres. Godkjent DPIA versjon 2 er lastet opp til meldeskjema.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp underveis (hvert annet år) og 30 dager før planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene avsluttes som planlagt/pågår i tråd med den behandlingen som er dokumentert.

Lykke til videre med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Karin Lillevold
Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)